

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΞΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΕΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

10
1913

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ÉDITIONS

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

BAS. N. GRÉGORIADÈS

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΤΟΜΟΣ Ι' — 31 Δεκεμβρίου 1913 — ΤΕΥΧΟΣ Δ'.

Η ΠΕΙΡΩΤΙΚΑ

Τὸ ἰδιάζον ἐνδιαφέρον τοῦ ἐκδότου τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος ὡς Ἡπειρώτου περὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῶν τυχῶν τῆς εἰς πάντας τοὺς Ἑλληνας ὑπερόχως ἀγαπητῆς Ἡπείρου δικαιολογεῖ τὴν ἐν τῷ τεύχει τούτῳ ἐν ἡμέραις κρισιμωτάταις διὰ τὴν τύχην τῆς βορείου Ἡπείρου ἐπίκαιρον κριθεῖσιν δημοσίευσιν διαφόρων ἠπειρωτικῶν μελετημάτων, ὧν τὰ πλεῖστα εἶνε καρπὸς διαμονῆς ἡμῶν ἐν Ἡπειρῷ κατὰ μέγα μέρος τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ λήξαντος ἔτους. Προτάσεται δὲ ἱστορικὸν ὑπόμνημα περὶ Ἡπείρου, ὅπερ ἐθεωρήθη χρήσιμον νὰ συνταχθῆ κατ' ὄν χρόνον διέτριβον ἐν τῇ βορείῳ Ἡπειρῷ τὰ μέλη τῆς διεθνοῦς ἐπιτροπείας καὶ πλὴν αὐτῶν διάφοροι ξένοι δημοσιογράφοι, οἵτινες πολλαπλὴν ἐποιήσαντο χρῆσιν τοῦ ὑπομνήματος τούτου. Προστίθεται δὲ τοῦτο εἰς πολλὰ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους μῆνας τοῦ λήγοντος ἔτους, ὅτε ὁ ἐκδότης τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος διέτριβὲν ἐν Ῥώμῃ, συνταχθέντα ὑπ' αὐτοῦ, ἐν μέρει δὲ καὶ δημοσιευθέντα ἐν ἰταλικαῖς, γερμανικαῖς καὶ ἀγγλικαῖς ἐφημερίαις περὶ τοῦ ἠπειρωτικοῦ ζητήματος ἄρθρα καὶ ὑπομνήματα ὡς καὶ ἀνταποκρίσεις. Πρὸς καὶ τὸ ἐν τῷ γαλλικῷ περιοδικῷ Correspondant δημοσιευθὲν ἡμέτερον ἄρθρον περὶ τῶν ἐλληνικῶν δικαίων, οὐ μετὰφρασιν ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Ι' σ. 138 κ. ε.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Ὁ ἕκτακτος ἐρεθισμὸς ὁ ἐπικρατῶν καθ' ἅπασαν τὴν Ἡπειρον ἀφ' οὗ χρόνου κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ ἐν ἀνχομῶν τῆς ὀριζτικῆς τύχης τῶν βορείων αὐτῆς χωρῶν εἶνε λίαν φυσικὸς, ὅταν ἀναλογισθῶμεν τὴν ἀλληλεγγύην ἀπάντων τῶν ἠπειρωτικῶν λαῶν. Πράγματι ἀπὸ χρόνων ἀμνημονεύτων οἱ κάτοικοι τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς Ἡπείρου ἔσχον κοινὰς τὰς τύχας διὰ μακρῶν αἰώνων καὶ παρὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομὰς.

Μετὰ τὸν χωρισμὸν τῶν λαῶν, οἵτινες, ἐξωθούμενοι πρὸς ἀνατολὰς ἐν χρόνοις προϊστορικοῖς ὑπὸ ἐπιδρομῶν, προσερχομένων ἐκ τοῦ βορρᾶ, διέβησαν τὰ στενὰ τῆς Πίνδου καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐν Θεσσαλίᾳ, οἱ Ἡπειρώται, καίπερ εἰς διαφόρους διαιρούμενοι φυλάς, ἐνέμειναν ἀδιατρέπτως καὶ μετὰ καρτερίας εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῶν χαρακτῆρος καθ' ἅπασαν τὴν ἀρχαιότητα.

Ὁ ἐλληνικὸς οὗτος χαρακτήρ δηλοῦται ἤδη ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι αὐτὰ τὰ δύο ὀνόματα τὰ σημερινὰ τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος, τὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸ τῶν Γραικῶν, κοιτίδα ἔχουσι τὴν Ἡπειρον. Ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ μαντεῖᾳ τῆς Δωδώνης, τῇ ἀνακαλυφθέντι ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Τσαρακοβίστας εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων χιλιομέτρων ἀπὸ τῶν Ἰωαννίνων, ὑπηρέτρουν ὡς ἱερεῖς καὶ ὑπόφηται οἱ Σελλοὶ ἐκεῖνοι, ὧν τὸ ὄνομα ὡς τὸ τῶν Ἑλλων ἢ Ἑλλόπων εἶνε ἀπλῶς ἄλλος τύπος τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος τῶν Ἑλλήνων. Ὁμοίως δὲ πλησίον ἐκεῖ ἔχουν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους οἱ Γραικοί, ὧν τὸ ὄνομα διὰ τῆς λατινικῆς γλώσσης μετεβιβάσθη εἰς ἅπαντας τοὺς νεωτέρους λαοὺς ὡς δηλωτικὸν τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ.

Εἰς τὸν Πύρρον, τὸν μέγιστον τῶν βασιλέων ἐκείνου τῶν ἠπειρωτικῶν λαῶν, ὅστις ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους προεχώρησεν ἐν τῷ πολιτισμῷ, τοῦ τῶν Μολοσσῶν, ἐπεφυλάσσετο νὰ ἐνώσῃ τοὺς Ἡπειρώτας ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ. Ἡ νέα πρωτεύουσα, ἡ Ἀμβρακία, ἣς τὴν θέσιν κατέχει σήμερον ἡ Ἄρτα, ἀπέβη τὸ πολιτικὸν κέντρον ἀπάσης τῆς Ἡπείρου, καὶ ἡ ἐνότης τῆς χώρας ἡ κτηθείσα διὰ τῶν προσπαθειῶν τοῦ Πύρρου δηλοῦται σαφέστατα διὰ τῆς ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ χαραχθείσης ἐπιγραφῆς ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ, ἣτοι συμπάντων τῶν Ἡπειρωτῶν. Δὲν περιωρίσθη δὲ ὁ Πύρρος εἰς τὴν διὰ τῆς ἐνώσεως ταύτης ἐξαρσιν τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτήρος τῆς Ἡπείρου, ἀχθείτης ἔκτοτε πρὸς ὑπέρτερον πολιτισμὸν ἐν ἐπικοινωνίᾳ πρὸς τοὺς ἄλλους Ἑλληνικοὺς λαοὺς, ἀλλὰ καὶ κατώρθωσε νὰναβῇ ἐπὶ τινὰ χρόνον τὸν θρόνον αὐτῆς τῆς Μακεδονίας, ἐκτείνων οὕτω τὸ κράτος αὐτοῦ ἐπὶ μεγάλου μέρους τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου. Ἐνισχυθεὶς δ' ὑπὸ τῶν ἐπιτυχιῶν τούτων προέβη ἔτι περαιτέρω, ἀναγνωρισθεὶς ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς ἐθνικῆς ἰδέας μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἰταλίας καὶ αὐτῆς τῆς Σικελίας, καὶ ἀνέλαβε θαρραλέως τὴν ἡγεσίαν τῆς ἀντιστάσεως αὐτῶν ἐναντίον τῶν ὀπλων τῆς Ῥώμης.

Ἡ δὲ ἀκμὴ καὶ ἡ εὐημερία τῆς Ἡπείρου ἰδίως ἐν τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἠπειρωτικῶν πόλεων τῶν καταστραφεισῶν ἕνα αἰῶνα καὶ ὑπερέκεινα μετὰ τὸν Πύρρον ὑπὸ τοῦ Παύλου Αἰμιλίου. Τὰ εἰρηστικά τῆς Δωδώνης καὶ τὰ τῶν ἀρχαίων πόλεων τῶν ἀποκαλυπτομένων συνεχῶς τῆς μὲν μετὰ τὴν δὲ ἀπὸ τῆς καταλήψεως τῆς Ἡπείρου ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, ἅτινα ἤρχισαν ἤδη ἐλκύνοντα τὴν προσοχὴν καὶ τὰς μελέτας τῶν Ἑλλήνων ἀρχαιολόγων, ἀποδεικνύουσι τὴν πρόοδον τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἐν Ἡπείρῳ, ὅστις εἶχε βαθείας τὰς ῥίζας, ἐπειδὴ ἠδυνήθη νάντιστῆ εἰς τοὺς ἰσχυροτάτους τῶν κραδασμῶν. Πράγματι οὔτε ἡ καταστροφή ἡ προκληθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀγρίου Ῥωμαίου νικητοῦ, οὔτε ἡ ἐξο-

λόθρευσις ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδων Ἑπειρωτῶν θανατωθέντων ὑπ' αὐτοῦ ἠδυνήθησαν νὰ ἐρημώσωσι τὴν Ἑπειρον καὶ μεταβάλωσι τὴν ἰδιάζουσαν ὑπόστασιν τῆς χώρας καὶ τὸν ἐθνικὸν αὐτῆς χαρακτήρα.

Τὸ αὐτὸ δὲ φαινόμενον τῆς καρτερίας καὶ τῆς ἀναβιώσεως τῆς Ἑπείρου, ἀναγεννωμένης ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῆς τέφρας δίκην φοίνικος, ἀπαντᾶται διηνεκῶς διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Ἡ ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου κτίσις τῆς Νικοπόλεως ἐπιτρέπει ἐπὶ τινα χρόνον ἀναβίωσιν τινα τῆς Ἑπείρου, ἧς ὁ πολιτισμὸς ἐξετείνετο πέραν τοῦ Ἄφου ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ ἐκείνῃ, ἣτις προηγῆθη τοῦ Αὐλῶνος, καὶ ἐν τῇ Ἐπιδάμνῳ, ἣν διεδέχθη τὸ Δυρράχιον, πόλεσιν, αἵτινες ἐν μέσῳ τῶν βαρβάρων Ἰλλυριῶν ἀντεπρόσωπευον τὴν πτῆσιν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς μορφώσεως.

Αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Γότθων, τῶν Βουλγάρων, τῶν Οὐννων, τῶν Χαζάρων, τῶν Ἀβάρων ὑπῆρξαν παροδικαὶ μόνον θύελλαι ἐν χώρᾳ ἧς ἡ ζωτικὴ δύναμις καὶ ἡ εὐμάθεια ὑπῆρξαν καθ' ἅπαντας τοὺς αἰῶνας μονοῦ παραδειγματικά.

Ἡ δὲ ταχεῖα καὶ ἐν ἐκτάσει διάδοσις τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ἡ αὐξουσα ἐνίσχυσις τοῦ Βυζαντίου ἔδωκαν εἰς τὴν Ἑπειρον νέας δυνάμεις. Πόλεις νέαι καλῶς ὠχυρωμέναι, ὧν ἡ σπουδαιοτάτη ὑπῆρξαν τὰ Ἰωάννινα, ἐκτεινόμεναι μέχρι τῆς ἔτι βαρβάρου καὶ πρωτογόνου Ἀλβανίας, ὅπου τὰ Βελέγραδα (Βεράτιον) εἶχον ἀποθῆ ἐν τῶν φωτεινοτέρων κέντρων τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐπηύξησαν τὴν σημασίαν τῆς Ἑπείρου ἐν τῇ ἑλληνικῇ αὐτοκρατορίᾳ.

Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἡ Ἑπειρος ἠδυνήθη νὰ σχηματίσῃ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἑλληνικὸν κράτος ἀνεξάρτητον.

Ἡ δυναστεία τῶν Ἀγγέλων Κομνηνῶν μετὰ τὴν Ἄρταν ὡς πρωτεύουσαν κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς καὶ τὴν αἰγλήν καὶ μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῶν Παλαιολόγων

ἐν Κωνσταντινουπόλει. Οὕτως ἡ κυρίαρχία τῶν Σέρβων καὶ τῶν Ἀλβανῶν ἐν τῷ δεσποτάτῳ τῆς Ἠπείρου μόνον ἐπὶ λίαν βραχὺν χρόνον ἠδυνήθη νὰ διαρκέσῃ καὶ δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοὺς ἐθνικοὺς ἔθρους τῆς χώρας, διασωσάσης καθ' ὀλοκληρίαν τὸν ἐθνικὸν αὐτῆς χαρακτήρα καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν τελευταίων Λατίνων κυριάρχων ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Τόκκων, οἵτινες ἠναγκάσθησαν νὰ παραχωρήσωσι τὴν χώραν εἰς τὴν αὐξοῦσαν δύναμιν τῶν Ὀθωμανῶν.

Ἡ δὲ τύχη τῆς Ἠπείρου ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας δὲν ὑπῆρξε διάφορος τῆς τῶν ἄλλων ἐλληνικῶν χωρῶν τῶν ὑποστασῶν τὸν ὀθωμανικὸν ζυγόν. Ἡδὴ κατὰ τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ μοναχοῦ Διονυσίου τοῦ ἐπονομαζομένου Σκυλλοσόφου οἱ Ἠπειρώται ἀπεστάτησαν. Μετὰ δὲ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης ἡ πίεσις ὑπῆρξεν ἔτι βαρυτέρα. Ἄλλ' ὑπῆρξαν τοῦλάχιστον ἠπειρωτικοὶ λαοὶ, οἱ οἱ τῆς Χιμάρρας, τοῦ Σουλίου, τῆς Πάργας, οἵτινες μὲ τὰ ὄπλα ἀνὰ χεῖρας κατώρθωσαν νὰ διεκδικήσωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν ἢ ἠδυνήθησαν τοῦλάχιστον νὰ ποδείξωσι τὸ φιλελεύθερον αὐτῶν πνεῦμα.

Καὶ ἡ μὲν Χιμάρρα ὑπῆρξεν ἀρκετὰ εὐτυχῆς, κατορθώσασα νὰ ἀναγκάσῃ τὴν Πύλην, ὅπως χορηγήσῃ εἰς αὐτὴν ἤδη τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα προνόμια ἀναδείξαντα τοὺς Χιμαριώτας σχεδὸν αὐτονόμους διὰ μέσου πασῶν τῶν περιπετειῶν τῶν μακρῶν αἰώνων τῆς δουλείας τῆς Ἠπείρου. Οἱ δὲ ὀρεσίβιοι τοῦ Σουλίου ἐπέτυχον διὰ τῆς γεναιότητος αὐτῶν καὶ διὰ τῆς βίας τῶν ἰδίων ὄπλων νὰ συγκρατῶσι τοὺς δεσπότας μακρὰν τῶν ὀρέων αὐτῶν, καὶ μόνον μετ' ἀγῶνας λυσοῶδεις καὶ θυσίας καὶ μαρτύρια θρυλητὰ ὑπέκυψαν εἰς τὸν Ἀλῆν πασσᾶν. Ὁμοίως δ' ἡ ἱστορία τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πολέμου ἀποκαλύπτει εἰς ἡμᾶς τοὺς ἥρωας τοῦ Σουλίου πρωτοστατοῦντας ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐλληνικῷ ἀγῶνι. Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Πάργας, παραδοθέντες διὰ πολιτικῆς πράξεως ἀδίκου εἰς τὸν τύραννον τῆς Ἠπείρου, ἔδειξαν

περιφανῶς τὴν θερμὴν φιλοπατριάν τὴν διακαίουσαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν. Καὶ δὴ, ἀντὶ νὰ μείνωσιν ὑποδεδουλωμένοι εἰς τὸν ὀθωμανικὸν ζυγόν, προετίμησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν γενέτειραν, ἀφ' οὗ πρότερον ἔκαυσαν τὰ ὄστα τῶν γεννητόρων. Πολλοὶ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν, ἐπιστρέψαντες εἰς τὴν Πάργαν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, μετέβησαν εἰς τοὺς τόπους, ὅπου ἔκειντό ποτε οἱ πρόγονοι, καὶ ἐπυροβόλησαν διὰ πιστολίων, σίονει ὅπως ἀγγελωσιν εἰς τοὺς νεκροὺς τὴν ἀνάστασιν τῆς πατρίδος. Ἄλλως δ' ἐπραξαν αὐτὸ ἐκεῖνο ὅπερ καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντες Ἠπειρώται ἐν τῷ ἑλληνικῷ νεκροταφείῳ τῆς πρωτεύουσῃς τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἐξεπλήρουν οὕτω προαιώνιον εὐχὴν μεταδοθεῖσαν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν παρὰ τοῖς ὑποδούλοις τῆς χθῆς.

Περὶ δὲ τῶν ἡμερῶν τῆς τυραννίας τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ θὰ ἦτο περιττὸν νὰ ποιήσωμεν λόγον. Ὑπῆρξε χρόνος θλιβερός διὰ τὴν Ἠπειρον ὡς καὶ διὰ τὰς ἄλλας ἑλληνικὰς χώρας τὰς διοικουμένας ἤτοι ἀμέσως ὑπ' αὐτοῦ εἴτε ἐμμέσως ὑπὸ τῶν γόνων αὐτοῦ. Ὁ παράδοξος ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὅστις, καίπερ ὑφιστάμενος τὴν ἐπιβρασίαν τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἔστιν ὅτε ἐπιτηδεῖως φερόμενος πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἰδίως περὶ τὰ τέλη τοῦ σταδίου αὐτοῦ, ἐν αἷς περιστάσεσι συνέφερεν εἰς αὐτὸν χάριν τῆς ἰδέας τῆς ἰδρύσεως ἰδίας ἑλληνοαλβανικῆς ἀρχῆς, ἐπειράθη εἶπερ τις καὶ ἄλλος νὰ μεταβάλῃ τὸν ἐθνολογικὸν χαρακτῆρα τῆς Ἠπέιρου διὰ τῆς τρομοκρατήσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς προστασίας τῶν Τουρκαλβανῶν ὡς κυρίων ἐργατῶν τοῦ θεμελιώδους αὐτοῦ πολιτικοῦ προγράμματος. Ἀναφορὰ ὑποβληθεῖσα εἰς τὸν σουλτάνον ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ Δελβινακίου ἀρκεῖ, ὅπως συνοψίσῃ πάντα τὰ κακὰ, δι' ὧν ὁ Ἀλῆς ἐταλαιπώρει τὴν Ἠπειρον. Ἐχει δὲ αὕτη ὡς ἑξῆς:

«Ἐπὶ τούτοις τολμῶμεν νὰ χύσωμεν τὰ πτωχικά μας δάκρυα > εἰς τὰ ἴχνη τοῦ θεοχαρίστου καὶ προφητοδόξου θρόνου τῆς > Μεγαλειότητός της, ἀναφέροντες, ὅτι δὲν μᾶς ἔμεινε τόπος νό

» ζήσωμεν ἐξ αἰτίας τοῦ Ἄλῃ πασσᾶ, τοῦ βαλῆ τοῦ τόπου μας,
 » διότι αὐτὸς, ὄχι ὡς ἓνας βαλῆς, ἀλλ' ὡς ἓνας ζορμπᾶς μᾶς
 » πέρνει τὸν τόπο, μᾶς ἔκαυσε τὴν χώραν, μᾶς ἐρήμωσε τὰ σπι-
 » τια, μᾶς ἄρπαξε τὸν βίον, κερτίσια μᾶς ἀρπάζει, τὰς γυναϊκάς
 » μᾶς ἐντροπιάζει, ἀνδρόγυνα χωρίζει, τὴν πίστιν μᾶς ὑβρίζει,
 » ἀδίκους κάμνει κρίσεις ἄλλον φυλακώνει, ἄλλον κρεμᾶ, καὶ
 » ὄλους χωρὶς φταιζόμενον ζητεῖ νὰ μᾶς ἐξολοθρεύσῃ· μάρτυρας
 » ὁ θεὸς εἰς τοῦτο, καὶ ἄμποτε νὰ γείνη βακούφης ἢ Μεγαλειό-
 » τῆς σου. Ἄμάν! Ἐλεος καὶ τόπον καὶ μερχαμὲτ εἰς ἡμᾶς».

Ἐνόητον δ' εἶναι, ὅτι τοιαύτη ὠμότης καὶ τοιαύτη πολιτικὴ ἐνέργεια ἠνάγκασαν πολλοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἡπείρου νὰ γείνωσι Μωχμεθανοί· ἢ δὲ τοιαύτη ἐξωμοσία ἔλαβεν ἔτι μεγαλειτέρας διαστάσεις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἄλῃ ἐπὶ τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας. Ὁ τύραννος, ὅστις εἶχε φαντασθῆ τὴν ἴδρυσιν κράτους ἐλληνοαλθανικοῦ, ὁ φθάνων μέχρι τοῦ σημείου νὰ στρατολογῇ Ἕλληνας ἀρματωλοὺς, καίπερ ἐξολοθρεύων ἐκείνους οἷτινες δὲν ὑπηρέτουν αὐτὸν κατὰ τὸ δεκοῦν, ἤθελε νὰ στηριχθῆ πρὸ πάντων εἰς τοὺς Ἀλθανούς. Μεταχειριζόμενος ὡς τελεσφορώτατον τῶν μίσων τὴν βοήθειαν καὶ τὴν προστασίαν αὐτοῦ, δι' αὐτῶν ἠθέλησε νὰ ἐρημώσῃ τὰ ἠπειρωτικὰ χωρία. Ὁ δὲ κηδεστής αὐτοῦ, ὁ πασσᾶς τοῦ Βερατίου Ἰβραὴμ, ὁ πενθερὸς τῶν τοῦ Ἄλῃ υἱῶν Μουχτάρ καὶ Βελῆ, γενόμενος ἀντίπαλος αὐτοῦ καὶ ὠλοούμενος ὑπὸ τοῦ πόθου νάντιπράξῃ εἰς τὰ φιλόδοξα αὐτοῦ σχέδια, ἔσχε καὶ αὐτὸς ὡς πρόγραμμα τὸ νὰ μεταχειρισθῆ τοὺς Ἀλθανούς ὡς ἐργάτας τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ σκοπῶν καὶ ἀντιτάξῃ αὐτοὺς εἰς τοὺς Ἕλληνας. Οὕτως ἐνηργεῖτο ἐν Ἡπείρῳ ἐθνολογικὴ μεταβολὴ ἀπὸ δύο ἀντιθέτων μερῶν. Ἄλλ' οὐχ ἤττον οὔτε ἢ εἰς τὸν ἰσλαμισμόν ἐξωμοσία οὔτε ἢ ἐξαλθάνισις τῆς χώρας ἐποίησάν ποτε μεγάλας προόδους, καὶ ὑπῆρξαν μόνον ἐπιπόλαιαι. Ἡ ἐμμονὴ τῶν Ἡπειρωτῶν εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν κατῶρθωσε νὰ ὑπερνικήσῃ ἅπαντας τοὺς διωγμοὺς, βοηθημένη ὑπὸ τῆς ὑπερφύας τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ

ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀλλοδοξησάντων κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον ἐνεστερνίσθησαν τὴν νέαν θρησκείαν. Ὅντες Μωαμεθανοὶ ἐν τῷ φανερῷ δὲν ἀπεσπάρσθησαν ἀπὸ τῶν χριστιανικῶν ἰδεῶν καὶ ἐθίμων. Ὑπάρχουσιν οἱ θεόμενοι τοῦ θεοῦ νὰ φανῇ εἰς αὐτοὺς ἀρωγὸς τῇ βοήθειᾳ τοῦ ἁγίου Νικολάου. Ὑπάρχουσιν ἄλλοι οἵτινες τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν ἀφίνουσι τὰ τέκνα νὰ διέλθωσιν ὑπὸ τὸν Ἐπιτάφιον, ὅπως τύχωσι τῆς εὐλογίας τοῦ Σωτῆρος. Τὰ ὄρια μεταξὺ τοῦ μωαμεθανισμοῦ καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ δὲν εἶνε αὐστηρῶς διαγεγραμμένα ἐν τῇ φυγῇ αὐτῶν. Ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶνε τὸ ὅτι πολλοὶ αὐτῶν συνδιαλλάσσουσι τὰς δύο θρησκείας, δίδοντες εἰς τὰ τέκνα δύο ὀνόματα, ἐν μὲν τουρκικόν, ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ἱμάμη κατὰ τὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα τοῦ ἰσλαμισμού, ἐν δὲ χριστιανικόν, εἰδόμενον ὑπὸ ἱερέως Χριστιανοῦ, ὅπερ μένει καὶ ὡς ὄνομα ἐν τῇ οἰκιακῇ ἐστίᾳ¹.

Τὸ αὐτὸ δὲ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν καὶ περὶ τῆς γλώσσης, ἰδίως ἐν τῇ βορείῳ Ἡπείρῳ, ἀλλὰ καὶ πέραν τῶν συνόρων αὐτῆς ἐν τῇ νοτίῳ Ἀλβανίᾳ, ἐν Αὐλῶνι, ἐν Βερρτίῳ, ἐν Ἑλβασσάν καὶ ἐν Τυράννοις. Ἡ ἀλβανικὴ δὲν ἠδυνήθη νάντικαταστάσῃ τὴν ἑλληνικὴν, ἀλλ' ἀπλῶς ἐτάχθη εἰς τὸ πλευρὸν αὐτῆς. Αἰσθάνονται μὲν τὴν ἀνάγκην νὰ εἶνε δίγλωσσοι, ἀλλὰ μόνῃς τῆς ἑλληνικῆς γίνεται χρῆσις χάριν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἐπικοινωνίας. Μόνῃ γραπτῇ γλώσσᾳ εἶνε ἡ ἑλληνικὴ. Δὲν εἶνε δὲ τοῦτο ἀποτέλεσμα προσηλυτισμοῦ, οὐδὲ προῆλθεν ἕνεκα τῶν ἀνὰ τὴν χώραν ἐγκατεσπαρμένων ἑλληνικῶν σχολείων, ἀλλὰ προέρχεται ἐκ πραγματικῆς ἀνάγκης τοῦ βίου καὶ εἶνε τὸ φυσικὸν ἐπακολούθημα τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῆς χώρας. Εἶνε τὸ αὐτὸ φαινόμενον, ὅπερ βλέπομεν ἐπαναλαμβανόμενον ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἐν τῇ Ἀργολίδι, ἐν τισὶ τῶν παρακειμένων εἰς τὴν Πελοπόννησον νήσον, ὅπου οἱ Ἀλβανοὶ εἰ πρὸς νότον ὡς

¹ Edinburgh Review Ἰουλίου 1902 σ. 63.

γεωργοὶ καταβάντες τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα συνανακράθησαν τελείως μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἔχουσι τὰ αὐτὰ κοινὰ αἰσθήματα καὶ τοὺς αὐτοὺς κοινούς σκοπούς. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον πρέπει νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν σύνταξιν μικροῦ ἐλληνοαλβανικοῦ λεξικοῦ, γραφέντος τῷ 1809 πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Rouqueville ὑπὸ τοῦ Σουλιώτου Μάρκου Μπότσαρη, ὅπερ διασώζεται ἐν τῇ Ἑθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων¹. Καὶ δὴ τὸ λεξιλόγιον τοῦτο εἶνε ἔργον πατριώτου, ἔστις, παρακινούμενος ἴσως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ φιλέλληνος Γαλάτου, ἠσθάνετο τὴν ἀλληλεγγύην μεταξὺ τῶν ἐλληνοφώνων καὶ ἀλβανοφώνων τῆς Ἠπείρου καὶ ἤγετο εἰς τὸ νὰ εὕρῃ ἐν τῇ γλωσσικῇ συνεννοήσῃ τῶν δύο λαῶν ὑποστήριξιν τῆς κοινῆς συνειδήσεως ἐν ἡμέραις, καθ' ἃς παρεσκευάζετο ὁ μέγας πόλεμος ἐναντίον τῶν δυναστευόντων, ὅστις ἐμελλε νὰ πολήξῃ εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν.

Οἱ δὲ δυνάσται κατενόησαν τὴν σημασίαν, ἣν ὤφειλον νὰ ποδώσωσιν εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλώσσαν ὡς ὄργανον ἐπικοινωνίας μεταξὺ πάντων τῶν κατοίκων τῆς Ἠπείρου ἀνεξαρτήτως φυλῆς. Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἤδη ἀπὸ μακροῦ καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν τελευταίων ἡμερῶν ἡ γλῶσσα, ἥς ἐποιούντο χρήσιν ἐπισήμως αἱ ὀθωμανικαὶ ἀρχαὶ χάριν τῶν σχέσεων αὐτῶν μετὰ τῶν Ἠπειρωτῶν καὶ αὐτῶν τῶν νοτίων Ἀλβανῶν ὑπῆρξε μόνον ἡ ἐλληνικὴ. Εὗρισκονται ἀκόμη παμπληθῆ ἐγγραφα, δικαστικαὶ ἀποφάσεις, κλητεῦσεις καὶ ἄλλαι δικαστικαὶ πράξεις ἐλληνιστὶ ἐν Διασκοδικίῳ, Ἀργυροκάστρῳ, Τεπελενίῳ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Βερατίῳ. Αὐτὸς δ' ὁ Ἀλῆς μόνον τῆς ἐλληνικῆς ἐποιεῖτο χρῆσιν, γραφομένης ὑπὸ τῶν Ἰωαννιτῶν αὐτοῦ γραμματέων. Ἡ Ἑθνικὴ βιβλιοθήκη τῶν Ἀθηνῶν, τὰρχεῖα τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος καὶ πολλαὶ ἰδιωτικαὶ συλ-

¹ Ἴδε Σπυρ. Π. Λάμπρου «Ὁ Μάρκος Μπότσαρης ὡς λεξικογράφος» (Λόγοι καὶ ἄρθρα. Ἐν Ἀθήναις. 1902 σ. 583 κ. ε.).

λογαὶ διασώζουσι πολυπληθῆ δείγματα, ὧν τινὰ καὶ ἐξεδόθησαν.

*Ἄλλο δὲ κακὸν, ἀναγκασίως ἐπακολουθήσαν εἰς τὰς πιέσεις καὶ πρὸ αὐτῶν ἔτι τῶν χρόνων τοῦ Ἄλῃ καὶ οὐδὲν ἤττον κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς τουρκοκρατίας, ἢ μετανάστευσις τῶν Ἡπειρωτῶν, ἣτις οὐκ ὀλίγον συντέλεσεν εἰς τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ χώρᾳ, ἐστράφη μέχρι τινὸς πρὸς ὄφελος τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς καθ' ὅλου ἑλληνικῆς πατρίδος.

Καὶ δὴ ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐξοικισμοῦ χάριν ἀποφυγῆς τῆς τυραννίας συνεδέθη παρὰ τοῖς Ἡπειρώταις πρὸς τάσιν κερδοσκοπικὴν καὶ ζῆλον ἐπιχειρήσεων, ἀγούσων αὐτοὺς εἰς τὴν ξένην, ὅπου ἠδύναντο ἐξ ἐτέρου νὰ ἐξασκήσωσιν ἐλευθέρως τὴν ἑλληνικὴν αὐτῶν φιλοπατρίαν. Διὸ βλέπομεν αὐτοὺς ἐγκαθισταμένους ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος ἐν Αὐστρίᾳ, ἐν Οὐγγαρίᾳ, ἐν Ῥωσίᾳ, ἐν Πολωνίᾳ, ἐν Αἰγύπτῳ, κατὰ δὲ τοὺς τελευταίους χρόνους μέχρι τοῦ Σουδᾶν καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ἀναμιγνυόμενοι εἰς τὰς ποικιλωτάτας τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ πλουτοῦντες, ἐθρήσκευσαν πάντοτε τὴν βαθυτάτην ἐθνικὴν πίστιν, ἣν μαρτυροῦσι διὰ κληροδοτημάτων, ἀφιερουμένων εἰς τὰς γενετείρας, διὰ τῶν ἐπιχειρουμένων ἐν αὐταῖς δημοσίων ἔργων, διὰ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἢ φιλανθρωπικῶν καταστημάτων τῶν ἰδρυθέντων ὑπ' αὐτῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ ἢ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου, ἣν θεωροῦσι πάντοτε ὡς τὴν φωτοβόλον ἐστὶαν τῶν ἐθνικῶν αὐτῶν πόθων.

Εἶνε λίαν ἐνδιαφέρον τὸ ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Βουδαπέστης καὶ τῆς Βιέννης θέαμα τῶν ἐγγράφων τῶν ἀποδεικνυόντων εἰς ἡμᾶς τὴν ἐμπορικὴν δραστηριότητα τῶν Ἑλλήνων ἐξ Ἡπείρου καὶ Μακεδονίας μεταναστῶν, οἵτινες, ζῶντες ἐν περιβάλλοντι ὅλως διαφόρῳ καὶ δυνάμενοι νὰ κινῶνται ἐλευθέρως μακρὰν τῆς πατρίδος, δὲν ἐλησμόνου ἐν τούτοις τὴν πάτριον στέγην τὴν βεδυθισμένην εἰς τὰ σκοτὴ τῆς δουλείας. Μικροὶ καὶ ἀση-

μοι ὑπαλληλίσκοι ἐν τοῖς πρατηρίοις τῶν συμπολιτῶν ἀνά τὰ μεγάλα κέντρα τοῦ ἐμπορίου, φοιτῆται, παρασκευαζόμενοι πρὸς ἐξάσκησιν τῆς ἰατρικῆς ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τῆς Ἑσπερίας, λόγιοι ἢ τυπογράφοι ἐγκατεστημένοι ἐν Βενετία ἢ ἐν Βιέννῃ, ἔμποροι πεπειραμένοι καὶ ἐπιχειρηματαίαι, ἀνυψούμενοι κατὰ μικρὸν διὰ τῆς δεξιότητος αὐτῶν καὶ τῶν οἰκονομιῶν εἰς τὴν τάξιν ἰσχυρῶν μεγαλεμπόρων, τραπεζίται ἀναδιδαζόμενοι ἐνίοτε εἰς τοὺς τιμητικωτάτους τῶν βαθμῶν τῆς οὐγγρικῆς καὶ αὐστριακῆς ἀριστοκρατίας, ἐξηκολούθουν μένοντες πάντοτε κατὰ βάθος Ἡπειρώται καὶ Ἕλληνες, ποιοῦμενοι χρῆσιν ἀπάσης αὐτῶν τῆς δυνάμεως, ἀπάσης αὐτῶν τῆς παιδείας, ἀπαντος αὐτῶν τοῦ πλούτου πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ διαθερμαίνοντος τὰ στήθη αὐτῶν πατριωτισμοῦ. Συγκινητικὴ δὲ εἶνε ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐπιτυμῶν αὐτῶν ἐπιγραφῶν ἐν Βουδαπέστη, γεγραμμένων ἐν τῇ ἐθνικῇ γλώσσῃ, ἧς ἄλλως ποιοῦνται χρῆσιν καὶ αὐτοὶ οἱ σπανιώτατά ποτε ἐπονομάζοντες ἐκυτοῦς Ἀλβανούς.

Εἶνε δὲ καταφανές, ὅτι τοιαύτη ἐθνικὴ ἔμμογή τῶν μεταναστευόντων ἐχρησίμευεν ὡς παραμυθία καὶ ὡς στήριγμα εἰς τοὺς ἀτυχεῖς δούλους τῶν Τούρκων, ὅσοι ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ μένωσι προσκεκολλημένοι εἰς τὸ πάτριον ἔδαφος. Ἐν ᾧ δὲ τὰ ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν ἐκ τῆς ξένης στελλόμενα ἑλληνικὰ βιβλία ἐξήγειρον τὸν ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως ζῆλον αὐτῶν, τὸν ἄλλως ἔμφυτον εἰς τοὺς Ἕλληνας, τὰ κληροδοτήματα αὐτῶν ὑπεβοήθουν μεταξὺ ἄλλων τὴν διάσωσιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως διὰ τῆς ἰδρύσεως καὶ τῆς διατηρήσεως ἐκκλησιῶν καὶ μονῶν. Ὑπολογίζεται δὲ, ὅτι ἡ ἀξία τῶν ἐν Ἡπειρῷ ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων ἀνέρχεται περίπου εἰς πεντακοσίας χιλιάδας ὀθωμανικῶν λιρῶν· ἄλλως δ' ἡ ὑποστήριξις τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναστηρίων ἦτο αὐτὸ τοῦτο ἡ συντήρησις τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐπειδὴ τὰ περισσεύματα τῶν εἰσοδημάτων τῶν ἐκκλησιῶν ἦσαν ἀφιερωμένα εἰς τὰ σχολεῖα. Ὑπάρχουσι ἐβδομήκοντα πέντε μοναὶ καὶ διακόσιαι τεσσαράκοντα ἐκκλησίαι συνεισφέρουσαι εἰς τὴν

διατήρησιν τῶν σχολείων προσὰ ἀνερχόμενα εἰς διςχιλίαις ὀθωμανικᾶς λίρας κατ' ἔτος.

Ἦθελεν ἀποθῆ ὑπὲρ τὸ δέον μακρὰ ἢ ἀπαρίθμησις τῶν κληροδοτημάτων τῶν Ἠπειρωτῶν τῶν προωρισμένων εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τῆς χώρας τῆς τὰ μέγιστ' ἀμεληθείσης ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας, εἰς ἐκπαιδευτικὰς ἀξιώσεις καὶ εἰς ἔργα φιλανθρωπικὰ. Δὲν ὑπάρχει γέφυρα, βρύσις, ὕδραγωγεῖον, νοσοκομεῖον, πτωχοκομεῖον ἢ γηροκομεῖον, ταμεῖον προικίσεως ἀπόρων παρθένων, ἐκκλησία, μονὴ ἢ σχολή, εἰς ἃ νὰ μὴ παρεσχέθησαν δωρεαὶ ἢ ὧν χάριν νὰ μὴ ἀφιερῶθησαν διαθήκαι Ἠπειρωτῶν, ἐνοικούντων ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ ἢ μεταναστευσάντων εἰς ἀπάσας τὰς γωνίας τοῦ κόσμου. Σπουδαία δ' εἶνε ἡ παρατήρησις, ὅτι δὲν ἐλκύει μόνον ἡ γενέτειρα τὴν προσοχὴν τῶν ἐλευθερίων δωρητῶν καὶ διαθετῶν, ὧν μεταξὺ ὑπάρχουσι πολλάκις ἀπλοὶ ἐργάται, ἔστιν ὅτε δὲ πτωχὴ ὑπὸ κτήρια ζήσασα ἐν τῇ ξένη. Ἐυχρότατα προνοοῦσι περὶ τῶν ἀναγκῶν ἄλλης ἡπειρωτικῆς ἐπαρχίας, ἄλλου χωρίου. Ἐμφυχόνει αὐτοὺς ἡ ἰδέα τῆς Ἠπείρου καθ' ὅλου ὡς ἐθνικῆς ἐνότητος. Ἡ δ' ἀλληλεγγύη αὕτη δὲν περιορίζεται εἰς τοὺς Ἑλληνας, ἀλλ' ἐπεκτείνεται πολλάκις καὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτῶν συζῶντας Ἀλβανούς. Δυνάμεθα νὰ μνημονεύσωμεν τοῦ παραδείγματος τοῦ μικροῦ χωρίου Νεγράδες, εἰς εὐ τὸ ἐλληνικὸν σχολεῖον, κτισθὲν διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν τοῦ διδασκάλου, ὅστις ἦτο ἱερεὺς, προσηρτήθη τῷ 1843 δεξαμενὴ δαπάνῃ δύο Τουρκαλβανῶν, οἵτινες ἐκαλοῦντο Ἰβραὴμ βέης καὶ Ταϊφούρ βέης. Τοιαῦται δωρεαὶ καὶ τοιαῦτα κληροδοτήματα παντὸς εἴδους ἀναφέρονται, ὡς εἶκός, ἐν τῇ ἐπεκτάσει καὶ διασκεδάσει αὐτῶν ἀνὰ πάσας τὰς ἡπειρωτικὰς χώρας εἰς σύμπασαν τὴν βόρειον Ἠπειρον, περιλαμβάνουσι δὲ καὶ τὸ Βεράτιον καὶ αὐτὸ τὸ Δυρράχιον. Παραλείποντες δὲ τὰς ἀναριθμήτους δωρεὰς τὰς ἀναφερομένας εἰς τοὺς καζάδες Πωγωνίου καὶ Κονίτης, ὧν ὁ πληθυσμὸς εἶνε ἀναμφισβητήτως ἐλληνικὸς, ἔρχεαι νὰ διεξελθῶμεν διὰ βραχείων τινὰς τῶν πόλεων καὶ κωμο-

πόλεων αἵτινες διαμφισθητοῦνται, ὅπως, ἀποσπώμεναι ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατεχομένης βορείου Ἡπείρου, προσαρτηθῶσιν εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Προσθέτομεν δ' ὅπου ἀναγκαῖον ἱστορικὰς τινὰς εἰδήσεις περὶ τινῶν τῶν τόπων.

Ἀρχόμεθα ἀπὸ τῆς Κοριτσᾶς, ἣτις, καίπερ προσαρτηθεῖσα κατὰ τὸν τελευταῖον χρόνον τῆς τουρκοκρατίας εἰς τὴν Μακεδονίαν μετὰ τοῦ καζᾶ τῆς Κολωνίας, οὐ τὰ ἑλληνικὰ αἰσθητάματα εἶνε δεδοκιμασμένα, συνδέεται ἀκόμη μετὰ τῆς Ἡπείρου διὰ δεσμῶν προαιωνίων· ἄλλως δὲ μέρος τοῦ καζᾶ τῆς Κοριτσᾶς ἐξαρτᾶται ἐκκλησιαστικῶς ἔτι καὶ νῦν ἀπὸ τοῦ μητροπολίτου Βελλᾶς καὶ Κονίτσης.

Ἡ Κοριτσᾶ, πόλις νέα, ἰδρυθεῖσα περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος, ὀφείλει τὴν αὔξησιν αὐτῆς μάλιστα εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς Μοσχοπόλεως ὑπὸ τῶν Τουρκαλβανῶν, ὑπερμεσοῦντος τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος.

Τὸ κοινοτικὸν πνεῦμα τῆς πόλεως ταύτης, συνδυαζόμενον πρὸς τὸν ἔρωτα τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, εἶνε καταφανές, καὶ προσπίπτει σαφῶς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἦδη τῷ 1676 ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος Παρθένιος προσήνεγκε μεγάλην δωρεὰν χάριν τοῦ μητροπολιτικοῦ μεγάρου τῆς Κοριτσᾶς. Εἰς δὲ τῶν μητροπολιτῶν τῆς πόλεως, ὁ ἐξ Ἀργυροκάστρου ὀρμώμενος Νεόφυτος, συνετέλεσε διὰ τοῦ χρήματος αὐτοῦ τῷ 1857 εἰς τὴν ἐπισκευὴν τοῦ κτιρίου τούτου. Ἐνωρὶς δ' ἤδη ἐκτίσθησαν αἱ πρῶται ἐκκλησίαι, καὶ ἤδη τῷ 1724 ὑποδομήθη σχολεῖον ἑλληνικόν, χάριν δὲ τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ συνεισήνεγκον καὶ οἱ κάτοικοι τῶν περικειμένων χωρίων.

Ὡς πρὸς δὲ τὰ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα καὶ τὰ σχολεῖα, τοῦθ' ὅπερ ἀλλαχοῦ εἶνε ἀπλοῦν αἰσθημα οἱ Κοριτσαῖοι ἐπιβάλλουσιν εἰς ἑαυτοὺς ὡς καθήκον καὶ ὡς νόμον. Ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων τῆς Κοριτσᾶς θνήσκει χωρὶς νάφησιν κληροδότημα εἰς τὴν κοινότητα ἢ εἰς τὴν μεγάλην ἑλλη-

νικήν πατρίδα. Μνημονεύεται τὸ συγκινητικὸν ἐπεισόδιον πτωχοῦ, ὅστις παρὰ τὴν ἐνδειαν αὐτοῦ ἔγνω νὰ κληροδοτήσῃ εἰς τὴν κοινότητα πᾶν ὃ τι ἐκέκτητο, ... ἐξήκοντα λεπτά. Ἄλλως δ' ἡ Κοριτσᾶ διακρίνεται ἐπὶ τῇ τελείᾳ διοργανώσει τῆς κοινότητος καὶ τῇ δίκαιῃ αἰτίᾳ τῶν κοινῶν ἀγαθοεργιῶν. Ἰδίως δ' ἤγαγον εἰς τὴν εὐημερίαν τῆς κοινότητος καὶ εἰς τὴν σωτηρίαν διαχειρίσιν τῶν χάριν τῆς κοινῆς ὠφελείας ἠθροισμένων θησαυρῶν τὰ καταστατικά τὰ συνταχθέντα ὑπὸ δύο μητροπολιτῶν, ὀνομαζομένων ἀμφοτέρων Δωροθέων. Τούτων ὁ εἰς, θανὼν τῷ 1875, ἦτο Ἕλληνας ἐκ Τεπελενίου, ὁ δ' ἕτερος κατήγετο ἐξ Ἀργυροκάστρου. Τινὲς τῶν Κοριτσαίων εὐεργετῶν κατέθηκαν τὰς δωρεὰς αὐτῶν ἢ τὰ κληροδοτήματα ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος. Μέχρι δὲ τοῦ 1880 οἱ δωρηταὶ ἀνῆρχοντο τοῦλάχιστον εἰς τριακοσίους πλὴν τῶν δύο ἤδη προμνημονευθέντων μητροπολιτῶν μεταξὺ δὲ τῶν εὐεργετῶν τῆς Κοριτσᾶς εὐρίσκονται καὶ κάτοικοι τῆς Μοσχοπόλεως καὶ πολλῶν κωμῶν τῶν περιχώρων.

Κοινοτικὸν ταμεῖον καλούμενον *Λάσσον* καὶ εἰδικῶς διοργανωμένον δέχεται τὰς διαφόρους δωρεὰς, τὰ κληροδοτήματα καὶ τὰ περισσὰ ἔσοδα τῶν ἐκκλησιῶν τὰ προωρισμένα εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν. Ἀνέρχονται δὲ τὰ κοινοτικά κεφάλαια εἰς πέντε ἑκατομμύρια καὶ πλέον. Διὰ τοῦτον τὸν λόγον αἱ ἐκκλησίαι, τὰ σχολικὰ κτίρια καὶ τὰ ὀρφανοτροφεία καὶ πτωχοκομεία τῆς Κοριτσᾶς εἶνε τῶν λαμπροτάτων μεταξὺ τῶν οἰκοδομῶν σύμπαντος τοῦ ἑλληνισμοῦ. Μετὰ δικαίας δ' ὑπερηφανείας ἀπονέμεται εἰς τὴν πόλιν ἢ ἐπωνυμία ἄλλων Ἀθηνῶν τῶν χωρῶν ἐκεῖνων.

Μεταξὺ δὲ τῶν μεγάλων δωρητῶν ἀρκεῖ νὰ μνησθῶμεν τοῦ Ἰωάννου Μπάγκα, ὅστις, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐπροίκισε τὴν γενέτειραν διὰ τοῦ ὠραίου αὐτῆς γυμνασίου καὶ ἄλλων δωρεῶν, ὅπως δόμησεν ἐν Ἀθήναις τὰ δύο μεγάλα ἐκεῖνα ξενοδοχεῖα, ὧν αἱ ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως πρόσοδοι περιέρχονται εἰς τὸ δημόσιον

ταμειον. Εἶνε δ' ἡ ἑλληνικὴ φιλοπατρία τῶν κατοίκων τῆς Κοριτσᾶς οὕτω κατάδηλος, ὥστε δωρεαί, γινόμεναι εἰς τὴν κοινότητα ἀνευ τῆς ῥητῆς δηλώσεως αὐτῆς ὡς ἑλληνικῆς, ἀπεκρούσθησαν αὐτόχρημα ἢ ἐπληρωθῶθησαν.

Ἡ δὲ Μοσχοπολις, κειμένη ἐν τῷ αὐτῷ καζᾶ, ἧς οἱ κάτοικοι οἱ διαφυγόντες τὴν μανίαν τῶν Ἀλβανῶν ὑπήρξαν, καθ' ἃ εἶδομεν ἀνωτέρω, εἰς τῶν παραγόντων ἐξ ὧν γυξήθη ὁ πληθυσμὸς τῆς Κοριτσᾶς, εἶνε ὁμοίως κτίσμα τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων. Ἀλλὰ, καίπερ κτισθεῖσα μόλις τὸν δέκατον τέταρτον ἢ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα, ἔτυχε ταχυτάτης αὐξήσεως, ὀφειλομένης εἰς τὸ ἐπίκαιρον τῆς θέσεως αὐτῆς καὶ εἰς τὴν βιομηχανικὴν δραστηριότητα τῶν κατοίκων. Ὁ σήμερον ἐπισκεπτόμενος τὴν πτωχὴν ταύτην κωμόπολιν δὲν δύναται νὰντιληφθῆ τὴν σημασίαν ἣν ἔσχε ἐν τῷ παρελθόντι οὐδὲ τὸ ἀξίωμα ὅπερ κατέχει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἑλληνισμοῦ κατὰ τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα. Εἶχε τότε πληθυσμὸν ἀνερχόμενον τοῦλάχιστον εἰς ἐξήκοντα χιλιάδας, ὡς ἀποδεικνύουσι πλὴν τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων τὰ λείψανα τῶν οἰκιῶν αὐτῆς τῶν καταστραφειῶν τῷ 1769 ὑπὸ τῶν Τουρκαλβανῶν, ζηλοτύπως ἐχόντων πρὸς τὴν εὐημερίαν τοῦ ἑλληνικοῦ τούτου κέντρου.

Οἱ Μοσχοπολιταὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀκμῆς τῆς πόλεως ἀπεδήμουν πολὺ εἰς τὴν ξένην, ἐπειδὴ εἶχον φιλίας σχέσεις πρὸ πάντων μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ Οὐγγαρίας, αἵτινες προσεῖλκυον αὐτοὺς. Ἀντιπρόσωποι δὲ τοῦ μοσχοπολιτικοῦ ἑλληνισμοῦ μετέσχον τῆς κτίσεως τῆς ὡραίας ἑλληνικῆς ἐκκλησίας τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν Βουδαπέστη τῷ 1690. Εὐρίσκονται δ' ἐν τῇ αὐτῇ οὐγγρικῇ πόλει καὶ ἱκανοὶ ἐπιτύμβιοι λίθοι Μοσχοπολιτῶν φέροντες ἐπιγραφὰς ἑλληνικάς.

Ἡ δὲ ὁσημέραι αὐξουσα εὐημερία τῶν κατοίκων ἐπέτρεψεν εἰς αὐτοὺς νὰ προῶσι μεταξὺ τοῦ 1690 καὶ 1740 εἰς τὴν κτίσιν ὡραίων ἐκκλησιῶν καὶ ἄλλων δημοσίων οἰκοδομῶν τῷ

δὲ 1750) ἰδρύθη ταμεῖον πτωχῶν. Ἄλλως δὲ δὲν περιορίσθησαν εἰς μόνην τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν θρησκευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καθηκόντων. Ἡ Μοσχόπολις δύναται νὰ καυχηθῆ, ὅτι ἔσχεν ἤδη τὸν δέκατον ἑβδόμον αἰῶνα καὶ ἔτι μᾶλλον τὸν δέκατον ἑγδοόν ἄνδρας λαγίους, οἵτινες διὰ τῆς φιλεργίας αὐτῶν καὶ τῶν συγγραφῶν οὐκ ὀλίγον συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἀγωγῆς τοῦ ὑπὸ τῶν τυράννων δυναστευομένου ἑλληνικοῦ ἔθνους. Κληρὸς ἐγγράμματος, ὠργανωμένος δι' εὐρύθμου καταστατικοῦ, ὑπογεγραμμένου ὑπὸ ἐξήκοντα καὶ τριῶν ἱερέων τῷ 1713, ἀκμάζοντα ἑλληνικὰ σχολεῖα, ἴδρυμα ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως, ἰδρυθὲν τῷ 1744 ὑπὸ τὸ ὄνομα Νέα Ἀκαδημία δηλοῦσι τὰς προόδους τῆς πόλεως. Ἄλλ' ἡ Μοσχόπολις κατέχει κυρίως σπουδαίαν θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πνευματικοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας διὰ τῆς ἰδρύσεως ἑλληνικοῦ τυπογραφείου, ὅπερ, ἰδρυθὲν περὶ τὸ 1734, εἶνε τὸ δεῦτερον τοῦ καθ' ὄλου ἑλληνισμοῦ μετὰ τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἕνα ὄλον αἰῶνα πρὸ τῆς εἰς Ἀθήνας εἰσαγωγῆς τῆς τυπογραφίας.

Καταφανὲς δὲ δεῖγμα τῆς κεκηρυγμένης φιλοπατρίας τῶν Μοσχοπολιτῶν εἶνε ὁ βίος τοῦ ἐκ τῆς κωμοπόλεως ταύτης ὀρμωμένου οἴκου Σίνα. Οἱ εἰς τὴν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ πλουτήσαν οἰκογένειαν ταύτην ἀνήκοντες, ἀναδειχθέντες βαρῶνοι ἐν Οὐγγαρία καὶ τραπεζίται ἐν Βιέννῃ, ἔγνωσαν νὰ διατηρήσωσιν ἐπὶ τρεῖς γενεὰς τὰ ἔθνικὰ αὐτῶν αἰσθήματα. Εἰς αὐτῶν ὑπῆρξεν ὁ κτίστης τῆς ἐν Βιέννῃ ἑλληνικῆς ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Τριάδος. Τὰ δ' ἐν Ἀθήναις ἱδρύματ' αὐτῶν, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον καὶ ἡ Ἀκαδημία, ἧτις εἶνε τῶν μεγαλοπρεπεστάτων κτιρίων τῆς πρωτεύουσῆς τῆς Ἑλλάδος, φέρουσι δικαίως τὸ ὄνομα τῶν Μοσχοπολιτῶν ἐκείνων πατριωτῶν.

Ἀνακτισθεῖσα δ' ἡ Μοσχόπολις μετὰ τὴν καταστροφὴν διασώζει μέχρι τῶν καθ' ἡμῶν ἡμερῶν τὸν ἑλληνικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα καὶ τὴν ἑλληνικὴν συνείδησιν, μαρτυρουμένην ὑπὸ τῶν

ἐκκλησιῶν αὐτῆς καὶ τῶν σχολείων καὶ τῆς γλώσσης τῶν κατοίκων. Ῥωμᾶνος περιηγητῆς, ὁ Κ. Ν. Μπουριλεάνου, οὐ αἰμαρτυρίαι προεκάλεσαν τὴν διαμαρτυρίαν αὐτῶν τῶν ἀλβανοφίλων τῆς Ἰταλίας¹, καίπερ προσπαθῆσας νὰ ἐλαττώσῃ τὴν σημασίαν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ κωμοπόλει ταύτῃ, ἠσθάνθη οὐχ ἥττον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι τὰ ἐπιχώρια ἄσματα εἶνε μόνον ἑλληνικά, ὅπερ εἶνε τῶν ἐνδεικτικωτάτων ἐπιχειρημάτων πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος τῆς χώρας.

Τὸ δὲ Λιασκοβίκι, ἡ πρωτεύουσα τοῦ εἰς τὸ σαντζάκιον τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ τουρκοκρατίας ἀνήκοντος ὁμωνύμου καζᾶ, περιλαμβάνοντος κατὰ τὴν τελευταίαν τουρκικὴν ἀπογραφὴν 10.379 κατοίκους Ἑλληνας καὶ 4.276 Μωαμεθανοὺς μετὰ τριάκοντα καὶ τεσσάρων ἑλληνικῶν σχολείων, ἐχόντων 1189 μαθητὰς², διαπνέεται ὁμοίως ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς ιδέας. Τὸ Λιασκοβίκι συνδέεται ἐπὶ τοσοῦτον πρὸς τὰς ἄλλας πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀφίου ἑλληνικὰς χώρας, ὥστε μεταξὺ τῶν χορηγιῶν τῶν χρησιμευσουσῶν πρὸς συντήρησιν τοῦ ἑλληνικοῦ αὐτοῦ σχολείου ὑπάρχουσι ποσὰ προερχόμενα ἐκ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Βελλᾶς, ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ἡ μεταξὺ τῶν Ἡπειρωτῶν ὑφισταμένη ἀλληλεγγύη. Αἱ ξέναί προπαγάνδαι ἐπειράθησαν νὰ ἰδρῦσωσιν εἰς Λιασκοβίκι σχολὴν ἀλβανικὴν, καὶ ἤρχισαν ἀπὸ τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ οἰκείου κτιρίου. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο παρέστη ἀνάγκη νὰ μείνῃ ἀτελείωτον ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως ἐνδιαφέροντος παρὰ τῶν κατοίκων μεταξὺ τῶν Ἀλβανῶν, οἵτινες ἔχουσι συνείδησιν τελείως ἑλληνικὴν καὶ ἀρκοῦνται εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν χάριν τῶν ἀνγκῶν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἐπικοινωνίας.

Τὸ δὲ σαντζάκιον τοῦ Ἀργυροκάστρου, ἔχον κατὰ τὴν τουρκικὴν ἀπογραφὴν 81.860 κατοίκους Ἑλληνας καὶ 69.284

¹ Ἴδε Eugenio Vaine ἐν τῇ *Voce* τῆς 7/20 Φεβρουαρίου 1913.

² Ἴδε τοὺς στατιστικοὺς πίνακας τοῦ *Aniadore Virgili*.

Μωαμεθανούς, διακρίνεται ἐπὶ τοῖς ἑλληνικοῖς αὐτοῦ αἰσθήμασιν. Ἡ πλειονότης τῶν κατοίκων τῆς πρωτεύουσας συνίστατο περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος ἐξ Ἑλλήνων, ὧν μεταξὺ μεγαλέμποροι μετερχόμενοι ἄξιον λόγου ἐμπόριον μετὰ τῆς Βενετίας. Ἄλλ' ἕνεκα τῶν πιέσεων τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες ἠδξήθησαν περὶ τὸ 1770, πολλοὶ αὐτῶν ἠναγκάσθησαν νὰ μεταναστεύωσι. Πλείστοι δ' ὅσοι αὐτῶν ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ ἐξωμοτῶν, ἀρχαίων Χριστιανῶν μεταστάντων εἰς τὸν ἰσλαμισμόν. Οὕτως ὁ ἐθνολογικὸς χαρακτήρ τῆς χώρας θὰ διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ μεταβληθῇ, ἂν ἡ καταφανὴς ἐπικράτησις τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς περιχώροις καὶ καθ' ἅπασαν τὴν περιοχὴν δὲν ἐξηκολούθει νὰ ἐπιβάλλῃ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν τὸν ἐπικρατοῦντα ἑλληνικὸν χαρακτήρα. Διὰ τοῦτον τὸν λόγον τὸ Ἀργυροκάστρον, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Αὐστριακοῦ γεωγράφου καὶ ἐθνολόγου Hahn, ἀντετάχθη μετὰ τῆς μεγίστης ἐγκαρτερήσεως εἴπερ τις καὶ ἄλλη πόλις τῆς Ἡπείρου (unter allen Punkten von Epiros am hartnäckigsten) εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Ὁ καζᾶς τοῦ Ἀργυροκάστρου, ὁμωνύμου πρὸς τὸ σαντζάκιον, περιλαμβάνει κατὰ τοὺς ἀπογραφικοὺς πίνακας τοῦ Ἰταλοῦ Amadore Virgili πεντήκοντα ἑλληνικὰ σχολεῖα μετὰ 1916 μαθητῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐξήκοντα καὶ ἑξ χωρίων τοῦ διαμερίσματος μόνον δεκατρία οἰκοῦνται ὑπὸ Μωαμεθανῶν καὶ ἑξ ἔχουσι πληθυσμὸν μικτόν.

Ἡ πρώτη ἑλληνικὴ σχολὴ τοῦ Ἀργυροκάστρου ἰδρύθη ἤδη τῷ 1633, ἀνέρχεται δηλαδὴ εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους τῶν χρόνων ἐν οἷς βλέπομεν ἀναγεννώμενον ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας τὸν ἔρωτα τῶν γραμμάτων ὡς ὄργανον τῆς παλιγγενεσίας τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας παρὰ τοῖς ὑποδοῦλοις Ἑλλησι. Διειρηθεῖτο δ' ἡ σχολὴ αὕτη δαπάναις τῶν πλουσίων Ἑλλήνων ἐμπόρων τῆς χώρας, ὧν οἱ πλείστοι εὕρισκοντο εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τῆς Βενετίας. Διαλυθεῖσα δ' ἀργότερον ἀνασυνεστάθη τῷ 1789, καὶ μετὰ τὴν γενικὴν καταστροφὴν τὴν ἐπακλουθήσα-

σαν εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 ἀνιδρύθη ἐκ νέου τῷ 1830. Εἰς δὲ τῶν μεγάλων αὐτῆς δωρητῶν ὑπῆρξε τῷ 1864 ὁ μητροπολίτης Κοριθαῶς Νεόφυτος, γέννημα τοῦ Ἀργυροκάστρου.

Δύναται δὲ τὸ Ἀργυρόκαστρον νὰ καυχηθῆ εὖχ ἴττον τῆς Μοσχοπόλεως, ὅτι εἶνε ἡ γενέτειρα πολλῶν λογίων Ἑλλήνων. Εἰς αὐτῶν, ὁ Γεώργιος Δημητρίου, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος δημοσιεύσας τῷ 1719 ἑλληνολατινικὴν γραμματικὴν. Ἄλλοι δ' ἔδωκαν τῷ 1759 καὶ τῷ 1818 τοὺς ἀναγκαίους πόρους χάριν τῆς ἐκδόσεως βιβλίων ἀναφερομένων εἰς τὰς κλασικὰς μελέτας.

Τὸ δὲ ἀποδεικνύον τὸν ἑλληνικὸν χαρακτήρα τῆς πόλεως ταύτης εἶνε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡ ὑπὸ τινῶν ἱστορικῶν δεκτῆ γενομένη παράδοσις, καθ' ἣν ὁ κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος Καποδίστριας κατήγετο ἐξ Ἀργυροκάστρου.

Τὸ δὲ Κεστοράτι, κωμόπολις τοῦ αὐτοῦ καζᾶ τοῦ Ἀργυροκάστρου, κατέχει θέσιν ἐπιφανῆ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἐν Ἠπειρῷ ἑλληνικοῦ ἔθνισμοῦ. Ἐξ αὐτοῦ κατάγεται εἰς τῶν διακεκριμένων εὐεργετῶν τῆς τε γενετέρας καὶ τοῦ καθ' ὅλου ἑλληνισμοῦ, ὁ Χρηστάκης Ζωγράφος, πατὴρ τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τῆς Ἠπειροῦ. Οὗτος ὑπῆρξεν ἰδρυτῆς σχολείων, δωρητῆς ἀξίων λόγου προσῶν χάριν φιλανθρωπικῶν ἔργων καὶ τῆς εὐζωίας τῶν κατοίκων αὐτοῦ τοῦ Κεστορατίου, ἀλλὰ καὶ χάριν τῆς διαδόσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τῇ ἑλληνικῇ πατρίδι. Τὰ ἐν Κεστορατίῳ διδασκαλεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθέντα ὑπῆρξαν ἐπὶ μακρὸν φυτώριον διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν ἀνά σύμπασαν τὴν Ἡπειρον.

Τὸ δὲ Κάτω Λάμπορον τοῦ αὐτοῦ διαμερίσματος, κείμενον πρὸς τὰ βορειοανατολικά τοῦ Ἀργυροκάστρου, εἶνε ἡ γενέτειρα δύο μεγάλων εὐεργετῶν τῆς Ἠπειροῦ καὶ τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος. Εἶνε δ' οὗτοι οἱ ἀδελφοὶ Ζάππαι. Πλὴν τῶν σχολείων τῶν ἰδρυθέντων ἐν τῷ πατρίῳ χωρίῳ καὶ τοῖς περιχώροις εἰς

αὐτοὺς χρεωστεῖται διδασκαλεῖον οἰκοδομηθὲν ἐν Λαμπόβῳ μετὰ βιβλιοθήκης, ἣτις ἤρθημι ἑξακοσίους τόμους τῷ 1880. Ἐν τῶν σπουδαιωτάτων αὐτῶν ἰδρυμάτων εἶνε τὸ μέγα ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ διδασκαλείου θηλέων παρθεναγωγεῖον. Τὸ Ζάππειον τοῦτο ἴδρυμα εἶνε τὸ μέγιστον τοιοῦτον τὸ ὑφιστάμενον ἐν Τουρκίᾳ. Ἐκ δὲ κληροδοτήματος αὐτῶν ἀνηγέρθη ἐν Ἀθήναις τὸ Ζάππειον μέγαρον, ὃν τῶν μεγίστων οἰκοδομημάτων τῆς ἑλληνικῆς πρωτεύουσας. Πλὴν τῶν βιομηχανικῶν ἐκθέσεων οἱ Ζάππαι ἐσκέφθησαν καὶ περὶ πνευματικῶν διαγωνισμῶν καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων. Εἰς δὲ τὴν μεγαλοδωρίαν αὐτῶν χρεωστεῖται τὸ μέγα ἐν Ἀθήναις ἄλλος περὶ τὸ Ζάππειον μετὰ τῶν περίξ ἐξωραϊσμῶν. Ἀπόδειξις δὲ τῆς ἀλληλεγγύης μεταξὺ τῶν ἐκ Λαμπόβου εὐεργετῶν τούτων καὶ τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἑλλάδος εἶνε τὸ ὅτι τὸ μὲν σῶμα τοῦ ἐτέρου τῶν ἀδελφῶν κεῖται συμφώνως πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θέλησιν ἐν τῷ πατρίῳ χωρίῳ, τὸ δὲ κρανίον διατηρεῖται ἐν τῷ μεγάλῳ κτιρίῳ τῶν Ἀθηνῶν τῷ φέροντι τὸ ὄνομ' αὐτοῦ.

Ὁ δὲ καζᾶς τοῦ Δελβίνου σύγκειται ἐξ ὀγδοήκοντα χωρίων ἐχόντων κατὰ τὴν τουρκικὴν ἀπογραφὴν 14.822 κατοίκους Ἑλληνας καὶ 5.520 Μωαμεθανούς. Ἦδη δ' εἰς τὸν δέκατον ὀγδοὸν αἰῶνα ἀνέρχεται ἡ κτίσις τοῦ πρώτου ἐν Δελβίνῳ ἑλληνικοῦ σχολείου.

Τὸ δὲ Τεπελένιον, ἡ πρωτεύουσα τοῦ ὀμωνύμου καζᾶ, ἄτε ὃν ἡ γενέτειρα τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, θὰ ἠδύνατο νὰ νομισθῆ ὡς ἐμπορούμενον ἰδεῶν ἀνθελληνικῶν. Ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας βλέπομεν διαφόρους Τεπελενιώτας ἀναδεικνυομένους εὐεργέτας τοῦ τε πατρίου χωρίου καὶ ἄλλων πολισμάτων τῆς Ἡπείρου. Ὑπῆρξε δὲ τὸ Τεπελένιον καὶ πατρίς τοῦ Δωροθέου, τοῦ μητροπολίτου ἐκείνου τῆς Κοριτσᾶς τοῦ ἐργασθέντος δραστηρίως ὑπὲρ τῆς συντάξεως τοῦ καταστατικοῦ τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος τῆς

πόλεως ταύτης. Σύμπας δ' ὁ καζᾶς σύγκειται ἐκ τριάκοντα καὶ ἑπτὰ χωρίων, ἐχόντων δεκαοκτὼ ἑλληνικὰ σχολεῖα μετὰ 589 μαθητῶν (Amadore Virgili).

Τῆς δὲ Πρεμετῆς, πρωτεύουσας τοῦ ὁμωνύμου καζᾶ, ἐν ᾗ ὑπάρχουσι τριάκοντα ἑλληνικὰ σχολεῖα μετὰ 1189 μαθητῶν (Amadore Virgili), τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν σχολεῖον ἰδρύθη τῷ 1778 διὰ χρημάτων ἑνὸς τῶν ἐπιχωρίων Ἑλλήνων, τοῦ Ζώτου Ντούρου, ἐγκαταστημένου ἐν Βιέννῃ, ὅστις ἐκκληροδότησε διὰ τῆς διαθήκης αὐτοῦ τῷ 1785 εἰς τὴν αὐτόθι Αὐτοκρατορικὴν Τράπεζαν τεσσαράκοντα χιλιάδας φλωρινίων χάριν διατηρήσεως τῆς σχολῆς ταύτης.

Γόνος δ' ἑνὸς τῶν χωρίων τῆς περιοχῆς τῆς Πρεμετῆς, τῆς Χοταχόβας, εἶνε ὁ Ἀπόστολος Ἀρσάκης. Παρορμηθεὶς ὑπὸ τῶν παρακλήσεων τῶν κατοίκων τῆς γενετείρας καὶ τῶν γειτονικῶν χωρίων Κούτλας, Κόσσοβας, Φράσσαρης, Ὀγράνας, Λουψίκας, Νοβοσέλλια, Μπένια, Γκοστιτίτσας, Κότσικα καὶ Ὀδριτσιανης, ἐμψυχουμένων ἀπάντων ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας, ἵδρυσεν ἐν Χοταχόβᾳ σχολεῖον ἑλληνικόν, καὶ κατέθηκε παρὰ τῇ Φιλεκπαιδευτικῇ ἐταιρείᾳ τῶν Ἀθηνῶν ποσὴν ὀγδοηκοντακισχιλίων δραχμῶν χάριν συντηρήσεως τοῦ σχολείου τούτου, ὅπερ προῦριστο νὰ θεραπεύῃ τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας ἀπάντων τῶν προμνημονευθέντων χωρίων, ὧν τινα ἄλλως κατώρθωσαν ἀργότερον νὰποκτήσωσιν ἴδια σχολεῖα. Δὲν περιωρίσθη δὲ ὁ Ἀρσάκης εἰς τὸ νὰ ἐπιδαφιλεύσῃ παντοῖα εὐεργετήματα εἰς τοὺς συγχωριανοὺς τῆς Χοταχόβας, ἀλλ' οἱ σκοποὶ αὐτοῦ προέβησαν ἔτι περαιτέρω. Καὶ δὴ ἐδώρησε ζῶν καὶ ἐκκληροδότησεν εἰς τὴν μνησθεῖσαν ἐταιρείαν τῶν Ἀθηνῶν ποσὰ σπουδαιότατα. Τὸ δὲ κληροδότημ' αὐτοῦ χρησιμεύει εἰς τὴν συντήρησιν τοῦ μεγίστου τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐκπαιδευτηρίων θηλέων, τοῦ Ἀρσακείου ἐκείνου τοῦ κατέχοντος συνοικίαν ὄλην ἐν αὐτῷ τῷ κέν-

τριῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ φοιτωμένου μὲν ὑπὸ τριεσχιλίων μαθητριῶν, περιλαμβάνοντος δὲ καὶ τὸ ἐν Ἀθήναις διδασκαλεῖον θηλέων μετὰ τῶν ἐπαρχιακῶν αὐτοῦ παραρτημάτων, ἐξ οὗ ἐξέρχονται καθ' ἕκαστον ἔτος ἑκατοντάδες ὄλαι διδασκαλισσῶν διαδιδουσῶν τὴν παιδείαν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις.

Ἄς διαβῶμεν νῦν εἰς τὴν *Χιμάραν*, ἧς τὸ ὑπὸ τοῦ Πλινίου διασωζόμενον ἀρχαῖον ὄνομα *Χίμαιρα* ἀνάγει ἡμᾶς εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα, ἣτις ἐκληροδότησεν εἰς ἡμᾶς ἄξια λόγου λείψανα, ἀνακαλυπτόμενα ὁσημέραι ἐπ' ἐσχάτων.

Οἱ κάτοικοι τῆς ὀρεινῆς ταύτης χώρας κατώρθωσαν νὰ διατηρήσωσι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν αὐτονομίαν αὐτῶν. Οὔτε ἢ ἐν ἔτει 1430 παράδοσις τῶν Ἰωαννίνων εἰς τοὺς Τούρκους, οὔτε ἢ ἐν ἔτει 1453 ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔκρινε τὴν τύχην αὐτῶν. Ἐξηκολούθησαν δ' ἀγωνιζόμενοι ἐναντίον τῶν Τούρκων, κοινοπραγοῦντες μετὰ τοῦ Σκενδέρβεγ. Μόλις δὲ τῷ 1518 ἐπὶ τοῦ Σελίμ Α' ἀνεγνώρισαν κατ' ὄνομα τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου. Ἀλλὰ τὸ μικρὸν ἐνιαύσιον ποσὸν ἑκατὸν πέντε ὀθωμανικῶν λιρῶν τὸ ἔκτοτε ἀποτινόμενον ὑπὸ σύμπαντος τοῦ διαμερίσματος εἰς ἀπλήν ἐνδειξιν ὑποταγῆς ἀντεσηκόνετο ὑπὸ προνομίων σπουδαίων, παραχωρηθέντων εἰς τοὺς Χιμαριώτας. Καὶ δὴ ἀπηλλάσσοντο τῆς στρατολογίας, τῆς δεκάτης, παντὸς φόρου καὶ πάσης εἰσφορᾶς, ὡς καὶ τῆς ὀθωμανικῆς δικαιοδοσίας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διετήρησαν τὸ δικαίωμα τῆς ὀπλοφορίας. Τὰ προνόμια δ' αὐτῶν ἐπεξετείνοντο μέχρι τῆς παραλίας, ὅπου ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις ἐπέτρεπεν εἰς αὐτοὺς νὰ καταλαμβάνωσι τὴν ἐξάρτυσιν καὶ τὸν φόρτον τῶν ναυαγούντων πλοίων. Ἀλλ' οὐχ ἦττον τὸ φιλελεύθερον αὐτῶν πνεῦμα καὶ ἡ φιλοπατρία ὤθησαν αὐτοὺς πολλάκις νὰ δράξωσι τὰ ὄπλα. Ἐκάστη κίνησις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐναντίον τῆς τουρκικῆς τυραννίας εὗρισκεν αὐτοὺς ἐτοίμους πρὸς ἀποστασίαν. Αἱ δὲ πεισματωδέσταται τῶν ἐπαναστάσεων αὐτῶν

ὑπῆρξαν αἱ τοῦ 1570, τοῦ 1664 καὶ τοῦ 1769. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὑπῆρξαν σφοδρότατοι ἀντίπαλοι τοῦ δεσπότη τοῦτου τῆς Ἡπείρου, οἱ ἐπειράθη νάναστατώσῃ ὅλην τὴν χώραν καὶ ὑποτάξῃ αὐτὴν διὰ τῆς βίας. Μέγα πλῆθος Χιμαριωτῶν ἠναγκάσθη τότε νὰ μεταστῆ εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν. Ἐπὶ εἴκοσι καὶ τριῶν χωρίων τῆς Χιμάρας δέκα ὑπέστησαν τὴν τύχην ταύτην. Τὰ δὲ πέντε χωρία Καλαράτες, Κοῦτοι, Μπολένα καὶ Φτέρα ἔμειναν ἠνωμένα μετὰ τῆς Χιμάρας, καὶ πέντε ἄλλα, ἀποτελοῦντα τὸ τμήμα Κουρβελεσίου, Προγονᾶτοι, Νίβιτσα, Λεοντοῦσι, Γκολέμη καὶ Γκοσμᾶρι, προσηρτήθησαν εἰς τὸν καζᾶν τοῦ Ἀργυροκάστρου. Πέντε δὲ ἄλλα χωρία, κείμενα πρὸς ἀνατολὰς τῆς Χιμάρας, Πικέρνη, Λούκοβο, Ἅγιος Βασίλειος, Νίβιτσα καὶ Χοντέχοβο, κατεστράφησαν. Ἀνακτηθέντα δὲ καὶ τὸ δεύτερον καταστραφέντα ἕνεκα τοῦ ἐλληνικοῦ αὐτῶν χαρακτῆρος ἀνήκουσιν εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς Χιμάρας μετὰ τῶν ὀκτὼ κεντρικῶν χωρίων, Χιμάρας, Κηπαρὸ, Τσόραϊ, Παλάσσας, Δρυμάδων, Βοῦνο καὶ Κούντεση, ὧν τὰ μὲν ἑπτὰ πρῶτα εἶνε τελείως ἐλληνικὰ, τὸ δὲ τελευταῖον μικτὸν, ἀλλὰ τελείως ἀφωσιωμένον εἰς τὴν ἐλληνικὴν ἰδέαν, καθ' ἃ καὶ ἅπαντα τὰ λοιπὰ χωρία τοῦ ὅλου διαμερίσματος. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶνε, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ κάτοικοι τῶν ἑπτὰ κεντρικῶν χωρίων δὲν ἔπαθον ὀλιγώτερα κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Ἀλῆ, ὅστις, ἐπιθυμῶν νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὴν ἐστίαν ταύτην τοῦ ἐλληνισμοῦ, εἶχε διατάξῃ τὴν μεταφορὰν τῶν κατοίκων αὐτῶν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Λύρου καὶ εἰς τὴν Σαλαῶραν, ὁπόθεν ἐπέστρεψαν εἰς τὰ πάτρια ἐδάφη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ σατράπου. Ἐν μέσῳ τοιούτων περιπετειῶν καὶ καταστροφῶν διετήρησεν ἡ χώρα μετὰ καρτερίας ἀξιοθαυμάστου τὴν ἐλληνικὴν αὐτῆς ἐθνότητα καὶ τὴν αὐτονομίαν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν. Ὅτε δ' ἐπ' ἐσχάτων οἱ Νεότουρκοι ἠθέλησαν ἐκ νέου νάναγκάσωσι τοὺς Χιμαριώτας νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις τῶν λοιπῶν ὑπηκόων τῆς Πύλης, οὗτοι ἀντετάχθησαν ἐνόπλιως. Ἡ ἀπειλὴ τοῦ βομβαρδι-

σμοῦ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν δὲν ἐφόβησεν αὐτούς. Εἰδοποιηθέντες δὲ νάπομακρύνωσιν ἐξ αὐτῶν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά πρὸ τοῦ μελετωμένου βομβαρδισμοῦ, ἀπήντησαν, ὅτι ἡ ἐξοδος ἐκείνη ἦτο περιττὴ ἐν περιπτώσει τοιαύτης ἐπιθέσεως, καὶ ὅτι προετίμων νὰ ἴδωσι τὰς οἰκογενεῖας αὐτῶν συνθαπτομένας ὑπὸ τὴν στέγην τῶν πατέρων. Ἐπῆλθε δὲ τέλος συνδιαλλαγή, ἀποφασισθείσης τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποστολῆς πρεσβείας χάριν διαπραγματεύσεων. Ἀποτέλεσμα δ' αὐτῶν ὑπῆρξεν ἡ ἀνάληψις τῆς ὑποχρέωσεως τῆς στρατείας, ψηφισθείσης συγχρόνως τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ἐνιαυσίου τέλους εἰς τεσσαράκοντα καὶ πέντε λίρας ἀντὶ τῶν πρότερον ἀποτινομένων ἑκατὸν πέντε. Ἄλλ' ἡ ὑποχώρησις ἐκείνη εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῆς στρατολογίας δὲν ὑπῆρξεν εἰλικρινῆς, ἡ δὲ κατάταξις αὐτῶν ἐξηλέγχθη οὕτως ἀνεφάρμοστος, ὥστε εἰς καὶ μόνος Χιμαριώτης ἠναγκάσθη νάκολυθῆσθαι τὸν τουρκικὸν στρατὸν κατὰ τὸν ἐλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912. Αἰχμαλωτισθεὶς δὲ παρεδόθη ἐν Μοναστηρίῳ ὑπὸ τῶν Σέρβων.

Ἡ δὲ φιλοπατρία αὐτῶν οὐδεμίαν κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ἐχρειάσθη ἐπικουρίαν παρὰ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ δὴ ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἔπραξαν ἢ νὰ δώσωσιν ἄλλην κατεύθυνσιν καὶ ἄλλον τύπον εἰς τὴν αὐτονομίαν, ἧς εἶχον ἀπολαύσει κατὰ τοὺς μακροὺς αἰῶνας καθ' οὓς ἐδούλευον αἱ ἄλλαι ἐλληνικαὶ χῶραι. Οὐ μόνον δὲ διὰ τῆς ἰδίας θελήσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἰδίων ἐαυτῶν δυνάμεων ἀπεδόθησαν εἰς τὴν μητέρα πατρίδα.

Ἡ δὲ ἱστορία τῆς θρησκευτικῆς ἐμμονῆς καὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας συντελεῖ εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἀποδείξεων τοῦ ἐλληνικοῦ χαρακτῆρος τῆς Χιμάρας, διατηρηθέντος χάρις εἰς τὸ φιλοπόλεμον πνεῦμα τῶν κατοίκων αὐτῆς.

Μάτην κατὰ τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα ἡ ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία ἐπεχείρησε νὰ προβῇ εἰς προσηλυτισμὸν χάριν μεταστάσεως τῶν λαῶν τῆς Χιμάρας εἰς τὸν ῥωμαϊκὸν καθολικισμὸν. Εἶπε

λίαν χαρακτηριστικὸν τὸ φαινόμενον, ὅπερ παρατηροῦμεν, ὅτι καὶ τότε οἱ διευθύνοντες τὴν Congregazione de propaganda fide ἠναγκάσθησαν νὰ προσφύγῳσιν εἰς Ἑλληνα ἐξωμότην, τὸν Νεόφυτον Ῥοδινὸν, ὅπως εἰς αὐτὸν ἐμπιστευθῶσι τὸ ἔργον τῆς ἐξωμοσίας, ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τὴν συνείδησιν τῶν Χιμαριωτῶν ἄλλως ἢ διὰ τῆς ἐλληνικῆς.

Τὰ δὲ πρῶτα ἐλληνικὰ σχολεῖα ἰδρύθησαν παρὰ τοῖς ὀρεσιθίοις ἐκεῖνοις ἤδη τὸν δέκατον ὀγδοὸν αἰῶνα, βραχὺ μετὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁ ὑπὸ τοὺς Τούρκους δεδουλωμένος ἐλληνικὸς λαὸς ἤσθάνθη τὴν ἀνάγκην διαδόσεως τῆς παιδείας. Ἡ δὲ ἰδρυσις τῶν σχολείων ἐκείνων συνδέεται πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ ἀγίου Κοσμᾶ, λογίου μοναχοῦ, ὅστις εἰργάσθη μέγας ἐν Ἡπειρῷ καὶ αὐτῇ τῇ Ἀλβανίᾳ χάριν τῆς ἐν αὐταῖς στηρίξεως τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τῆς ἐλληνικῆς παιδείας, καὶ ὅστις, διωχθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὑπέστη τὸ μαρτύριον, ἀπαγχονισθεὶς τῇ 1779. Οἱ Χιμαριῶται προσεχώρησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὰς ἐκπολιτιστικὰς προσπάθειας τοῦ ἀποστόλου ἐκείνου τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, ὃν ἐθεώρουν ὡς συμπατριώτην. Καὶ αὐταὶ δ' αἱ γυναῖκες τῶν χωρίων τῆς Χιμάρας προσηνήχθησαν καθ' ὃν τρόπον αἱ τῶν χωρίων Κάργιανη καὶ Λέκλα τῶν διαμερισμάτων Ἀργυροκάστρου καὶ Τεπελενίου, θυσιάσασαι χάριν τῆς ἰδρύσεως τῶν σχολείων αὐτῶν τὸ προϊόν τῆς πωλήσεως τῶν ἰδίων κεμηγλίων καὶ ἀπάντων τῶν πολυτίμων αὐτῶν ἐνδυμάτων. Πολλὰ δὲ τῶν μονῶν τῆς Χιμάρας ἀφιεροῦσι μέχρι τοῦδ' ἐνιαυσίως ἄξια λόγου ποσὰ ἐκ τῶν οἰκείων προσόδων εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ἐλληνικῶν σχολείων τῆς ἰδίας περιοχῆς καὶ ἄλλων ἠπειρωτικῶν χωρῶν. Ἄλλα δὲ σχολεῖα τοῦ αὐτοῦ διαμερίσματος διατηροῦνται διὰ τῆς δωρεᾶς δεκαοκτῶ χιλιάδων βουδλίων κατατεθειμένων ὑπὸ τινος Χιμαριώτου ἐκ Δρυμάδων ἐν τῇ Τραπεζῇ τῆς Ὀδησσοῦ.

Πᾶς ὁ ἀναθεωρῶν τὰς ἱστορικὰς καὶ ἀπογραφικὰς λεπτομέ-

ρείας τὰς περιλαμβανομένας ἐν ταύτῃ τῇ ἐκθέσει θὰ πεισθῇ περὶ δύο γεγονότων, ἐξ ἑνὸς μὲν περὶ τῆς ἀδιαλείπτου συνεχείας τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος τῆς Ἠπειροῦ, ἐξ ἑτέρου δὲ περὶ τῆς ἀλληλεγγύης τῆς ὑφισταμένης μεταξὺ πασῶν τῶν ἠπειρωτικῶν χωρῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ συγχρόνως μετὰ τῆς μεγάλης ἑλληνικῆς πατρίδος. Ἀπαξάπαντες διήλθον διὰ τῶν αὐτῶν δεινῶν ἅπαντες ἐπέδειξαν τὴν αὐτὴν ἐμμονήν ἅπαντες ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον συνέδεσαν τὴν ἰδέαν τῆς πατρίδος πρὸς τὴν διατήρησιν τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς, πάντοτε δ' ἐναφοροῦντο κοινῶν ἰδεωδῶν.

Ἀναγκαζόμενοι νὰ ἐκπατρισθῶσιν, οὐδὲν ἄλλο ἀνελογίζοντο ἢ τὴν εὐτυχῆ ἡμέραν, καθ' ἣν θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν προσφιλεῖ γενέτειραν. Ἡ ἐπάνοδος αὕτη εἶνε τὸ σύνθημα ἁπάντων τῶν Ἠπειρωτῶν τῶν διεσκεδασμένων ἀνά τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ κόσμου, ὧν ἡ ἐπιστροφή θὰ πληρώτῃ τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς Ἠπειροῦ πλούτου καὶ ἁπάντων τῶν εὐεργετημάτων τοῦ πολιτισμοῦ ἐκείνου, οὗ συμμετέσχον ζῶντες ἐν τοῖς κέντροις τῆς παιδείσεως καὶ ἐν ταῖς ἐστίαις τῆς προόδου. Ἄλλ' ὅπως ὦσι βέβαιοι, ὅτι ἡ πάτριος αὐτῶν χώρα θ' ἀποδοθῇ τελείως εἰς τὴν ἡσυχίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν, ἅπαντες οἱ Ἠπειρωταί, οἳ τε ἐν αὐτῇ τῇ Ἠπειρῷ οἰκοῦντες καὶ οἱ διαβιοῦντες ἐν τῇ ξένη, συνορῶσι σαφῶς, ὅτι εἶνε ἀναγκαῖον νὰ φεθῇ εἰς αὐτοὺς ὀλόκληρος ἡ πατρία κληρονομία, ἣν κατώρθωσαν νὰ διατηρήσωσι κατὰ τὴν μακρὰν καὶ σκοτεινὴν νύκτα τῆς δουλείας παρὰ τὸ μέγεθος τῶν δεινῶν καὶ τῆς ἐρημώσεως.

Εἶνε κατάφανές, ὅτι τοιαῦτα αἰσθήματα συμμερίζονται οἱ ἀλθανόφωνοι τῶν ἠπειρωτικῶν χωρῶν, ἅτε ἔχοντες ὡς τὸ πλεῖστον κινὴν τὴν καταγωγὴν καὶ ὄντες ἀπόγονοι Χριστιανῶν, μεταστάντων εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν ἕνεκα τῆς τρομοκρατίας τῶν ὠμωτάτων χρόνων τῆς τουρκοκρατίας ἢ Ἄλβανοί, οἳτινες, ἀναγνωρίζοντες τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου, ἔχουσι τελείως συνανακραθῆ μετ' αὐτῶν. Ἀληθῶς δ' εἰπεῖν, ὑπάρχει

μεταξὺ τῶν Τζάμηδων, τῶν Λιάπηδων καὶ τῶν Τόσκων ἐξ ἑνὸς καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐξ ἑτέρου ἀπόστασις πολὺ ὀλιγώτερον μεγάλη ἢ μεταξὺ ἐκείνων καὶ τῶν Γκέγκηδων. Θὰ εἶνε πολὺ δύσκολος ἡ συγκρότησις κράτους ἐκ στοιχείων οὕτω διαφόρων ἀπ' ἐναντίας δὲ θὰ εἶνε πολὺ εὐκόλον, πρακτικὸν καὶ τελεσφόρον νάφεθῃ κατὰ χώραν ὅτι εὐδοῦτο ἱκανῶς ὑπὸ διοίκησιν μουσαρὰν καὶ θὰ εὐδοῦθῃ ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν διοίκησιν, ἥτις ἀπέδειξεν ἴδιον, ὅτι γινώσκει νὰ ἐπιδεικνύῃ πρὸς ἅπαντας τοὺς ὑπηκόους τὴν αὐτὴν δικαιοσύνην, εὐθύτητα, ἰσότητά καὶ ἀνεξιθρησκείαν.

Οἱ Ἄλβανοὶ αὐτῆς τῆς Ἀττικῆς, ἂν εἶνε ὀρθὸν νὰ καλῶμεν αὐτοὺς οὕτω, δύνανται νὰ βεβαιώσωσι τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, ἂν ποτὲ ἐφραντάσθησαν νὰ εἶνε ἄλλο τι ἢ γνήσιοι Ἕλληνες καὶ ἐξ ἑτέρου, ὅτι ἡ Ἑλλάς οὐδέποτε ἤσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ βιάσῃ αὐτοὺς νὰ παύσωσιν ὄντες δίγλωσσοι, καθ' ὅμοιον ἐντελῶς τρόπον, καθ' ὃν ἡ Ἰταλία οὐδέποτε ἐσκέφθη νὰ ἐκριζώσῃ τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν ἀλβανικὴν τῶν ἑλληνικῶν καὶ ἀλβανικῶν ἀποικιῶν τῆς κάτω Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας.

Ἄλλως δὲ σκοπὸς τοῦ καθορισμοῦ τῶν συνόρων τῆς βορείου Ἡπείρου δὲν ὀφείλει νὰ εἶνε ἡ διάκρισις ὀρίων λαῶν, καὶ ἂν οὗτοι ὑποτεθῶσι διεστῶτες, ἀλλ' ἡ διαγραφὴ διατειχισμάτων μεταξὺ δύο κρατῶν. Ἡ ἐννοια λαοῦ (γαλλιστὶ peuple, ἀγγλιστὶ people, γερμανιστὶ Nation) εἶνε ὅλως διάφορος τῆς ἐννοίας ἔθνους (γαλλιστὶ καὶ ἀγγλιστὶ nation, γερμανιστὶ Volk), ἥτις μόνη ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν πολιτικὴν συγκρότησιν καὶ εἰς τὸ δημόσιον δίκαιον. Ἄπαντες δὲ γινώσκουσιν, ὅτι ὑπάρχουσι διάφορα κράτη συγχείμενα ἐξ ἑνὸς ἔθνους, συναποτελουμένου ἐκ διαφόρων λαῶν ἢ τμημάτων λαῶν. Ἡ Αὐστροουγγαρία, ἡ Μεγάλη Βρετανία, ἡ Βελγικὴ, ἡ Ἑλβετία παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς τοιαῦτα παραδείγματα. Καὶ ἐν αὐτῷ δὲ τῷ γαλλικῷ ἔθνει περιλαμβάνονται ὁ γασκονικὸς καὶ ὁ βρετανικὸς λαός. Δὲν χαρακτηρίζει ἔθνος τι μόνη ἡ γλῶσσα, ἀλλ' εἶνε αὕτη μόνον

ἐν τῶν ἐθνικῶν γνωρισμάτων. Πρέπει δὲ νὰ ληφθῶσι πρὸς τούτοις ὑπ' ὄψιν αἱ παραδόσεις, τὰ ἔθνη καὶ τὰ ἔθιμα, ἡ κατάστασις τῆς παιδείσεως, ἡ ἱστορία τῆς οἰκείας χώρας, ἡ ἐθνικὴ συνειδήσις.

Ὁ ἐπὶ τῶν τειοῦτων ἀρχῶν στηριζόμενος θὰ ἠδύνατο ἰσως νάντιτάξῃ, ὅτι δὲν θὰ ἦτο ζημιώδης ἡ εἰς τὴν Ἀλβανίαν παραχώρησις λαῶν ἐλληνικῶν, ὅπως ἐξ αὐτῶν συναποτελεσθῆ μετὰ τῶν Ἀλβανῶν κράτος καὶ ἔθνος ἀλβανικόν. Ἀλλὰ πλὴν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως ἐκείνων, οἵτινες οὕτω θάπεχωρίζοντο τῶν ὁμοεθνῶν, πρέπει ἐξ ἅπαντος νάναλογισθῶμεν τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν παιδευσιν τῶν χιλιάδων ἐκείνων, οἵτινες ἤθελον ἀποσπασθῆ ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως συσσωματωθῶσιν εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Δὲν ἀρκεῖ, ὅτι αὐτὴ ἡ γραμμὴ ἡ χαραχθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς κατοχῆς καὶ διεκδικουμένη ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποκλείει ἀπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ ἐδάφους 44.149 Ἕλληνας; Εἶνε ἀνάγκη νὰ προστεθῶσιν εἰς αὐτοὺς ἀκόμη, ἐκτὸς τῶν Ἑλλήνων τῶν καζάδων Κοριτσᾶς καὶ Κολωνίας, οἱ Ἕλληνες τοῦ Λιασκοβικίου, τοῦ Ἀργυροκάστρου, τοῦ Δελδίνου, τῆς Πρεμετῆς, τοῦ Τεπελενίου καὶ τῆς Χιμάρας, οἵτινες ἀνέρχονται κατ' αὐτὴν τὴν τουρκικὴν ἀναγραφὴν εἰς 110.463 συναναμειγμένους μετὰ 75.096 ἀλβανοφώνων καὶ Τούρκων μετὰ 242 ἐλληνικῶν σχολείων καὶ 9603 μαθητῶν;

Καὶ ἂν ἀκόμη ὑποθέσωμεν, ὅτι ἅπαντες οἱ ἀλβανόφωνοι τῶν διαμφοσθητομένων χωρῶν εἶνε πράγματι Ἀλβανοὶ, στερούμενοι ἐλληνικῆς συνειδήσεως καὶ ἀντιτασσόμενοι εἰς τὴν ἔνωσιν μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ βασιλείου, ὅπερ εἶνε ἀπολύτως ψευδές, δὲν εἶνε καλλίτερον νὰ παραδοθῆ ὁ μικρὸς οὗτος ἀριθμὸς εἰς πολιτείαν ἔχουσαν ὑπερέχουσαν παιδευσιν, ἣτις θὰ εὐχαριστήσῃ αὐτοὺς λίαν προσεχῶς καὶ θὰ καταστήσῃ αὐτοὺς εὐτυχεῖς, ἄγουσα εἰς τὴν τάξιν καὶ τὸν πολιτισμὸν, ἢ νὰ ὑποταχθῆ ἀριθμὸς πολὺ ὑπέρτερος 110.463 Ἑλλήνων ἀναμφοσθητῶν εἰς κράτος νέον καὶ ἀπολίτιστον, εὗ ἢ διοργάνωσις καὶ ἡ συγκρότησις δὲν θὰ ἠδύ-

νατο νὰ εἶνε ἐπὶ χρόνον μακρὸν ἢ ἀπλή ἀπόπειρα, ἐκτεθειμένη εἰς μεγάλους κινδύνους ἀγώνων ἐμφυλίων καὶ ξένων ἐπιρροῶν ;

Αὕτῃ ἡ ἱστορία τῆς Ἀλβανίας κατὰ τοὺς μακροὺς αἰῶνας, ἂν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ὑπάρχει πράγματι ἱστορία τῆς Ἀλβανίας καὶ δὲν σύγκριτα: αὕτη μᾶλλον ἐξ ἀπλῆς σειρᾶς περιπετειῶν διαφόρων Ἀλβανῶν φυλάρχων, θὰ ἠδύνατο νὰ διδάξῃ ἡμᾶς, ἂν εἶνε ὀρθὸν νὰ γείνη σκέψις περὶ ὑπερμέτρου αὐξήσεως τῆς μελλούσης Ἀλβανίας. Ἐπ' ἐσχάτων μόνον ἤρχισεν ἡ περισυλλογὴ τῶν πηγῶν τῆς ἀλβανικῆς ἱστορίας. Ἀναφερόμεθα δ' ὡς πρὸς τοῦτο εἰς τὸ ἔργον τὸ ἐκδοθὲν πρό τινων μηνῶν ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τοῦ κ. Λουδοβίκου Thalloczy, τμηματάρχου ἐν τῷ Ἰπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν, καὶ τῶν διδασκῶν Κωνσταντίνου Jireček καὶ Αἰμιλιανοῦ Sufflay ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Acta et diplomata res Albaniae mediae aetatis illustrantia*.

Τὸ βιβλίον τοῦτο, οὐ μόνον ὁ πρῶτος τόμος ἐξεδόθη μέχρι τοῦδε, περιλαμβάνει καὶ χάρτην τῆς Ἀλβανίας, συνταχθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Sufflay ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πορισμάτων τοῦ σοβαροῦ τούτου ἱστορικοῦ ἔργου. Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἡ διαγραφὴ τῶν ὀρίων τῆς Ἀλβανίας ἐν ταῖς διαφόροις ἱστορικοῖς περιόδοις, ἅτε στηριζομένη ἐπὶ ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης εὐσυνειδήτου, εἶνε ἀξία ὅλως ἰδιαζούσης προσοχῆς. Εἶνε λοιπὸν ἀξίον παρατηρήσεως ἐξ ἑνὸς μὲν, ὅτι ἡ Ἀλβανία τῆς ἐνδοξοτάτης περιόδου τῆς χώρας, τῆς τοῦ Σκενδέρβει, μόνον μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σκούμπι ἐξικνεῖτο, ἐξ ἑτέρου δὲ, ὅτι ἡ κυανῆ γραμμὴ ἡ δηλοῦσα τὰ σύνορα τῆς Ἀλβανίας τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν (*Nostra aetas*) περιλαμβάνει ὡς τελευταία σημεῖα τὸν Αὐλῶνα καὶ τὰ Κάνινα. Εἶνε δὲ ταῦτα σύνορα, ἅτινα, τιθεμένου κατὰ μέρος τοῦ ζητήματος τοῦ Αὐλῶνος, ὃν οἱ Ἕλληνες δὲν κατέλαβον διὰ λόγους καθαρῶς πολιτικοῦς, ἀνταποκρίνονται σχεδὸν πρὸς τὴν ἐλληνικὴν κατοχὴν καὶ τὰς σημερινὰς ἀξιώσεις τῆς Ἑλλάδος.

Β

ΤΟ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΕΙΟΝ ΚΑΙ ΟΙ ΕΝ ΑΥΤΩ ΚΩΔΙΚΕΣ

Ἐν τῶν ἀξιοθεάτων τῶν Ἰωαννίνων εἶνε ἡ μεγάλη ἐκκλησία τοῦ Ἀρχιμανδρείου, ἀντικαταστήσασα παλαιότερον κτίριον, κατεδαφισθὲν τῷ 1852. Ἐν σημειώματι παλαιῷ ἐπὶ τεμαχίου χάρτου, ἐπιδειχθέντι μοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀναγινώσκονται τὰ ἑξῆς: *Εἰς τοὺς 1852 : Ὀκτωβρίου 5 : διὰ προσταγῆς τοῦ ἁγίου Ἰωαννίνων Κυρίου Ἰωαννικίου καταδαφίσθη ὁ ναὸς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τοῦ ἐπονομαζομένου τοῦ Ἀρχιμανδρείου, ἡμέρα Κυριακῆ. Καὶ τὴν ἄλλην ἐξεσκεπάσθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ.*

Πράγματι δὲ τὸ Ἀρχιμανδρεῖον κατηδαφίσθη τῷ 1852, ὅπως ἀνακαινισθῆ μεγαλοπρεπέστερον¹. Εἰς δὲ τὴν ἀνακαινίωσιν ταύτην ἀναφέρεται ἐπιγραφὴ γεγραμμένη δι' ἀσθέστου κεφαλαίοις γράμμασιν ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὑπερθύρου τῆς ἐκκλησίας².

Τὸ Ἀρχιμανδρεῖον ἦτο τὸ κατ' ἀρχὰς μονὴ τῆς Θεοτόκου, ἐπιλεγομένη τοῦ Ἀρχιμανδρείου, πιθανῶς ἀπὸ τοῦ κτίστου. Τὸ πρῶτον δὲ μανθάνομεν περὶ αὐτῆς τῷ 1571 ἐκ συνοδικῆς πράξεως τοῦ πατριάρχου Μητροφάνους Γ', περισωθείσης ἐν ἀντιγράφῳ τοῦ μεγάλου διερμηνέως Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, ἐκγραφέντι καὶ πάλιν ἐν μεταγενεστέρῳ χρόνῳ, ἐξ οὗ ἀπογρά-

¹ Π. Ἀραβαντινοῦ Χρονογραφικὴ τῆς Ἠπείρου. Ἐν Ἀθήναις. 1858. Τόμ. Β' σ. 244.

² . . . Ναὸς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐπιλεγομένης τοῦ Ἀρχιμανδρείου ἀνηγάθη ἐκ βύθρων ἀρχιερατικῆς τοῦ ἁγιωτάτου Ἰωαννίνων κ. Παρθενίου διὰ συνδρομῆς τῶν ἐλευθ. τῆς πατρίδος τῶν ἱερῶν μονασιῶν τῶν Πατέρων καὶ Προσφύτου Ἡλιοῦ καὶ ἐπιτροπενόντων τῆς ἐκκλησίας τῶν κ. κ. Νικολάου Ἰωσήφ Ἀραβασίου Παναγιώτου Νικολάου Γιαννοπούλου καὶ Στυριδῶτος Ἰωσήφ ἀρξαμένης τῆς οἰκοδομῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1858 καὶ ἐξηάσης τῷ ἔτει 1860.

φου ἐξέδωκεν αὐτὴν ὁ Ἀθανάσιος Παπαδόπουλος Κεραμεύς¹. Ἄξιον ἰδίου λόγου εἶνε, ὅτι, καθ' ἃ μανθάνομεν ἐκ τῆς πράξεως ταύτης, κατὰ τὸ ἔτος καθ' ὃ ἐξεδόθη, ἡ πόλις τῶν Ἰωαννίνων δὲν ἐξετείνετο μέχρι τῆς συνοικίας, ἐν ἣ τὸ Ἀρχιμανδρεῖον, ἀλλὰ τοῦτο ἔκειτο ἐν τῷ Ἐμπορίῳ ἔξω τῶν Ἰωαννίνων. Εἶχον δὲ τὰ κατὰ τὸ Ἀρχιμανδρεῖον τότε ὡς ἐξῆς. Καὶ δὴ ἦτο τοῦτο σταυροπηγιακὴ μονὴ τῆς Θεοτόκου, ἣν ἐνέμετο δυνάμει πατριαρχικοῦ γράμματος, ἄγνωστον πότε ἐκδοθέντος, ὁ ἱερεὺς Δημήτριος Καρατζᾶς, ἔχων μόνος τὴν ἄδειαν τοῦ ψάλλειν τὴν ἐκκλησίαν δυνάμει κτητορικοῦ δικαιώματος καὶ κατὰ ταῦτα μόνος δικαιούμενος νὰ εἰσπράττη πάντα τὰ ἔσοδα, ἀλλὰ καὶ μόνος ὑποχρεούμενος νὰ ἐξοδεύῃ χάριν τῆς ἐκκλησίας². Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε μετέβη εἰς Ἰωάννινα ἐκ τῆς Πελοποννήσου περιοδεύων ὁ πατριάρχης Μητροφάνης³. Παρουσιάσθη τότε πρὸ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς Καρατζᾶς, καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν, ἵνα ὡς ἔχων κτητορικὸν δίκαιον ψάλλῃ μόνος ἐν αὐτῷ καὶ καρποῦσθαι τὰ ἐρχόμενα εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα μόνος καὶ μηδεὶς ἄλλος τολμῆσῃ προσεγγίζειν καὶ ἐπηρεάζειν αὐτὸν, ἀλλ' αὐτὸς ὡς νόθος κτήτωρ αὐτὸς ἔχη τὴν ἄπασαν ἐξουσίαν καὶ διοίκησιν τοῦ αὐτοῦ σταυροπηγίου καὶ παρέχῃ καὶ πρὸς ἡμᾶς (τὸν πατριάρχην) τὸ αὐτὸ χαράτζιον, ἀνεπι-

¹ «Πατριαρχικὸν ἔγγραφον περὶ μονῆς τῶν Ἰωαννίνων» ἐν τῇ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας Τόμ. Γ' σ. 456 κ. ἑ.

² Ἴδε τὸ ὑπερόγραφον τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης συνοδικῆς πράξεως τοῦ πατριάρχου Μητροφάνους, ἔχον ὡς· Εἰ καὶ πρότερον ἐξεδόθη γράμμα τοῦ πατρὸς Δημητρίου αὐτῷ μόνῳ ψάλλειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦτο μὲν ὡς κτητορικὸν ἔχοντι δίκαιωμα, τοῦτο δὲ καὶ ὡς μόνῳ τὰς ἐπισυμβαινόμενας τῇ ἐκκλησίᾳ ἐξόδους καταβάλλῃ ὑποφέρειν, ἀλλ' οἶν νῦν τῶν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ταύτης γενησομένων ἐξόδων ἢ παρὰ τῶν ἔξω ἢ καὶ ἀλλαχόθεν ἐκ τοῦ μέσου ἐκβεβλημένων τῶν ἰερέων τῶν τὴν ἐκκλησίαν ψαλλόντων. Εἶνε προφανές, ὅτι τὸ τέλος τοῦ ὑπερογράφου τούτου εἶνε ἐφθαρμένον. Ἴσως διορθοῦναι πως, ἂν ἀντὶ ἐκβεβλημένων γράψωμεν ἐκβεβλημένων.

³ Ἴδε περὶ τῆς περιοδείας ταύτης Ἀθ. Παπαδόπουλον Κεραμεῖα ἐν Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Κωνσταντινουπόλεως Τόμ. ΙΖ' σ. 52 καὶ ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ περὶ τῆς ταύτης Τόμου σ. 21.

ρέαστος μένων παρά πάντων¹. Ὁ Μητροφάνης, στηρίζων τὸ ἤδη ἐν χερσὶ τοῦ Καρατζᾶ προγενέστερον πατριαρχικὸν γράμμα τὸ εἶτ' ἐπ' αὐτοῦ εἶτ' ἐπὶ τινος τῶν ἀμέσως προηγηθέντων αὐτοῦ προκατόχων ἐκδεδομένον, συνήνεσε, καθ' ἃ φαίνεται, εἰς τὴν παράκλησιν αὐτοῦ, ἵσως δὲ καὶ ἐξέδωκε περὶ τούτου νέον σιγίλλιον, μὴ περισωθέν. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ὁ Ἰωαννίνων Δανιήλ, παραστὰς σωματικῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπέδειξε, ὅτι ὑπάρχον γροίμματα παλαιγενῆ πατριαρχικά, παρέχοντα ἄδειαν καὶ ἐξουσίαν ψάλλειν ἐν αὐτῷ τῷ ἡμετέρῳ πατριαρχικῷ σταυροπηγίῳ οὐ μόνον τὸν ἔχοντα τὸ κτητορικὸν δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς ἐνορίας ἀξιωθέντας ἱερεῖς, καὶ ἐξίσου μερίζειν τὸ ἐρχόμενον εἰσόδημα καὶ δικαίωμα καὶ ὅπως οἱ πρὸ τούτου ἀρχιερεῖς εἶχον τὴν ἐπιμέλειαν τούτου τοῦ σταυροπηγίου διὰ τὸ εἶναι τὴν ἐνορίαν αὐτοῦ ἐπαρχίαν αὐτῶν², πληροῦντες μόνον τὸ χαράτζιον αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃν ἐκκλησίαν καὶ μνημονεύοντες ἐν αὐτῷ τὸ τοῦ κατὰ καιρὸν πατριάρχου ὄνομα. Ἐπὶ τούτοις δ' ἐξεδόθη ἡ συνοδικὴ ἀπόφασις ἡ περιλαμβανόμενη ἐν τῇ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν πράξει, ἔχουσα οὕτως· Ἐντελλόμεθα καὶ γνώμη κοινῇ παρακελευόμεθα τοῦτο, ἵνα καὶ ὁ ῥηθεὶς παπᾶς Δημήτριος ὁ Καρατζᾶς συμφάλλῃ τοῖς λοιποῖς ἱερεῦσιν ἐν αὐτῷ τῷ πατριαρχικῷ σταυροπηγίῳ, μερίζων ἐξίσου σὺν αὐτοῖς τὸ ἐρχόμενον εἰσόδημα καὶ δικαίωμα, εἰς ἐξ αὐτῶν τυγχάνων καὶ αὐτὸς, ὡς δὲ κτήτωρ ἔχη τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ διηγεκὲς κατὰ τὴν διακέλευσιν τῶν θείων καὶ ἱερῶν νόμων. Ἀφαιρεθέντων δὲ τῶν αποκλειστικῶν δικαιωμάτων τοῦ Καρατζᾶ, ἀπηλλάγη, ὡς εἰκόσ, οὗτος καὶ τῆς ὑποχρεώσεως τῶν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας δαπανῶν, καθ' ἃ ἐξάγεται ἐκ τοῦ ὑστερογράφου τῆς συνοδικῆς πράξεως.

¹ Ἴδε τὴν συνοδικὴν πράξιν ἐν τῷ Δελτίῳ ἐνθ' ἀν. σ. 457.

² Καὶ ἐντεῦθεν ἀποδεικνύεται, ὅτι τότε τὸ Ἀρχιμανδρεῖον εὕρισκετο ἐκτὸς τῶν Ἰωαννίνων.

Ἡ μεταξὺ τοῦ 1858 καὶ τοῦ 1860 οἰκοδομηθεῖσα νέα ἐκκλησία εἶνε κατάμεστος λειψάνων τοῦ ἀρχαιότερου ναοῦ, ἐν εἰς πολλὰ ξυλόγλυπτα τεμάχια τοῦ τέμπλου καὶ πληθὺς ἀγίων εἰκόνων, ὧν τινες παλαιότεραι ἐξαιρέτου τέχνης.

Ἐν δὲ τῇ σκευφυλακίᾳ σώζονται ἀξιολογώτατα ἀρχαῖα ἄμφια, ὠμοφώρα, φάρια, φαιλόνια, ἐπιγονάτια, ὧν τὰρχαιότερα ἀνέρχονται εἰς τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα.

Καὶ ἔδρανα δὲ καὶ ἄλλα ἀρχαῖα ἐπιπλα σώζονται ἐν τῷ ἱερῷ. Ἐυελπιστοῦμεν, ὅτι σὺν τῇ ἰθρῦσει τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις μουσείου, ᾧ ἡ ἀρχάνωσις καὶ διεύθυνσις ἀνετέθη εἰς τὸν ζωγράφον κ. Νικόλαον Ὁθωναῖον, θέλουσι περιληφθῆ ἐν αὐτῷ τάξιολογώτερον τῶν καλλιτεχνικῶν τούτων μνημείων.

Ἄξιον δὲ μελέτης εἶνε καὶ τὸ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀρχιμανδρείου νεκροταφεῖον μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἰδιορρύθμων ξυλίνων λαρνάκων καὶ τῶν ἐπὶ τῶν λιθίνων μνημείων ἐπιγραφῶν.

Ἐν δὲ τῷ ναῷ αὐτῷ διεσώθησαν καὶ εἴκοσιν ἐξαίρετοι κώδικες, ὧν ἔπεται ἐνταῦθα ἡ περιγραφή.

1.

Περγ. 0,295 × 0,225. Αἰῶνος XII (φ. 230).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις.

Γέγραπται κατὰ δύο σελίδας. Κολοβόν. Τὸ φ. 1 καὶ τὸ παράφυλλον τὸ συγκεκολλημένον τῷ ξύλῳ τῆς ὀπισθεν πινακίδος ἐξ ἄλλου Εὐαγγελίου ἐπὶ περγαμνῆς τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος, ὁμοίως γεγραμμένου κατὰ δύο σελίδας. Τὸ φ. 230 ἐξ ἑτέρου Εὐαγγελίου ἐπὶ περγαμνῆς κατὰ μίαν σελίδα, αἰῶνος XIII.

Τὰ ἀρχικά γράμματα συνήθως ἐρυθρὰ ἔπλωσ πλὴν πολυχρώμου Ε ἐν φ. 47^β, 132^β, 176^β, ὀλοχρύσου Ε ἐν φ. 208^α, πολυχρώμου Τ ἐν φ. 95^α, 166^β, 182^α καὶ ὀλοχρύσου Τ ἐν φ. 193^β καὶ 204^β. Ἐν φ. 47^β, 95^β, 132^β, 166^β, 176^β, 182^α, 193^β, 204^β, 208^α, 210^α, 221^α καὶ 212^α πολύχρωμα ἐπίτιτλα.

Ἐν φ. 166^β παρενεγράφησαν τάδε χειρὶ τοῦ XIV αἰῶνος † *Εἰσὶν*
 ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΕΝ ΤΟΜ. Γ.

τὰ ἱερὰ βιβλία ἕπερ ἀφιερώθησαν παρὰ τοῦ κηροῦ Βενιαμὶν ἱερομυνοῦχον ἐν τῇ πανσέπειῳ καὶ σεβασμῆ μοκῆ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκο τῆς Τηρωτίσης· ἐμπρώτοις τὸ ἱερόν τοῦτο ἕγιον εὐαγγέλιον ἔχων μίσην ἀργυροδιάχρυσον τὴν ἀποκαθήλωσιν καὶ τοὺς τέσσαρας εὐαγγελιστὰς διὰ τετραώθεν ἀργυροδιαχρυσούς· καὶ καρφία ἀργυρᾶ λβ· μηναῖα καθημερινὰ κομμάτια δύο, τῶν ιβ μηνῶν βέβρανα· παρακλητικὴ κομμάτια β, σὺν τῆς ὀκτωήχου βέβρανα· κοντάκια λειουρ⁷· τρεῖς· μέγαν Βασίλειον Ἀρυσόσιμον, καὶ προηγιασμένην βέβρανα δισκοπότηρον σιαγάνην μετὰ λαβίδας ἀργυραίας· ὅστις δὲ βουληθῆ τοῦ ἀφραπάσαι καὶ ὑστερήσαι ἐξ αὐτῶν τι ἐχέτω τὴν ἀπειλὴν καὶ ὀργὴν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ταύτης ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ τὴν ἀρὰν ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ.

Ἡ ἐν τῷ σημειώματι τούτῳ περιγραφομένη ἀρχαία τορευτὴ στάχως τοῦ κώδικος ἐξέλιπεν, ἀντικατασταθεῖσα μετὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα, καθ' ὃν συνεπήχθη εἰς τὸν κώδικα τὸ ἐκ τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος φ. 230, ὑπὸ ἀξίου λόγου κοκκίνου ἀνθεμωτοῦ μεταξωτοῦ περιβάλλοντος ξυλίνης πινακίδας.

Ἐν φ. 2^β καὶ 230^β αἱ ὑπογραφαὶ τῶν ἐπιτρόπων τῆς ἐκκλησίας Ἀρχιμανδρείου Νικολάου Ζώτου καὶ Ν. Ἀσβεστᾶ μετὰ τῆς χρονολογίας 19 Δεκεμβρίου 1865 καὶ τοῦ Ἀρ. 3.

2.

Χαρτ. 0,28 × 0,20. Αἰῶνος XV (φ. 251).

1 (φ. 1^α). Μηναιόν.

Κατὰ δύο σελίδας γεγραμμένον ἀρχεται ἀπὸ δ' Μαρτίου καὶ τελευτᾷ εἰς τὴν λγ' Μαΐου.

2 (φ. 134^α). Συναξαριστής.

Ἀρχεται ἀπὸ τοῦ Μαρτίου καὶ λήγει κολοβὸς εἰς τὴν η' Ἰουλίου (μάρτυρας Προκοπίου).

Τὸ φ. 133 ἀγραφον, εἰς ὃ παρενεγράφησαν νεώτερα δοκίμια κονδυλίου.

Ἐν ἀρχῇ ἐκάστης ἡμέρας τοῦ τε Μηναιίου καὶ τοῦ Συναξαριστοῦ μικρὸν ἐγχρωμον ἐπίτιλον, μεγαλείτερα δ' ἐπίτιλα ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστου μηνός.

Ἐν πολλοῖς τῶν φύλλων ὑδαρὲς σημεῖον κερασοφόρου ζώου.

Ἐν τῇ ὄψι τοῦ φ. 144^α διὰ χειρὸς νεωτέρας τοῦ αὐτοῦ XV αἰῶνος καὶ διὰ μέλανος ζωγραφιστοῦ τάδε: Τὰ ὀνόματα τῶν ἁγίων μεγάλων μαρτύρων, δομετιανός, ἠσούχιος, σμάραγθος....

Μετὰ τὸ τελευταῖον φύλλον φύλλα κεκομμένα, ὅν σῶζονται μόνον λωρίδες πρὸς τῇ ὄψει.

Στάχσις διὰ ξυλίνων πινακίδων περιβεβλημένων διὰ βύρσης μελαίνης μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων καὶ σιδηρῶν ἔλλων.

3.

Χαρτ. 0,30 × 0,21. **Αἰῶνος** XV (φ. 293).

Μηνναῖον.

Ἀκέφαλον καὶ κολοβὸν ἀπὸ τῆς 6 Σεπτεμβρίου μέχρι τῆς 31 Ὀκτωβρίου.

Ἐνιαχοῦ μουσικὰ σημεῖα καὶ ἐρυθρὰ ἐπίτιτλα. Ἐν τῷ φ. 1^α ἔθεωρήθη τῇ 19 Ἰοβρίου 1865. ἀρ: 10 Ν. Ζώτου Ν. Ἀσβεστῆς. Ἐπὶ τοῦ ξύλου τῆς ὀπισθίας πινακίδος ἀνάξιον λόγου σημαῖωμα καὶ ἀτεχνος εἰκὼν ἵππου.

Ὁ κώδιξ ἔχει πάθει ὑφ' ὑγρασίας.

Στάχσις διὰ ξυλίνων πινακίδων, περιβεβλημένων δι' ἀπλῆς μελαίνης βύρσης, ὅν λείπει ἡ ἔμπροσθέν.

4.

Χαρτ. 0,22 × 0,16. **Αἰῶνος** XVIII (φ. 129).

- 1 (φ. 1^α). «Περὶ φυσικῆς ἐν γένει».
 - 2 (φ. 21^α). «Περὶ τῶν χυμικῶν ἰδιοτήτων τῶν σωμάτων».
 - 3 (φ. 71^α). «Περὶ μηχανικῆς».
 - 4 (φ. 84^α). «Προοίμιον ἤτοι εἰσοδος εἰς τὴν γενικὴν ἱστορίαν».
 - 5 (φ. 110^α). «Ἰδέαι κοινὰ τῆς γεωγραφίας».
 - 6 (φ. 126^α). «Περὶ ἐπιφανειῶν».
- Μένει κολοβὸν ἐν κεφαλαίῳ 4.
Τὰ φ. 20^β, 108^β καὶ 109 ἄγραφχα.
Κώδιξ ἀστάχτος.

5.

Χαρτ. 0,28 X 0,19. Αἰῶνος XVIII (φ. 52).

Κατάστιχον τῶν ἐξόδων τῆς οἰκοδομῆς τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Ἀρχιμανδρείου ἐπιστατούμετων τῶν κυρίων Ἰωάννου Φώτου, Νικολάου Γιαννοπούλου, Αναστασίου Παναγιώτου, Σπυριδῶν Ἰωσήφ καὶ ἀρχιερατευόντος τοῦ ἀγίου Ἰωαννίνων καὶ Βελᾶς κυρίου Παρθενίου κωνη: 1858, Ἀπριλ. 7: Ἰωάννινα».

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εὐργεῖται διὰ κεφαλαίων γραμμάτων μετὰ βυζαντικῶν συμπτώξεων ἐν τῷ παραφύλλῳ τῇ προσκεκολλημένῳ ἐν ἀρχῇ. Ἐξώθεν δ' αὐτῆς σχεδιογραφία σταυροῦ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΙΩ ΧΣ ΝΙΚΑ καὶ τεσσάρων ἀγγέλων ἐν ταῖς ἄκραις. Ὑπὸ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν κεφαλαίως γράμμασι Σωτήρος Χαρολάμπου κράχτης. Ἐξώθεν τῆς σταχώσεως ἐν ἀρχῇ 1858 Ἀπριλ. 7 ἐκηνήθη οἱ οἰκοδομῆ τῆς ἐκκλησίας Ἀρχιμανδρείου.

Ὁ κώδιξ εἶνα περισπούδατος ἕνεκα τοῦ πλῆθους τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ τῆς λεπτομερείας τῶν λογαριασμῶν, ἐξ ὧν τούτο μὲν διδασκόμεθα τὰ χάριν τῆς οἰκοδομῆς ἀπαιρώμεθα, τούτο δὲ τὰς τιμὰς τῶν ὀλικῶν καὶ μισθωμάτων. Ἀρχονται δ' οἱ λογαριασμοὶ ἀπὸ τῆς 7 Ἀπριλίου 1858 καὶ τελευτῶσι τῇ 12 Νοεμβρίου 1859. Εὐργεῖται δὲ καὶ ἐντὸς τοῦ κώδικος χύδην φύλλα λογαριασμῶν καὶ ἀποδείξεων. Στάχωςις νεωτάτη, διὰ χαρτονίου.

6.

Περγ. 0,31 X 0,23. Αἰῶνος XIV (φ. 74).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις.

Ἀκέφαλον καὶ κολοβόν, γεγραμμένον κατὰ δύο σελίδας μετ' ἐρυθρῶν σηματοφῶνων, χρυσοῦν ἐπιγραφῶν, πενήτηντα ἐπτὰ πολυχρῶμων ἀρχικῶν, ὧν τινὰ κεκομμένα ὑπὸ τοῦ σταχωτοῦ, καὶ πλείστων ἕσων μικρῶν γραμμάτων.

Τὸ φ. Α' κεκομμένον κατὰ τὸ ἄνω ἤμισυ.

Τὸ φ. Β' μεταθεθεμένον. Κατὰ δὲ τὴν ἄνω γωνίαν πολλῶν φύλλων νεώτερα τεμάχια χάρτου XV αἰῶνος, ὕλης ἐκκλησιαστικῆς. Ἐντὸς δὲ

τοῦ κώδικος ἐν φύλλον ἄλλου Εὐαγγελίου τοῦ XIV αἰῶνος, κατὰ δύο σελίδας γεγραμμένον, ἔχον τρία ἀρχικά χρυσῶν γράμματα. Ἐπ' αὐτοῦ, νομισθέντος ὡς τοῦ πρώτου τοῦ κώδικος Ἐπιθ. 4 : 19 : 10 βροῦ 1885 Νικόλαος Ζώτου Ν. Ἀσβεστῆς.

Ὁ κώδιξ συναπετέλει ποτὲ μέρος τῶν κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 7 καὶ 8. Στάχως δι' ὀλοσηρικοῦ κοκκίνου ἄνευ ἐπιτυπωμάτων.

7.

Μεγ. 0,31 X 0,23. Αἰῶνος XIV (φ. 71).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις.

Ἀκέφαλον καὶ κολοβόν, γεγραμμένον κατὰ δύο σελίδας μετ' ἐρυθρῶν σηματοφώνων.

Κοσμεῖται ὑπὸ χρυσῶν ἐπιγραφῶν καὶ μικρῶν χρυσῶν κεφαλαίων γραμμάτων ὡς καὶ 82 ἀρχικῶν γραμμάτων πολυχρώμων πλὴν τινῶν ἀπλῶς χρυσῶν, ὧν τινὰ κεκομμένα ἐν τῇ ᾠφ ὑπὸ τοῦ σταχωτοῦ, πεφιστελαντος τὸ ἀρχαῖον μέγεθος τοῦ κώδικος, ἐν δὲ φ. 16^α καὶ 20^α ὑπὸ ἐπιπέλων πολυχρώμων. Ἐν φ. 28^β ὁπισθεν τοῦ ἀγράφου φύλλου 28^α ὀλοσέλιδος ἄτεχνος εἰκὼν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκά.

Τὰ φ. 30-36 ἐφθαρμένα κατὰ τὴν ἄνω γωνίαν ἐπισκευάσθησαν διὰ συγκολλήσεως μικροῦ τεμαχίου Εὐαγγελίου τοῦ μεγαλογραμμάτου ρυθμοῦ τοῦ VIII αἰῶνος, ἀλλὰ δὲ διὰ μικρῶν τεμαχίων κώδικος χαρτίου τοῦ XV αἰῶνος ὕλης ἐκκλησιαστικῆς.

Μετὰ τὸ φ. 28 λείπουν φύλλα.

Ὁ κώδιξ συναπετέλει ποτὲ μετὰ τοῦ 6 καὶ 8 ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κώδικα.

Ἐν φ. 1^α 1865 : τῇ 19 : 10 βροῦ 1865 Νικόλαος Ζώτου, Ν. Ἀσβεστῆς ἐν δὲ φ. 71^α Ν. 1. Οἱ ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησίας ἀρχιμανδρείου 19 Δεκ. 1865 Νικόλαος Ζώτου, Ν. Ἀσβεστῆς.

Στάχως δι' ὀλοσηρικοῦ κοκκίνου ἄνευ ἐπιτυπωμάτων.

8.

Μεγ. 0,31 X 0,23. Αἰῶνος XIV (φ. 84).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις

Ἀκέφαλον καὶ κολοβόν, γεγραμμένον κατὰ δύο σελίδας μετ' ἐρυθρῶν σηματοφώνων.

Ἐν φ. 116^β ἀρχὴ τῶν εὐαγγελίων τῶν ὁρών. Ἐν φ. 83^α ἀρχὴ τῶν ἐρωτησίων ἀναστασιμῶν εὐαγγελίων.

Κοσμεῖται ὑπὸ χρυσοῦν ἐπιγραφῶν καὶ μικρῶν χρυσοῦν κεφαλαίων γραμμάτων ὡς καὶ 13^β ἀρχικῶν γραμμάτων πολυχρώμων πλὴν τινῶν ἀπλῶς χρυσοῦν, ὧν τινὰ κεκοσμημένα ἐν τῇ ἡξ ὑπὸ τοῦ σταχιωτοῦ, περιτείλαντος τὸ ἀρχαῖον μέγεθος τοῦ κώδικος. Ἐν φ. 116^β καὶ 83^α πολυχρώμα ἐπίτετρα.

Ἐν φ. 33^β ὁλοσέλιδος, ἀταχτος καὶ ἐφθαρμένη εἰκὼν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου.

Μέρος τοῦ φ. 17^α, ἐν ᾧ περιείχετο πιθανῶς χρονικὸν σημεῖωμα, λείπει, ἐκκοπέν.

Φύλλα τινὰ ἐφθαρμένα κατὰ τὴν ἄνω πρὸς τὴν ῥάχει γωνίαν ἐπεσκευάσθησαν διὰ συγκολλήσεως μικρῶν τεμαχίων κώδικος χαρτόφου τοῦ XV αἰῶνος ὕλης ἐκκλησιαστικῆς.

Ὁ κώδιξ συναπετέλει ποτὲ μετὰ τοῦ 6 καὶ 7 ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κώδικα.

Ἐν φ. 1^β - 2^α. Ἀρ. 4 : 1865 : 19 10βρίου 1865 ἡμέρα Κυριακή. Ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησίας Ἀρχιεπισκοπικοῦ Νικόλαος Ζώτου Ν. Ἀθηναίων.

Στάχως δι' ὁλοσηρικοῦ κοκκίνου ἀνευ ἐπιτυπωμάτων.

9.

Χαρτ. 0,205 × 0,14. Αἰῶνος XVII (φ. 74).

1 (φ. 1^α). **Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου Λειτουργία.**

2 (φ. 35^α). **Βασιλείου τοῦ μεγάλου Λειτουργία.**

Τῶν φ. 1-10 διαθεδρωμένων ὑπὸ μυῶν σώζεται μόνον τὸ πρὸς τὴν ῥάχει μέρος.

3 (φ. 62^α). **Ἡ λειτουργία τῶν προηγιασμένων.**

Μένει κολοβός.

Ἀρχικὰ γράμματα ἐρυθρά. Τὰ φ. 60^β - 61^β ἄγραφα.

Ἐν φ. 60^α ἐνέτ' Ἰωάννη Ἰνδικτιῶνος α^α ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ κη. Ἐν φ. 13^β παρενεγράφησαν τάδε: Ἐπι ἔτους Ἰωάννη, ἐν μηνὶ νοεμβρίῳ - θ' ἔρθεν ὁ τεύτεριταρης ὀνόματι ἀχουμάι πασιὰς καὶ ἐπίραξαι τοὺς οὐρκους, δυνατὰ καὶ τοὺς ὑπῆρην ποσα φορτία ασπρα καὶ εξέτασεν καὶ τὸν θουσαυρὸν ὅπου ἔγαλαν ἡσιον ἅγιον ἀδρεά ἡσιου πάσμοι το ποίτε (χειρὶ νεωτέρα) καὶ ἔδοσαν το ἀπῶσκέπι καὶ ἤφεραν καὶ

ηκοσι ἕξη καιφάλλα. Ἐν δὲ φ. 34^β χειρὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ XIX αἰῶ-
νος· Ἡ παρούσα λειτουργία ὑπάρχει τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς επο-
νομαζομένης ἀρχιμανδραϊώσεως καὶ εἴ τις τὸ ἀποξενώσῃ, εἰ μὲν ἱερεὺς
ἀργὸς μενείω εἰ δὲ λαϊκὸς ἀφορισμένος εἴη παρὰ θεοῦ παντοκράτορος
καὶ κληρονομήσειεν τὴν λεπραν τοῦ Γιεζῆ τὴν ἀγχόνην τοῦ Ἰαῦδα
οὕτως ἀποφαινόμεθα ἐν ἀγίῳ πνεύματι. Ἐν δὲ φ. 60^α ἐνέτι 1659
ἐχριστοτηθήθη ὁ πρὸς του τζηληγγήρη ἐν μηνεῖ ἰουναῦρεως τὸν θεο-
φανήον τῆς ἡμεραν· καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ διδόνήσιος· καὶ ἦτον καὶ ἔτας
κατῆς καὶ δὲν ἔβανε πέλη τὸν πασιῦδον· καὶ διὰν ἤθελαι τὰ εὐγι
ἔβαλαν καὶ τὸν ἐφηλαγαν πάσα βράδη· καὶ τοὺς ἔκαμε τέχνης μεγάλης
ἡγρον· ἢ . . . (μένει οὕτως ἀτελές).

Ἀτάχως διὰ μελκίνης βύρσης μεθ' ἄπλων ἐπιτυπωμάτων.

10.

Χαρτ. 0,29 X 0,23 Αἰῶνος XIV (φ. 138).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις.

Γέγραπται κατὰ δύο σελίδας. Ἐν φ. . . β. Ὁ τὰ πάντα πληρῶν
θεὸς ἡμῶν δόξα. Ἐτελειώθη τὸ παρῶν εὐαγγέλιον διὰ χειρὸς ἱερέως
Κωνσταντινίου καὶ ἁμαριῶλοῦ καὶ χωρικωγράφου $\frac{1}{4}$. $\frac{1}{4}$ ἔτους 5705
Ἰνδικτιῶνος γ : $\frac{1}{4}$ καὶ ὡς εἰς χεῖρας δέξασθε εὐχεσθε καὶ μὴ καταρῶσθε.

Κοσμεῖται ὑπὸ ἐπιτίτλων καὶ ἰδιορρυθμῶν ἀρχικῶν γραμμάτων
ἐρυθροῦ, κυανοῦ καὶ μέλανος ὁμοῦ χρώματος.

Πολλὰ φύλλα βεβλαμμένα ἰδίως ἐν τῇ κάτω ἢ ἐπεσκευάσθησαν
τοῦτο μὲν δι' ἀγράφων λευκῶν φύλλων, τοῦτο δὲ διὰ τεμαχίων ἐξ
ἐγγράφων τοῦ XV αἰῶνος, τοῦτο δὲ διὰ τεμαχίων ἐκ λεξικοῦ τοῦ
αὐτοῦ αἰῶνος. Ἡ ἀπόσπαισις αὐτῶν δυσχερής, τὰ δὲ πλεῖστα ἔχουσιν
ἐξωθεν τὸ ἀγραφον μέρος, τὸ δὲ γεγραμμένον εἶνε τὸ προσκεκολλη-
μένον.

Λείγματα τῶν ἐγγράφων φ. 25^α ὁ χαλας (:) νομικοῦ τῆς . . .
76^δ. $\frac{1}{4}$ Κτωτέρω ὁ τραγανὸς ὁ ἐκκλησ . . . [ἰω]άννης ὁ συκεώτης.
Ἐν φ. 33^α $\frac{1}{4}$ Ὁ εὐτελής ρικόλαος ἀναγνώστης καὶ νομικὸς τῆς ἁγιο-
τάτης . . .

Ἐν φ. 34^β

σίγνον	θεοδώρου
τοῦ	κάσιτσα

σίγνον	μαρίας μοναχῆς
τῆς	συναδελφῆς αὐτῆς

Ἐν φ. 35^α . . . γήτως . . . σεπτῶν ἡμῶν καὶ υἱοθεῖ . . . [κληρονομο]μοδιαδόχους σὰς ἤρουν τ . . . Ἐν φ. 37^β ἀνταλάττειν προκί-
ζειν . . .

Ἐν φ. 40^β

οἶνον | θεοδώρου Ἐν ὀνόματι τοῦ . . .

λίτος ὁ τὸν τ | ὑπον τοῦ σταυροῦ . . . |

Ἐν φ. 41^β . . . πῦρ . . . θεόδωρος ὁ μουσον . . . Ἐν φ. 48^α.
. . . ἡμῶν τῶν χωραφίων τῶ εἰς τῶν περιβλέπτων . . . χωραφίων
καὶ κατὰ . . . φιληθρόμος . . . ὑπέρπυρα ἐν . . . ὁ φραγκόπουλος : —

Ἐν φ. 50^β † Ἐγὼ ἰωάννης υἱὸς τοῦ ἀποιχομένου ἐκείνου . . . ου

ἀπό . . . Ἐν φ. 51^α . . . κο (= νικολίου ; | τοῦ τζακο^{III} προφησ (:)

κομητ . . . Ἐν φ. 96^β ἐξ ἄλλων ἐγγράφων δύο τεμάχια XVI κίονες.

† Κατὰ τὸ τοῦ νοερίου μηνὸς ἐνόθησαν εἰς τὴν (μονήν) τῆς ἁγίας
μεγαλομάτιδος βαρβάρας ὁ κ^τ ευρει β^τ) αὐτὸς
ὁ ψαδινὸς οὐκ δὲν γυρευη οὐδὲ ἀκόμα ἢ μὴ λόγια ἤκουσε καὶ
μαρτυρέτα αὐτὸς ευρειὸς οὐκ ψεύθηκα ἤκουσα. ὁ κατανανέπροσθεν ὁ
τοῦ ἐν μοναχοῖς κῦρ δατηῆλ καὶ μονδροῖωάννη καὶ τοῦ κῦρ μαρόλη
τοῦ λακασῶ.

Τὰ τεμάχια τοῦ λεξικοῦ ἰδίως ἐκ τοῦ γράμματος μ. Οὕτως ἐν φ. 98^α

† μαιευόμενοι, λοχενόμενοι, ἀναγόμενοι, τρεφόμενοι : μέθη, μετένε-
ξις τοῦ ἡγεμονικοῦ μίθρον, ἡλίον : μυσταγωγία, διδασκαλία : μιση-
ρίων ἀγωγή καὶ μετουσία, ἢ μνήσεως ἀγωγή καὶ μετάληψις θεία :
μύησις, ἢ μάθησις : κατήχησις : ἐπιστήμη : μεχῶν, κρηπιῶν, σκοτει-
νῶν :

Ἐν φ. 99^α . . . σίας ἐστερημένου : μετοχή τῶν ὄντων ὁ θεός :
οὐκ καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ πέρας ὑπάντων ἐπίσταται : μητριδα πατριδα,
ταυτόν ἐστι : μία ἀρχὴ τῶν ὄντων εὐσεβὲς καὶ ἐπάναγκες ὁ θεός μά-
χεσθαι γὰρ ἀλλήλοις τὰ αὐτὰ κατὰ τὰ αὐτὰ ἐν πᾶσιν ἀδύνατον : μόνω
θεῷ κατὰ φύσιν εἶναι τὸ ζωοῦν : μεριστὸν πλῆθος, τὸ αἰσθητόν :
μερικῶν τῶν ὄλων, τὰς διαδοχὰς τῶν γενῶν : μεθεκτός, ὁ θεὸς καθὼ
πάντα τὰ ὄντα αὐτοῦ μετέχει καὶ δι' αὐτοῦ συνέστηκε τὸ γὰρ μὴ
αὐτοῦ μετέχον οὔτε . . .

Ἐν φ. 106^α . . . μένη ψυχῶν ἀνοίαν τὸ παράπαν
χαμαιπετεῖς : μέγας γὰρ φιλεῖ κίνδυνος, αἰωνίω βασάνω κείμενος τοῖς
παραβαίνουσι τὴν ἐντολήν τοῦ θεοῦ : μιμνήσῃ τὰ ἔσχατά σου εἰς τὸν
αἰῶνα.

Ἐν φ. 109^a : ἀρχομένη διὰ τοῦ ὑψηλοῦ γραμματος· οἶον ὁ μύρων ὄνομα κύριον καὶ κλίνεται μύρωνος· μύρομαι, τὸ θρηγῶ· μυῶ, τὸ καμύω καὶ μύω, τὸ διδάσκω ἐξ οὗ καὶ μύσις ὁ μαθητής· καὶ μουσταγωγός, ὁ διδασκαλός· μύρωνίδης, κύριον· μυλαῖος τόπος· μύσκελος ὁ στραβοπόδης· μύσις, ἢ μάθησις ἐξ οὗ καὶ μῦσις, ἢ μαθήτρια· μῦρα ὄνομα πόλεως· ἐξ οὗ καὶ μυρεὺς ὁ ἐκ τῶν μύρων· μυκῶμαι ἐξ οὗ καὶ μυκηθμός ἐπὶ βοῶν· μύρια ἐπὶ ἀριθμοῦ ὠρισμένως· καὶ μυριάς, μυριάδος· μυρία τὰ πολλά καὶ ἀναρίθμητα· μῦρον τὸ εὐώδες· ἐξ οὗ καὶ μυραλοιοφῆ . . .

. . . (μετὰ ἓνα σχεδὸν στίχον κεκομμένον κατὰ τὸ ἥμισυ ἢ συνέχεται ἐν φ. 11^a . . . [μυ]ρεψῖον μυροπώλης, ὁ μῦρα παλιῶν· μυλιῶ, τὸ μύρομαι καὶ θρηγῶ· μηλιώωντες, οἱ θρηγοῦντες· μύριον (:), τὸ ἐκ τῶν ῥοθῶνων, (κεκλυμμένον ὑπὸ ἄλλου χάρτου ἐπικεκολλημένου) . . . μυλωθρός . . .

Ἀπὸ φ. 112 κ. ἐ. ἢ ἐπισκευὴ διὰ χάρτου ἀγράφου.

Τοῦ λεξικοῦ ἔχομεν εὐανάγνωστα τεμάχια, διότι ἀμφοτέραι αἱ ὀφεις τῶν φύλλων ἦσαν γεγραμμένοι, ἐν ᾧ τῶν ἐγγράφων ἦτο γεγραμμένον τὸ ἕτερον μόνον μέρος, καὶ τοῦτο συνήθως εἶνε τὸ ἐπικεκολλημένον ἀνέγνω μόνον τὰ διαφανόμενα μέρη καὶ ὅπου ἦτο ἐπικεκολλημένον τὸ ἄγραφο καὶ καταφανές τὸ γεγραμμένον. Ἐν φ. 27^b ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου ἀγράφου μέρους ἐνός τεμαχίου τῶν ἐγγράφων δι' ἐξαιρέτου γραφῆς † δοκίμιον τῆς κινάβαρις.

Στάχως διὰ ξυλίνων πινακίδων ἐπιχού τιφροδρώτων, περιβεβλημένων διὰ λινού ἐρυθροῦ καὶ ἄνωθεν δι' ἰόχρου μεταξωτοῦ, ἀποκτήσαντος σὺν τῷ χρόνῳ μελανὸν χρῶμα, ἀνευ ἐπιτυπωμάτων, ἐφθαρμένου ἰδίως κατὰ τὴν ῥάχιν. Ἡ ἔμπροσθεν πινακίς ἔχει ἐν τῷ μέσῳ τετραγώνον τῆς παλαιᾶς ἰόχρου ἀποχρώσεως, δεικνυούσης, ὅτι ἤτο ποτε κεκαλυμμένον τὸ μέρος τοῦτο· ἦτο δὲ καθηλωμένη ἴσως ἀργυρᾶ εἰκὼν ἢ τι τοιοῦτον· σώζονται δὲ καὶ λείψανα μικροτάτων ἴλων τῆς τοιαύτης καθηλώσεως. Σώζονται δὲ ἄνω καὶ κάτω τοῦ τετραγώνου καὶ τὰ ἴχνη ἐπικαλύψεως διὰ μεγάλου στρογγύλου ἴλου.

11.

Περγ. 0,375 × 0,255. Αἰῶνος XII (φ. 302).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις

Γέγραπται κατὰ δύο σελίδας. Ἀρχεται ἀκέφαλον ἀπὸ τῆς τρίτης

τῆς Δικαιησίμου. Ἐν φ. 281^β κ. εἰς πίναξ παραπομπῆς εὐαγγελίων ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου μέχρι καὶ τοῦ Αὐγούστου, ἐν ᾧ περιέχονται πλὴν τῶν παραπομπῶν καὶ τινὰ εὐαγγέλια, μένοντα κολοβά.

Φέρει ἐρυθρὰ σημάδια, καὶ κοσμεῖται ἐν μὲν φ. 41^α, 114^α καὶ 269^α ὑπὸ ἐρυθρῶν ἐπιτίτλων μεγάλων, ἐν δὲ φ. 257^α, 286^α, 291^β, 292^β, 293^β, 297^β καὶ 298^α ὑπὸ ἐπιτίτλων μικρῶν, ὁμοίως ἐρυθρῶν, καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐρυθρῶν ἀρχικῶν γραμμάτων.

Μέρος τοῦ φ. 202^α, ἐν ᾧ ὑπῆρχε πιθανῶς γεγραμμένον χρονικὸν σημεῖωμα, λείπει, ἀποκοπὴν διὰ ψαλίδος.

Ἐν φ. 1^α ἐν τῇ κάτω ᾠα πρὸς τῇ σφραγίδι τοῦ Ἀρχιεπισκόπου 1865 10βρίου 19 Ἀρ. Α : ἡμέρα Κυριακῆ Νικόλαος Ζώτου ἐπίτροπος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ἡ αὐτὴ ἡμερομηνία καὶ ὑπογραφή καὶ ἐν φ. 302^β.

Στάχσις διὰ ξυλίνων πινακίδων, περιβεβλημένων διὰ βύρσης μελαίνης μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων. Σώζονται τὰ σιδηρὰ τοῦ θήλυκω τήρος καὶ ὀπισθεν τέσσαρες μεγάλοι τρίγωνοι κομφεὶ σιδηροὶ ἦλοι ἐν ταῖς γωνίαις καὶ τρεῖς ἐκ τῶν πάλαι μεταξὺ αὐτῶν μικροτέρων τρογγύλων διτυλιχωμένων σιδηρῶν ἦλων.

12.

Περὶ 0,31 × 6,337. Αἰῶνος XII (φ. 290).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις.

Γέγραπται κατὰ δύο σελίδας. Ἀρχεται ἀκέραιον ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου «Τῆ ἁγία καὶ μεγάλη Κυριακῆ ἑσπέρας».

Ἔχει ἐρυθρὰ σημάδια, χρυσᾶ κεφαλαία γράμματα καὶ χρυσᾶ ἐπιγραφὰς, καὶ κοσμεῖται ὑπὸ 393 κομφῶν πολυχρῶμων ἀρχικῶν γραμμάτων καὶ πολυχρῶμων ἐπιτίτλων ἐν φ. 225^α καὶ 284^β.

Τὰ φ. 36^β καὶ 224^β ἀγραφα. Μετὰ τὰ φ. 87 καὶ 88 λείπουν δύο φύλλα καὶ μεταξὺ τῶν φ. 165 καὶ 166 ἐν φύλλον.

Ἐν φ. 1^β καὶ 290^β ἡ ὑπογραφή Νικόλαου Ζώτου καὶ Ν. Ἀσβεστά καὶ ἡμερομηνία 19 10βρίου 1866 μετ' ἀριθμοῦ Β.

Στάχσις διὰ ξυλίνων πινακίδων, περιβεβλημένων διὰ μελαίνης βύρσης μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων.

13.

Χαρτ. 0,31 × 0,20. Αἰῶνος XVI (φ. 446).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις.

Κοσμεῖται ὑπὸ μεγάλου κοκκίνου ἐπιτίτλου (φ. 10^α), μικρῶν ἐπιτίτλων (φ. 65^β, 312^β, 361^α) καὶ μεγάλων ἐρυθρῶν γραμμῶν.

Τὰ φ. 1^α-9^β, 76^β καὶ 438^β-446^β ἀγραφα.

Ἐν φ. 438^α ἡ δόξα σοι ὁ θεὸς ἡμῶν δόξα σοι· δόξα σοι ἅγια τριάς· ἡ εὐαγγελιστὴς ζυγὸς μὴν μαίτου ἡ νεοφύτου μοναχοῦ.

Ἐν φ. 9^β μετὰ ἀγράφω κομφῇ διὰ γραφίδος ὕδατογραφία Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ Προχόρου.

Ἐν φ. 437^β 1865 : 10βρίου 19 ἐπιτροπὸι τῆς ἐκκλησίας Νικόλαος Ζώτου. Νικόλαος I. Ἀσβεστῆς ὁμοίως. Ἀφ. 5.

Στάχσις διὰ κοκκίνου ὀλοσηρικοῦ, περιβάλλοντος ξυλίνης πινακίδας. Κόμφοι θυλακωτῆρες ἐγκομβούμενοι εἰς σωζόμενα σιδήρια. Ὅπισθεν πέντε κομφοὶ σιδηροὶ ἤλοι διηυλακωμένοι καὶ φέροντες πέριξ διάτρητον κομφὸν κύκλον.

14.

Βομβ. 0,29 × 0,23. Αἰῶνος XIII (φ. 188).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις.

Γέγραπται κατὰ δύο σελίδας, καὶ κοσμεῖται ὑπὸ ἐπιτίτλων καὶ ἀρχικῶν γραμμῶν ἐρυθροκιτρίνων. Τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα μᾶλλον κίρρον.

Ἔχει πάθει ἐν τῇ ἄνω πρὸς τῇ ῥάχει γωνία ὑπὸ νατίδος.

Τὸ φ. 129 ἐκπεσὸν ἔχει ἀντικατασταθῆ ὑπὸ χαρτίου τοῦ XVIII αἰῶνος.

Ἐν φ. 187^β δόξα τῷ δόντι τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος. Ἐτελεώθη τὸ παρὸν ἅγιον εὐαγγέλιον ἐν ἔτει 750. Διὰ χειρὸς κάμου τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀχρείου Ἰακώβου ἱερομονάχου (ἐρυθρὰ τὰ κατόπιν) διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδων πανίεροευσεβεστάτου κυροῦ Θεοδώρου ἱερέως τοῦ Χαρῶ . .

Ἄξιον σημειώσεως τὸ πάχος τοῦ βομβυκίνου χάρτου.

Ἐν τῷ παραφύλλῳ τῷ προσκεκολλημένῳ τῇ ἐν ἀρχαίᾳ πινακίδι· Τῇ 19 10βρίου 1865 ἐθεωρήθη παρὰ τῶν ἐπιτροπῶν τῆς ἐκκλησίας

Ἀρχιμανδρείου Νικόλαος Ζώτος, Ν. Ἀσβεσιᾶς. Ταῦτά καὶ ἐν φ. 187^β.

Τὸ φ. 188 χαρτῶν ἄγραφον.

Στάχως δι' ὀλοστηρικῶν κοκκίνου, περιβάλλοντος πινακίδας ξυλίνης.

15.

Χαρτ. 0,30 × 0,22. Αἰῶνος XI^γ (φ. 119).

1 (φ. 1^α), Μηνιαίον.

Γέγραπται κατὰ δύο σελίδας. Ἀρχ. ἀκέφαλον ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου καὶ φθάνει κολοβὸν μέχρι τῆς 4 Φεβρουαρίου.

2 (φ. 4^α). Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις.

Γέγραπται κατὰ δύο σελίδας. Πολλὰ τῶν ἐν ἀρχῇ ἀρχικῶν γραμμάτων ἄτεχνα διὰ μέλανος, τὰ δ' ἄλλα ὁμοίως ἄτεχνα ἐρυθρὰ καὶ τὰ πλεῖστα κίττρα. Ἡ γραφή φαίνεται διάφορος ἢ ἀγύμναστος ἐν τοῖς πρώτοις φύλλοις τοῦ Εὐαγγελίου, ἔπειτα δὲ γίνεται κανονικωτέρα.

Τὰ φ. 12 καὶ 110-118 περγαμνῆς τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος μετ' ὀπίων ὑπερπηδωμένων κατὰ τὴν γραφὴν.

Τῶν φ. 1, 82, 83 καὶ 119 (ἀνήκοντος εἰς τὸ Μηνιαῖον) σώζεται μικρὸν μόνον σπάραγμα. Τὸ φ. 2 κεικομένον ἐν τῇ ἄνω γωνίᾳ.

Ἐν φ. 2^β. Ἐθεωρήθη τῇ 19 Ἰοβρίου 1865 Ἀρ. 7. Νικόλαος Ζώτου. Ν. Ἀσβεσιᾶς. Ταῦτά καὶ ἐν φ. 118^β.

Στάχως διὰ πινακίδων ξυλίνων, περιδεβλημένων διὰ βύρσης μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων.

16.

Χαρτ. 0,30 × 0,20. Αἰῶνος XVI (φ. 181).

1 (φ. 1^α), Μηνιαῖον Αὐγούστου.

Γέγραπται κατὰ δύο σελίδας, καὶ κοσμεῖται ὑπὸ ἐρυθρῶν ἀρχικῶν γραμμάτων καὶ ἐπιτίτλων.

2 (φ. 180^α). «Τοῦ σοφωτάτου διδασκάλου κῦρ **Ἰωσήφ τοῦ Βρουενίου** Λόγος ἐγκωμιστικὸς εἰς πάσαν ἑορτὴν τῆς πανενδόξου κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου».

Γέγραπται κατὰ δύο σελίδας. Τὸ τελευταῖον φύλλον κεικομένον. Τελευτᾷται λέξεις: ἀσφαλή ψυχῆς τῶν πιστῶν καταλαμπουσα τῶν ἁμαρτωλῶν

Ἐν τῇ κάτω ἡφ τοῦ φ. 80^β 1753 ἐπῆρε ὁ παππαϊωάννης παπαγεωργίου τὴν ἐφημερία ἦτον χρόνον 15 καὶ εἰς τοὺς 1776 ἔλαβε τὴν ἱεροσύνη ἐπὶ παῖσιον ἀρχιερέως τοῦ συναΐτου ὄντας ἔγινε ἱερεὺς χρόνον 17 καὶ ἔστω εἰς ἐνθλίμῃσιν. Εἰς τοὺς χιλίους 778 φεβρουαρίου 18 ἀναπαύθη ὁ μακαρίτης πατέρας του παπαγεωργίος βλάχος καὶ ἔλαβε τὴν ἐφημερία ὁ εἰς τον ἀνωθεν παππαϊωάννης. Ἐν τῷ φ. 144^β χειρὶ τοῦ τῆ αἰῶνος Ἐφημέριοι τοῦ ἀρχιμανδρείου παπα θεοδοσος γκορκαλις παπαδιαμάντις παποντζης φιλοθεος ἱερομοναχος παπα θεοδωρος μάλιστα ἰωανίκιος ἱερομόναχος πειρος κανκηκος παπα τσιανιάμιλος. Τὰ τέσσαρα τελευταῖα ὀνόματα διὰ διαφόρων χειρῶν.

Ἐν φ. 2^α Ἐθεωρήθη τῇ 19 Ἰουρίου 1865 Ἀφ. 12 1865 Νικολαος Ζώτου Ν. Ἀρβεσιᾶς. Ἐν τῷ παραφύλλῳ τῷ προσκεκολλημένῳ τῇ πινακίδι τοῦ τέλους ὀνόματα πρρησίας μεταξὺ δοκιμίων κονδυλίου καὶ πολλαχοῦ δὲ τῆς ἡφς ἄτημα δοκίμια κονδυλίου.

Τὰ φ. 70-76 ἐγράφησαν δι' ἄλλης χειρὸς ὀλίγον μεταγενεστέρως ἢ ἄλλης γραφῆς τοῦ αὐτοῦ βιβλιογράφου. Καὶ ἄλλαχοῦ δὲ τοῦ κώδικος γραφὴ μικροτέρως καὶ πυκνοτέρως τῆς αὐτῆς χειρὸς.

Τὰ φ. 1, 2, 32, 33, 65 ἐσχισμένα ἐν μέρει. Μεταξὺ δὲ τῶν φ. 171 καὶ 172 λείπουν φύλλα.

Στάχσις διὰ ξυλίνων πινακίδων, περιβεβλημένων διὰ βύρσις μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων. Ἐμπροσθεν δὲ σώζονται τρεῖς ἴσλοι καὶ ὀπισθεν δύο.

17.

Χαρτ. 0,286 × 0,22. Αἰῶνος XVI (φ. 145).

Ἀναγνώσματα ἐκ τῶν Πράξεων καὶ Ἐπιστολῶν τῶν Ἀποστόλων.

Γέγραπται κατὰ δύο σελίδας, καὶ κοσμεῖται δι' ἐπιτίτλων κομφῶν ἐν ἀρχῇ καὶ ἀπλῶν ἐρυθρομελκίνων ἀρχικῶν γραμμῶν.

Ἐν τῷ παραφύλλῳ τῷ συνεχόμενῳ τῇ τελευταίᾳ πινακίδι ἄτημα δοκίμια κονδυλίου, ἐν οἷς καὶ τάδε: $\frac{1}{4}$ εἶοντο το βηβλίον ηρε του αγιου νηκολαου και οληος να το περοξηνησει και να το διαβασι να εχη τη καταρα του χριστου και της παναγιας του αγηου νηκολαου και ησερα τον αγηον αποστολον κε τον αγηον ολινον. Ἐν δὲ τῷ φ. 145^β ἐρυθρὰ τάδε: ἰωαννης ωθς ψ (κατὰ διόρθωσιν ἐκ ζ)θ ψθῆ ωλ q δ λ' ζϑθτθω φηηλῆάγω ι·θ' χγλν' εἶους ζωιθ'. Τὰ κρυπτεῖρα-

ρικὰ ἀνγνωστέα ὧδε· σαββα ταβ σοφῶ ὁ γράψας τε βοίθισον (=βύθισον;) αὐτὸν καὶ κατὰ ταῦτα παρέχουσι πολλὰ τὰμφισδγτήσιμα.

Κατωτέρω δὲ ἀνγνωσκονται διὰ μελανος γεγραμμένα ὑπὸ δικφρῶν χειρῶν τάδε·

† Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ μακάριος μοναχὸς ὁ κατακόσμον ιζεχούλης εἶους ζλγ' ἐν μηνί ἰουλίῳ ἡ ἡμέρα σαββάτω.

† Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ μαθηαῖος μοναχὸς ὁ κατακόσμον μιχαήλ πλέσας εἶους ζλγ'ο μαίω ιη ἡμέρα πεπτη.

† Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ μανασις ἱερομόναχος ὁ κατακόσμον πλέσας εἶους ζνα μὴν ἀπριλησ κτ' ἡμέρα πέπτη (τὸ πέπτη ἄλλη χειρ!).

† Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ βάρταβας μὴν νοεῦρις δ' ἡμέρα σαββάτω εἶους ζνβ.

† Ἐκῦμύθη ὁ δου' τοῦ θεοῦ, νίφον ἱερομόναχος· ὁ κατακόσμον, μεταξὰς· ἐν αὐτῇ τῇ εἰμέρα ἐκῦμύθει, καὶ ὁ γεράσιμος, ὁ ιζεχούλης, ὁ θῦος του πατ' κυρ νίφου; εἶους, ζνδ· ἀπριλίῳ εἰς τὰς ἐξ, ἡμέρα τριτί· ~

† Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος χειμάρης, κῦρ σωφρόνιος ὁ καὶ μαθητῆς χρηματίσας τοῦ ἐν ἱερομονάχοις κυροῦ μαναση. Ἐθάπη δὲ ἐν τὸ ναδίτου μεγάλου μου νικολάου τοῦ ζραιγοπούλου ἐν το νάρθηκυ' πλοῖσιον του αὐτοῦ γέροντος, ἐπὶ εἶους ζξβ' κατα μὴν φεῦρουαῖριος ιγ ἡμέρα γ' ὄρα προῖι της νικτου' δευτερα ἑβδομάδα της ἀγίας τεσσαρακοστής.

Ἐν φ. 1^α· Ἐθεωρήθη τῇ 19· 10βρίου 1865 ἀρ. 09· Νικόλαος Ζώτου Ν. Ἀσβεσιῶς· καὶ ἐρυθρὰ ἡ σφραγίς τῆς μονῆς. Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ φύλλῳ ἡ σφραγίς καὶ Ν. Ἀσβεσιῶς.

Στάχσις διὰ ξυλίνων πινακίδων περιβεβλημένων διὰ μελάντης βύρσης μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων. Ἐμπροσθεν καὶ ὀπισθεν ἀνὰ πέντε σιδηροὶ ἴλοι···

18.

Χαρτ. 0,22 × 0,13. Αἰῶνος XVI (φ. 270).

Μηνάτων Ἰουλίῳ.

Τὰ φύλλα βλου τοῦ κώδικος ἐφθαρμένα ἄνω ὑπὸ τιφῶν καὶ νοτίδος, ἀλλὰ, καθ' ὅσον ταῦτα προχωροῦσιν, ὀλιγώτερον. Ἰδίως ἡ φθορὰ ἀπὸ φ. 1-31.

Ἐν φ. 264^α κ. ε. Θεοτοκία.

Ἐν φ. 263^β ἄλλη χεῖρ· †^α Ἰλθα κάγω ὁ θεόδωρος τοῦ καλοῦσάν-
νου τοῦ ἡγουμένου ἐπὶ ἔτους ζνβ· Ἰνδικτιῶνος ζ ἡλίου κύκλος κξ σε-
λήνης κύκλος γ· εἰς τοῦ πνευματικοῦ τοῦ κῦρ μαρσση ἡγουμενευόν-
των, νίφωνος, καὶ σοφρωνίου, τῶν ἱερομοναχῶν εἰς τὸ κελίον τοῦ ἐν
ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν νικολάου τοῦ μεγάλου μῆν, ἰουνίου εἰς τὰς ιθ'
Ἰνδικτιῶνος κ^α ἡμέρα ε^α· τοῦ ἁγίου ἀποστόλου ἰούδα. Καὶ κατω-
τέρω· †^α Ἐπὶ ἔτους ζνβ· Ἰνδικτιῶνος β^α· ἡλίου κύκλος κ δ· σελήνης
κύκλος γ· μηνι Ἰουνίου ιθ' Ἰνδικτιῶνι ε^α.

Ἐν φ. 1^α κάτω ἐν τῇ ᾠδῇ ἢ σφραγίδι τοῦ Ἀρχιμανδρείου ἀνευ ση-
μειώσεως τῶν ἐπιτρόπων.

Στάχσις διὰ ξυλίνων πινακίδων, περιβεβλημένων διὰ βύρσης με-
λαίνης μεθ' ἄπλων ἐπιτυπωμάτων. Ἐμπροσθεν σώζονται τέσσαρες
δηλακωμένοι σιδηροὶ ἤλοι, ὀπισθεν δὲ πέντε.

19.

Χαρτ. 0,32 × 8,18. Αἰῶνος XVIII (φ. 72).

Καθολικὸν τῶν ἐξόδων τοῦ Ἀρχιμανδρείου τῶν ἐτῶν 1773-
-1778 καὶ σποράδην ἔπειτα τῶν ἐτῶν 1790 καὶ 1802.

Κωδὸξ ἀξίος λόγου διὰ τὰ ἐν αὐτῷ κύρια ὀνόματα.

Στάχσις διὰ βύρσης μεθ' ἄπλων ἐπιτυπωμάτων.

20.

Βοβμ. 0,29 × 0,18. Αἰῶνος XIII (φ. 144).

1 (. 1^α). **Κάτωνος** Γνώμαι δίστιχοι κατὰ τὴν μετάφρα-
σιν **Μοξίμου Πιλανούδη** εἰς βιβλία τέσσαρα μετὰ σχο-
λίων.

Τοῦ πρώτου βιβλίου λείπουσιν οἱ πρώτοι στίχοι, ὧν προηγείται
δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τὸ τέλος ἐσπαραγμένου ποιήματος. Ἐν τέλει
Σὺν θεῷ τέλος τοῦ Κάτωνος. Τινὰ φύλλα ἐφθαρμένα.

2 (φ. 6^β). «Πυθαγόρου ἔπη τὰ καλούμενα χρυσᾶ».

3 (φ. 8^α). «Τοῦ ἁγίου **Γρηγορίου ἐπισκόπου Νύσ-
σης** Κατασκευὴ τοῦ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ψυχῆ τε καὶ σώματι
τὴν αἰτίαν τῆς ὑπάρξεως εἶναι».

Ἔπονται τὰ ἐξῆς κεφάλαια α' (φ. 10^β). Θεωρία τῆς ἱατρικωτέρης περὶ τῆς τοῦ σώματος ἡμῶν κατασκευῆς δι' ὀλίγων. Ἄρχ. Ἀλλὰ τὴν μὲν ἀκριβῆ τοῦ σώματος ἡμῶν διασκευὴν.—β' (φ. 24^β). «Περὶ σώματος ὅτι ἐκ τεσσάρων στοιχείων συνέστηκεν» Ἄρχ. Πᾶν σῶμα τῶν τεσσάρων στοιχείων ἐστὶ συγκρίμα. Ἐν τέλει τοῦ φ. 25^β χειρὶ νωτέρῃ Ἔπαγε ἔμπροσθεν εἰς φύλα τέσσαρα. — γ' (φ. 26^α). «Περὶ στοιχείων καὶ τοῦ ἐξ αὐτῶν συγκρίματος. Ἄρχ. Τὸ στοιχείον τὸ κοσμικὸν ἐστὶ μέρος ἐλάχιστον τοῦ συγκρίματος. Ἐν τέλει τοῦ φ. 29^β χειρὶ νωτέρῃ βλέπε καὶ ἔπαγε ἔμπροσθεν εἰς ὀκτώφυλα να εὐρῆς τὴν ἀράδα τοῦ προσώπου τούτου εἰς τὸ Συναγωγὴν γίνεσθαι δεσμῶν δὲ κάλλιστος ὁ τρίτος. — δ' (φ. 32^β). «Περὶ ψυχῆς τῶν ἑκασταχοῦ φιλοσόφων ὁδοί: διάφοροι εἰθ' οὕτως ἢ ἀληθῆς περὶ ταύτης διήγησις» Ἄρχ. Διαφωνεῖται σχεδὸν πᾶσι τοῖς παλαιοῖς ὁ περὶ τῆς ψυχῆς λόγος. — ε' (φ. 38^β). «Περὶ τοῦ φανταστικοῦ καὶ τοῦ φανταστοῦ καὶ φαντασίας καὶ φαντάσματος καὶ τί δηλοῖ τούτων ἕκαστον». Ἄρχ. Φανταστικὸν μὲν οὖν ἐστὶ δύναμις τῆς ἀλόγου ψυχῆς — ς' (φ. 39^β). «Περὶ ὄψεως τῶν θύραθεν σοφῶν διάφοροι ἐπαγγελίαι». Ἄρχ. Ἡ ὄψις δμωνύμως λέγεται. — ζ' (φ. 43^α). Περὶ ἀφῆς πολυσχεδῆς ἐξήγησις». Ἄρχ. Ἐκαστὸν μὲν τῶν ἄλλων αἰσθητηρίων — η' (φ. 45^α) «Περὶ ὄψεως αὐτῆς ἐπανάληψις: ἔτι γε μὴν καὶ ἀφῆς ὀσφρίσεως τε καὶ γεύσεως». Ἄρχ. Τὴν μὲν ὄψιν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶπομεν.— θ' (φ. 46^α). «Περὶ ἀκοῆς. Ἄρχ. Ἡ δὲ ἀκοή τῶν φωνῶν καὶ τῶν ψόφων ἐστὶν αἰσθητικὴ. — ι' (φ. 46^β). «Περὶ τοῦ διανοητικοῦ. Ἄρχ. Τοῦ μὲν οὖν φανταστικοῦ ἢ τε δύναμις καὶ τὰ ὄργανα. — ια' (φ. 46^β). «Περὶ τοῦ μνημονευτικοῦ καὶ τοῦ διαλογιστικοῦ καὶ τοῦ φανταστικοῦ καὶ ποι τούτων ἕκαστον ἴδρυται καὶ τίς ἢ ἐκτέρου ἐνέργεια» — ιβ' (φ. 48^β). Περὶ τοῦ ἐνδιαιθέτου καὶ τοῦ προφορικοῦ λόγου». Ἄρχ. Αὐτῇ μενοῦν μία διαίρεσις τῆς ψυχικῆς δυνάμεως. — ιγ' (φ. 49^β). «Περὶ τοῦ ἀλόγου μέρους τῆς ψυχῆς ὃ καὶ παθητικὸν καὶ ὀρεκτικὸν καλεῖται». Ἄρχ. Τινὲς καθ' ἑαυτὴν εἶναι λέγουσι τὴν ἀλογίαν. — ιδ' (φ. 51^α). «Περὶ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ». Ἄρχ. Διαίρεται μὲν οὖν ὡς ἔφαμεν τὸ ἀλογον τῆς ψυχῆς — ιε' (φ. 51^β). «Περὶ ἡδονῶν ὅτι αἱ μὲν ψυχικαὶ εἰσὶν αἱ δὲ σωματικαὶ ἐρμηγνείαι». Ἄρχ. Τῶν ἡδονῶν αἱ μὲν εἰσὶ ψυχικαί. — ις' (φ. 55^α). «Περὶ λύπης καὶ τῶν ταύτης αἰτίων τε καὶ εἰδῶν». Ἄρχ. Τῆς δὲ λύπης εἶδη τέσσαρα. — ιζ' (φ. 55^β). «Περὶ θυμοῦ καὶ τῶν τούτου γεννητικῶν καὶ εἰδῶν καὶ ἐνεργειῶν». Ἄρχ. [Ἡ] ζέσις τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος. — ιη' (φ. 55^β). «Περὶ φόβου

καὶ τῆς τούτου ποσότητος ἀπαιθμησις». **Αρχ.* Διαιρεῖται δὲ καὶ ὁ φόβος εἰς ἕξ. — ιθ' (φ. 56^β). «Περὶ τοῦ ἀλόγου μέρους τῆς ψυχῆς ὁ οὐδαμῶς κατήκοον ἢ ἐπιπειθὲς λόγῳ πέφυκεν ἀπόδειξις διὰ βραχέων». **Αρχ.* Τὸ μὲν οὖν ἐπιπειθὲς λόγῳ. — κ' (φ. 56^β). Κεφ. «ΚΑ' Περὶ τοῦ θρεπτικοῦ ἐκ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἀπόδειξις». **Αρχ.* Τοῦ θρεπτικοῦ φυσικαὶ δυνάμεις εἰσὶ τέσσαρες. — κ' - λε'. Τὰ λοιπὰ κεφάλαια, ὧν τὸ τελευταῖον (ΑΣ) **Ο*τι καθόλου καὶ οὐ μερικῶς τὰς πᾶσι καὶ πανταχοῦ ἢ τοῦ θεοῦ πρόνοια ἐφήπλωται». **Αρχ.* **Ο*τι μὲν ἐστὶ πρόνοια καὶ τί ἐστὶν εἴρηται.

Τὰ εἰς τὸν Γρηγόριον Νύσσης ἐν τῷ κώδικι προσγραφόμενα κεφάλαια μετὰ τὸ δεύτερον εἶνε ψευδεπίγραφα. Κατὰ πρόθυμον δ' ἀνακαίωσιν τοῦ ἐν Χάλλῃ καθηγητοῦ κ. Loofts, διακιδασθεῖσάν μοι διὰ τοῦ ἐν Βερολίῳ καθηγητοῦ κ. Ἀδόλφου Harnack, τάνωτέρω ἀναγεγραμμένα κεφάλαια ἀνταποκρίνονται εἰς τὰ τοῦ *Νεμεσίου Ἐμέσης* Περὶ φύσεως ἀνθρώπου. Καὶ δὴ τὸ γ' Ψευδογρηγορίου = Νεμεσίου δ' (*Migne Patrologia graeca* Τόμ. Μ' σ. 608 κ. ἐ.), τὸ δ' = β' (σ. 536 κ. ἐ.), τὸ ε' = ς' (σ. 632), τὸ ς' = ζ' (σ. 637), τὸ ζ' = η' (σ. 649 κ. ἐ.), τὸ η' = θ' (σ. 656 κ. ἐ.), τὸ θ' = ι' (σ. 657 κ. ἐ.), τὸ ι' = ιβ' (σ. 660), τὸ ιβ' = ιγ' (σ. 660 κ. ἐ.), τὸ ιδ' = ιδ' (σ. 665 κ. ἐ.), τὸ ιγ' = ις' (σ. 672 κ. ἐ.), τὸ ιδ' = ιζ' (σ. 676 κ. ἐ.), τὸ ιε' = ιη' (σ. 677 κ. ἐ.), τὸ ις' = ιθ' (σ. 688 κ. ἐ.), τὸ ιζ' = κκ' (σ. 692), τὸ ιη' = κ' (σ. 688 κ. ἐ.), τὸ ιθ' = κδ' (σ. 692 κ. ἐ.), τὸ κ' = κγ' (σ. 693 κ. ἐ.), τὸ λς' = μδ' (σ. 794 κ. ἐ.).

4 (φ. 94^α). «Α. Τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἐπισκόπου Νύσσης διαίρεσις ἐν τῷ ὀγδόῳ κεφαλαίῳ κειμένη».

**Ε*πονται α' (φ. 94^β). «Β. Τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἐπισκόπου Νύσσης τὰ ἐν τῷ τριακοστῷ κεφαλαίῳ». — β' (φ. 95^β). «Γ. Τῶν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ δυνάμεων διαίρεσις». — γ' (φ. 95^β). «Δ. Τῶν φυσικῶν δυνάμεων». — δ' (φ. 95^β). «Ε. Τῶν ψυχικῶν δυνάμεων». — ε' (φ. 96^α). «Ζ. Τῶν φυσικῶν δυνάμεων». — ς' (φ. 96^α). «Ζ. Διαίρεσις τοῦ ἐμφύχου». — ζ' (φ. 96^β). «Η. Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως λόγος». Μένει ἀτελές, ἐν δὲ φ. 100^β κάτω γραφῇ τοῦ ιε' αἰῶνος τάδε: † *λείπει ἐνταῦθα πολὺ τὸ διαμέσον. Λείπουσι δὲ κατὰ τὸν ἐν φ. 94^α πίνακx η'* «θ. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὀγδοῦ λόγου τοῦ κατὰ Εὐνομίου περὶ μύρμηκος ἀστειοτάτη διάλεξις καὶ τὰ ἐξῆς» καὶ θ' κατὰ τὸν αὐτὸν πίνακx «ι. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου κατασκευὴν ἐξηγήσις περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων ἐξ ὧν

τὰ τῶν ἀνθρώπων συνέστηκε σώματα καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς χυμῶν», οὗ κεφαλαίου σώζεται μόνον τὸ τέλος ἐν φ. 101^α. — ι' (φ. 101^α). «ΙΑ. Τοῦ αὐτοῦ Περι οὐσίας». — ια' (φ. 102^α). «ΙΒ. Τοῦ αὐτοῦ Περι Τριάδος ὅτι ὁμοούσιος καὶ ὅτι τρεῖς ὑποστάσεις μία θεότης». — ιβ' (φ. 103^α). «ΙΓ. Διδόμου Περι ἀσωμάτων οὐσιῶν». — ιγ' (103^β). «ΙΔ. Θεοδωρήτου Περι φωνῆς». — ιδ' (φ. 105^α). «ΙΕ. Τοῦ αὐτοῦ Τι ἀρά ἐστὶ τὸ φῶς». — ιε' (φ. 107^α). ΙΣ. Τοῦ αὐτοῦ Ὅτι ἐν τῇ τοῦ σώματος κοινωνίᾳ καὶ τὰ ἐξῆς». — ις' (φ. 108^α). «Ζ. Εἰρηναίου συγγραφέως Περι καρδίας». — ιζ' (φ. 109^α). «ΙΗ. Γρηγορίου Νύσσης Ἐρώτησις». — ιη' (φ. 109^α). «ΙΘ. Τοῦ αὐτοῦ Ἐπιτάφιος εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἡγουν εἰς κοιμηθέντας». — ιθ' «Τοῦ αὐτοῦ Ζήτησις περὶ ψυχῆς μετὰ τῆς ἰδίας ἀδελφῆς Μακρίνης». Τὸ τελευταῖον κεφάλαιον περιλαμβάνεται μόνον ἐν τῷ πίνακι τοῦ φ. 94^α, δὲν ὑπάρχει δ' ἐν τῷ κώδικι, λείποντος φύλλου μεταξὺ τῶν φ. 109 καὶ 110.

5 (φ. 110^α). «Αὗται αἱ παιδεῖαι **Σολομώντος** αἱ ἀδιάκριτοι ἄς ἐξελέγξαντο οἱ φίλοι Ἐζεκίου βασιλέως».

6 (φ. 116^α). **Σολομώντος** «Ἐκκλησιαστής».

7 (φ. 124^α). **Σολομώντος** «Ἄσμα ἀσμάτων».

Μένει κολοβὸν ἐν φ. 140^β, ἐκπεσόντος φύλλου.

8 (φ. 141^α). Ἀπόσπασμα ἀκέφαλον καὶ κολοβὸν περὶ ὄντων, περὶ ψυχῆς καὶ περὶ ἀρετῶν.

Τὰ ὑπ' ἀρ. 5-7 γεγραμμένα κατὰ δύο σελίδας.

Ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 3 ἐπίτιτλα ἐρυθρὰ ἐν ἀρχῇ τῶν κεφαλαίων καὶ ἐρυθρὰ ἰδιόρρυθμα γράμματα ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῶν, τὰ δὲ ὑπ' ἀρ. 3-8 μετὰ παρασελίδιων ἐρυθρῶν γλωσσῶν καὶ σχολίων ἐρυθρῶν διὰ ποικιλωτάτων παραπεμπτικῶν σημείων.

Ἀπὸ φ. 8 μέχρι τέλους τοῦ κώδικος τὸ ἄνω μέρος σχεδὸν ἀδιάγνωστον ὑπὸ νοτίδος.

Στάχσις διὰ ξυλίνων πινακίδων, περιβεβλημένων διὰ μελαίνης βύρσης μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων, ἧτις ἔχει ἐκπέσει κατὰ τὴν βράχιν τοῦ κώδικος.

Γ'

ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ
ΕΝ ΤΟΙΣ ΕΝΤΥΠΟΙΣ ΜΗΝΑΙΟΙΣ
ΤΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΕΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τὸ γνωστὸν καὶ ἄλλοθεν ἔθος τῆς ἐγγραφῆς ἐνθυμήσεων, ἧτοι χρονικῶν σημειωμάτων, ἐν τοῖς παραφύλλοις ἐντύπων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων ἐτηρεῖτο καὶ ἐν τῇ κατὰ τὰ Ἰωάννινα ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀρχιμανδρείου. Πράγματι ἀπὸ παλαιοῦ, καθ' ἃ φαίνεται, ἀνεγράφοντο ὑπὸ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπηρετούντων τοιαῦτα σημειώματα ἐν τοῖς Μηναίοις, καὶ θὰ ἦσαν ταῦτα πολὺτιμα, ἂν ἐσώζοντο. Ἀλλὰ κατὰ τὰ ἐθιζόμενα ἐν Ἡπείρῳ τὰ παλαιούμενα τοιαῦτα Μηναιᾶ, ἀντικαθιστάμενα ὑπὸ νεωτέρων, δὲν κατεστρέφοντο μὲν συνήθως, ἀλλ' ἐδωροῦντο εἰς ἀγροτικὰς ἐκκλησίας ἢ ἐρημοκλήσια, ἄγνωστον δὲ εἶνε ποῦ σήμερον εὐρίσκονται ἢ ἂν καθ' ὄλου διασώζονται. Ἀλλ' οὐχ ἧττον δὲν ἔπαυσεν ἡ ἀναγραφὴ ἐνθυμήσεων καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις Μηναίοις τοῖς νῦν ἐν χρήσει. Ἀναφέρονται δὲ αὐταὶ εἰς τὰ ἔτη 1883-1912 καὶ ἐγράφησαν αἱ μὲν πλείστα τῶν πρὸ τοῦ 1900 ὑπὸ τοῦ κράτους τῆς ἐκκλησίας Σωτηρίου (Σ. Κ.), ἄλλαι δ' ὑπὸ τοῦ ψάλτου Δημητρίου Τσίτου, τοῦ οἰκονόμου Στεφάνου Χρυσοχοῦδου (Σ. Χ.), τοῦ ἱεροδιακόνου Σ. Ι. Α., τοῦ Δ. Γαῖκου, τοῦ ἱερέως Σταύρου Ἰωαννίδου καὶ τοῦ Γεωργίου ἱερέως, οἵτινες καὶ ἐδήλωσαν ἐνιαχοῦ δι' ὄλου τοῦ ὀνόματος αὐτῶν ἢ διὰ τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων, ὅτι αὐτοὶ εἶνε οἱ γράψαντες τὰ χρονικὰ σημειώματα.

Ἐνεγράφησαν δ' αἱ ἐνθυμήσεις ἐκάστοτε κατὰ ἔτη εἰς τὰ Μηναιᾶ τῶν οἰκείων μηνῶν, οὕτω δ' αἱ εἰς τὸ αὐτὸ ἔτος ἀναφερόμεναι καθ' ἕσπον ἀνήκουσιν εἰς διαφόρους μῆνας εὐρηγνται

ἀπεσπασμένα ἀπ' ἀλλήλων. Θεωρήσας δὲ χρήσιμον τὴν ἐκδοσιν αὐτῶν, καίπερ ἀναγραφουσῶν νεώτερα καὶ τοπικὰ ὡς τὸ πλεῖστον γεγονότα, διὰ τὸν λόγον, ὅτι, ταχέως καὶ πάλιν ἀντικαθισταμένων τῶν νῦν ἐν χρήσει Μηναιῶν, θάπολεσθῶσι τελείως τὰναγεγραμμένα ἐν αὐτοῖς σημειώματα ἐφ' ὅσον δὲν ἐκδοθῶσιν, ἔκριν ἀναγκαίαν τὴν ἀναγραφὴν αὐτῶν κατὰ ἔτη καὶ μῆνας, παραλαβὼν ἐκ πάντων τῶν Μηναιῶν τὰς εἰς τὸ αὐτὸ ἔτος ἀνηκίους ἐνθυμήσεις. Ὅπως δὲ γινώσκηται ἢ προέλευσις ἐκάστης τῶν ἐνθυμήσεων, ἔθηκα μεθ' ἐκάστην αὐτῶν ἐντὸς παρενθέσεως στοιχεῖον ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ ἔντυπα Μηναιῶν, ἅτινα εἶνε τὰ ἐπόμενα.

(Α). Μηναιὸν τοῦ Ἰανουαρίου. Ἐν Βενετία. Ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ τυπογραφείου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. 1873.

(Β). Μηναιὸν τοῦ Φεβρουαρίου. Ἐν Βενετία. 1873.

(Γ). Μηναιὸν τοῦ Μαρτίου. Ἐν Βενετία. 1873.

(Δ). Μηναιὸν τοῦ Ἀπριλίου. Ἐν Βενετία. 1874.

(Ε). Μηναιὸν τοῦ Μαΐου. Ἐν Βενετία. 1873.

(Ϛ). Μηναιὸν τοῦ Ἰουνίου. Ἐν Βενετία. 1874.

(Ζ). Μηναιὸν τοῦ Ἰουλίου. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ βιβλιοεκδοτικοῦ καταστήματος «Ὁ Φοῖνιξ». 1896.

(Η). Μηναιὸν τοῦ Ἰουλίου. Ἐν Βενετία. 1875.

(Θ). Μηναιὸν τοῦ Αὐγούστου. Ἐν Βενετία. 1874.

(Ι). Μηναιὸν τοῦ Σεπτεμβρίου. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ βιβλιοεκδοτικοῦ καταστήματος «Ὁ Φοῖνιξ». 1896.

(ΙΑ). Μηναιὸν τοῦ Σεπτεμβρίου. Ἐν Βενετία. 1873.

(ΙΒ). Μηναιὸν τοῦ Ὀκτωβρίου. Ἐν Βενετία. 1873.

(ΙΓ). Μηναιὸν τοῦ Νοεμβρίου. Ἐν Βενετία. 1875.

(ΙΔ). Μηναιὸν τοῦ Δεκεμβρίου. Ἐν Βενετία. 1875.

Ἐτηρήθησαν δ' ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ἐνθυμήσεων αἱ γραφαὶ τῶν πρωτοτύπων, καὶ χάριν εὐκολίας τῆς παραπομπῆς εἰς αὐτὰς ὑπὸ τῶν μελλόντων νὰ ποιήσωσι χρήσιν αὐτῶν προετάχθη ἐκάστης ἀριθμὸς ἀραβικός.

Ἔχουσι 3' αἱ ἐνθουμήσεις αὐταὶ ὧδε.

1. 1880: αὐγούστου 15: ἔκαμαν ἐξορία τὸν κωνσταντῖνον Τσι-
κημάκον καὶ τὸν υἱὸν τοῦ παπᾶ κρομούδα (Θ).

2. 1880: Σεπτεμβρίου 9: ἡμέρα τρίτη νυκτὸς 2: ἐπῆγαν λοι-
σταὶ εἰς τὸ χωρίον Ζαίνετ, καὶ ἐπάτησαν τὴν οἰκίαν τοῦ παπᾶ δι-
μητρίου ζῶη μητροπόλου, καὶ ἐπῆραν τὴν θυγατέρα του ἀγμάλω-
τον τὸ ὄνομα τῆς μαρία τοῦς δὲ λοιποὺς τοῦς ἐκτύπησαν καὶ εἰς τὰς
4: τοῦ Νοεμβρίου ἡμέρα Τρίτη ἔλλαθαν τὴν ξαγορά καὶ τὴν ἤφε-
ραν εἰς τὸ σπήτι τῆς εἰς τὰς 8: ὥρας τῆς νυκτὸς καὶ ἐγράφη, εἰς
ἐνθούμησιν (II ἐν τῷ ὀπισθίῳ παραφύλλῳ).

3. 1881: Σεπτεμβρίου 8 ἡμέρα Τρίτη ὥρας 9: τῆς ἡμέρας ἀνε-
παύθη ἐν Κυρίῳ ὁ Κύριος Ἀνδρέας Λόνδος πρόξενος Ἑλλήν καὶ ἡ
κηδῆα του ἔγεινε τὴν Τετάρτη εἰς τὰς 9: τοῦ αὐτοῦ ὥρας 4: τῆς
ἡμέρας μὲ μεγάλην παράταξιν καὶ ἦτον ὅλα τὰ προξενεῖα καὶ πλή-
θος λαὸς τὸν ἔφαλαν εἰς τὴν ἱεράν ἐκκλησίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου τε-
λειώνοντας ἡ ἀκολουθία, τὸν ἐδογαλαν ἐξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸν
ἐφωτογράφησαν καὶ μετὰ τὴν φωτογραφίαν τὸν ἐπῆγαν εἰς τὸ κελεῖ,
τῶν καλογραίων μαχένων ἐκεῖ ἦτον οἱ ἰατροὶ καὶ τὸν ἐπαλσάμωσαν
ἕως οὗτου νῆ ἐρθοῦν οἱ υἱοὶ του ἀπὸ τὰς Πάτρας καὶ ἀφ' οὗ δὲν ἦλ-
θον οἱ υἱοὶ του εἰς τὰς 13: τοῦ παρόντος ἡμέρα Κυριακή εἰς τὰς 8:
ὥρας τὸν ἐπῆραν οἱ ἀγογιάτες καὶ τὸν ἐπῆγαν εἰς τὰς Πάτρας καὶ
εἰς ἐνθούμησιν (IA).

4. 1881: Σεπτεμβρίου 12: ἡμέρα Σαββάτω εἰς τὰς 6: ὥρας
καὶ μισή ἐπικσε ἓνα γαζέπη καὶ ἀέρας μαζὺ καὶ βροχή ὡς βούφη-
λας καὶ ἔκαμε ζημίαν πολὺ ὥστε ἐγεινεν σημεῖον καὶ ἔστω εἰς ἐνθού-
μησιν (IA).

5. 1882: Ἰουνίου 26: ἡμέρα σαββάτω ὥρας 1: καὶ λεπτὰ 7:
τὸ προῆ ἔκαμε ἓνας σεισμός τρομερός, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας
ἔπεσαν τὰ σιαμντάνια ἀπὸ τὸν πολυέλεον τὸν μικρὸν καὶ κανδύλας
ἐχρήθησαν καὶ εἰς ἐνθούμησιν (5).

6. 1882: αὐγούστου 17: ἡμέρα τρίτη εἰς τὰς 2: ὥρας τῆς νυ-
κτὸς ἐπικσε φωτιά εἰς τοῦ τασιούλα καπρίτσιου τὸ σπήτι καὶ ἐκάκηκαν
καὶ τοῦ κηρούτη τοῦ τασιούλα τσιώτσιου καὶ κώστα κιουτὲ καὶ ἔγεινε
μεγάλη κατάχρησις καὶ εἰς ἐνθούμησιν. καὶ εἰς τὰς 19: τοῦ παρόν-
τος ἡμέρα πέμπτη ἔκαμαν ἐξωρία τὸ βενιαμὴν οἰγούμενον ἀπὸ τοῦ
σιόνου μαζὺ μὲ τὸν υἱὸν του καὶ ἀνεψιὸν του καὶ ἄλλους δέκα ἐπὶ
διὰ τὴν τρίπολιν καὶ μιὰ γυναῖκα δούλα τοῦ μανάρη ἀπόγησε παιδί.

καὶ τὸ ἔσφαξε καὶ τὸ ἔργησε εἰς τὴν χρεῖα καὶ μετὰ δέκα ἡμέρες τὸ ἔθραυεν καὶ ἐπῆρεν αὐτὴν ἐν δὴκῆσι καὶ τὴν ἐφυλάκτισε (Θ).

7. 1882: Σεπτεμβρίου 16: ἐβάνη ἕνας κομήτης εἰς τὸν οὐρανὸν ὅστις ἦτο φρικτὸν θέαμα (Α μετὰ μικροῦ σχεδίου κομήτου).

8. 1882: περὶ τοῦ χειμῶνος ἀπὸ 27 δεκεμβρίου παρελθὸν ἔτος μέχρι τοῦ ἐνεστώτος 16 φεβρουαρίου δὲν εἶδομεν βροχᾶς εἰμὴ μόνον βορριάδες παντοῖηνοι καὶ τὸν φεβρουάριον εἶδομεν βροχὴν εἰδὲ μὴ ἕως τὴν σήμερον ἀπέρασεν ὁ χειμὼν καλὸς ὥστε τὰ κάρβουνα ἐφθασαν 15: παράδ: τὴν ὁκτὰ ἀπὸ τὰς 28: ὅπου ἐδόθησαν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ χειμῶνος. Σ: Κ: (B).

9. 1883: Ἰανουαρίου 6: ἡμέρα πέμπτη. ἔπιασε ἕνας βορέας καὶ ἐπεκράτησεν ἕως τὸ σάββατο (A).

10. 1883: Ἰανουαρίου 12. ἡμέρα τετράδη ἔπιασε ἕνα χιόνι σημαντικὸ καὶ ὄλιν τὴν ἡμέραν ἔριχνε τὸ ἐπίγε ἕως μιά πιθαμὴ ἢ περισσότερον (A).

11. 1883: περὶ τοῦ χειμῶνος δὲν εἶδομεν τίποτα εἰμὴ ἀπὸ τὸν Ἰανουάριον 25 αὐτοῦ ἀρχησεν ὁ χειμὼν μὲ χιόνια καὶ ὁ φεβρουάριος κρύο καὶ χιόνια καὶ βορριάδες καὶ μεγάλη ξηρασία καὶ εἰς ἐνθύμησιν καὶ ἀπὸ τὰς 18: φεβρ: ἡμέρα παρασκευὴ Μ: Μ: ἔπιασε ἕνας βορέας δυνατὸς καὶ ἐπεκράτησεν ἕως εἰς τὰς 20: αὐτοῦ ἡμέρα κυριακὴ τῆς ἀποκρέου ὥστε ἐκλήστηκαν ὁ κόσμος ἀπὸ τὸ μεγάλο τὸ γαζέπη καὶ τῆ δευτέρᾳ τῆς τηρηνῆς ἔπιασε χιόνη ὄλην τὴν ἡμέραν (B).

12. 1883 μαΐου. 16: ἡμέρα δευτέρα ἔκαμαν δοξολογίαν εἰς τὴν ἱερὰν μητρόπολιν διὰ τὴν ἀνάβασιν τοῦ Βασιλέως Ἀλεξάνδρου πασῶν τῶν βουσιῶν καὶ εἰς ἐνθύμησιν 1883: μαΐου 26: ἡμέρα πέμπτη τῆς ἀναλήψεως. ὁ δούλος τοῦ μενέικου μὲ τὰ πεδιᾶ του ἐβγήκαν εἰς περίπατον καὶ ἀπερνοῦσαν ἀπὸ τοῦ κατακάρμπευ ἐκεῖ ἦτον καμάρες καὶ ἔπεσαν δύο καμάρες τὸν μὲν δούλον καὶ ἕν κορίτσι ἐπέγαν εἰς τὸν τόπον καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἕνα κορίτσι τοῦ κυρίου Ἰωάννου κομπατη τὴν ἔφαγε τὸ φῆδι εἰς τὸ χέρη καὶ ἕνα παιδὴ σμητηζιάπουλο τὸ ἔφαγε τὴ σκυλλί ἐνὸς ἐβρέου εἰς τὸ μάτι καὶ εἰς τὰ πλευρά καὶ μίαν κόρη ἐπνήγηκεν εἰς τὸ νησί καὶ τὸ βράδη εἰς τὰς 6 ὥρας ἀναψε ἕνα σπήτι τούρκικον εἰς τὴν σιαπαικτημιά καὶ εἰς τὰς 30: τοῦ παρόντος ἡμέρα δευτέρα ἐβγήκε τὸ νιζάμη ἔξω καὶ ὁ βαλήπασιας καὶ οἱ λοιποὶ πασιᾶδες μαζὺ καὶ ὁ κατῆς καὶ ἄλλοι τούρκοι καὶ μερικοὶ χριστιανοὶ καὶ ἐβραῖοι καὶ ἔκαμαν τὰ ἐγκαίνια τοῦ δρόμου εἰς τὸ μελέτ μπαχτσὲ ἔσφαξαν γκουρμπάνια κατὰ τὴν θρησκευίαν τους καὶ ἔκα-

ιν ζημίαν εἰς τὰ χωράφια· ὥστε ὁ δρόμος θὰ γίνῃ καὶ θὰ χαλάσουν ἀμπέλια χωράφια ὅπου γὰ τοὺς πέση τὸ στόμα δευτεὶς τὰ ἐδιόρισε διὰ νὰ γίνῃ αὐτὸς ὁ δρόμος καὶ αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐπῆραν ἕως 50: ἢ καὶ περισσότερον ἀνθρώπους διὰ τῆς βίας διὰ νὰ κάμουν ἀρχὴν καὶ εἰς ἐνθύμησιν. — καὶ ἄλλο ὅπου ἐδιόρισαν ἀπὸ τὸ μπεληγιε νὰ χαλάσουν δευτεὶς τοίχους ἢ καὶ σπήτια ὅπου εἶναι σακάτηκα. διὰ νὰ μὴν γίνῃ πάλιν κίνενας φόνος. καὶ εἰς ἐνθύμησιν (E).

13. 1883: Ἰουλίου 21: ἔβαλαν μαστόρους εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐδιόρθωσαν τοὺς τζηρτζηφέδες ἐμπογιότησαν τὰ παράθυρα καὶ ἄλλην κατασκευὴν ἔκαμαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς ἐνθύμησιν (Θ).

14. 1883: 10 Ὀκτωμβρίου ἔβαλαν ἐργάτας εἰς τὸ νεκροταφεῖον διὰ νὰ καλλιεργήσουν μὲ δένδρα, δάφνες καὶ λοιπὰ λουλούδια καὶ εἰς ἐνθύμησιν ἐπιτρόπων τῶν Κυρίων Ἰωάννου Χαίτα καὶ Ἀθανασίου Ἀλιέως (IB).

15. 1883: δεκεμβρίου ᾱ: ἡμέρα πέμπτη ἔπιασε ἕνας βορέας θυνατὸς καὶ εἰς τὸ καζήνο τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου μπουνήλας εἰς τὴν μία ὄρα καὶ μιστὴ τῆς νυχτὸς ἔπεσε θύελα καὶ ἐπῆρε τὸν τσίγκο ὅπου εἶχεν σκεπὴ ἀπ' ἐξω ἕως 80: ὀκάδες καὶ ἐπέκεινα καὶ τὸν ἐθήκωσε φυλὰ ἕως δύο μεναρέδες καὶ ὑπερον ἔπεσαν εἰς τὸ σπήτι τοῦ σκότρα εἰς τὴν καλουτσιασμέ ὁ μισὸς εἰς τὰ κερκμήδια καὶ ὁ μισὸς εἰς τὸ μπκχτσέ· καὶ ὁ βορέας ἐπεκράτησε· ἕως εἰς τὰς 15: τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐκ δικλειμάτων· περὶ δὲ τοῦ ἡλίου δταν ἔβγανε τὸ πορνὸ ὡς ἴδος φωτιὰ ὁμοῖος καὶ τὸ ἑσπέρας δταν ἔβασίλευε ἦτον κοκκινιά ὡς τὸ προῆ καὶ ἔστω εἰς ἐνθύμησιν (IA).

16. 1884: Ἰανουαρίου 10: ἡμέρα τρίτη ἐμβήκαν εἰς ἕν καϊκιον δέκκ ἀνθρώποι διὰ νὰ πηγαίνουσι πέρα καὶ ἀνοιξε τὸ καϊκι καὶ ἐπνίγηκαν εἶτον καὶ ἄλλα καϊκια καὶ ἐπρόφθασαν τοὺς ἐνέα εἰδὲ μία κόρη ἕως 15: ἐτὸν ἐπνίγηκε καὶ δὲν τὴν ἔβγαλαν ζωντανὴν καὶ εἰς ἐνθύμησιν (A).

17. 1884: μαΐου 27: τῆς πεντηκοστῆς ἔκαμαν δοξολογίαν εἰς τὴν ἱερὰν μητρόπολιν ὅλοι οἱ ἱερεῖς τῶν ἐκκλησιῶν διὰ τὸν σουλτάνον ἦτον παρὸν καὶ ὁ βαλῆς ὁμοῦ καὶ ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ καὶ πλῆθος χριστιανοὶ καὶ ἐγκομίασαν τὸν σουλτάνον καθὼς καὶ ὁ βαλῆς ἔβαλε ἕναν λόγον τουρκικὸν καὶ ὁ δημητράκης σιόμος τὰ ἐξηγοῦσε εἰς τὰ ἑλληνικὰ καὶ ἐγράφη διὰ ἐνθύμησιν (E).

18. 1884: σημεῖωσις διὰ τὸν μόναν Ἰούνιον ἀπὸ 3: Ἰουνίου ἕως εἰς τὰς πέντε αὐτοῦ ἔπιασε βροχὴ ἀδιάκοπη γεννηκὴ ὡς εἰς μὲν

τὸ βραδέτο καὶ πάπηγγο ἔριξε ἕως μίᾳ πιθαμῇ χιόνι, εἰς δὲ τὸ χωρίον σιγάτῃ ἀφ' οὗ ἔπιασε βροχὴ καὶ χιόνι καὶ ἀέρας κρύος ἐψόφησαν 150: πρόβατα τὰ ἑποῖα εἶχον κορέψη, καὶ ἐδῶ εἰς Ἰωάννινα ἔκαμε κρύο ὡςᾶν τὸν χειμῶνα. καὶ εἰς ἐνθούμην. Εἰς τὸ χωρίον λούζιτικο κατὰ κινήσει ἀπόκτησε μίᾳ γυναίκα δύο παιδιὰ μαζὺ τὰ ἑποῖα ἦτον κολημένα, καὶ σχεδὸν ὅλος ὁ Ἰούκιος μόνος ἔκαμε βροχερός καὶ κρύος ὡςᾶν τὸ φθινόπωρον (Σ).

19. 1884: αὐγούστου 10: παρασκευῇ τὸ βράδυ εἰς τὰς 2: ὄρας τῆς νυκτὸς ἔκαμε ἀστραπαῖς καὶ βροντὴς χαλάζι: ἀέρας βροχὴ ἕως εἰς τὰς ἑπτὰ τῆς νυκτὸς καὶ ἔγεινε φόβια αὐτῇ ἡ βραδία ὅπου ἐφοβήθησαν ὅλοι οἱ πόλις. καὶ εἰς ἐνθούμην (Θ).

20. 1884: Σεπτεμβρίου 13: ἡμέρα Πέμπτη, τὸ πρωὴ ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ ὁ Γεώργιος προτοψάλτης τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ὅστις ἐχρημάτισε ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα ἔτη καὶ ἐθαύθη τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς τὰς 9: τὸ ἑσπέρας μὲ παράταξιν καὶ εἰς ἐνθούμην (ΙΑ).

21. 1884: δεκεμβρίου 18: ἡμέρα τρίτη ἔκαμαν ἀρχὴν διὰ τὸ περιτήχησμα τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ ἐξω μέρος τῶν μνημάτων. ὁδὸς καρδατιὰ καὶ εἰς ἐνθούμην (ΙΑ).

22. 1885: Ἰανουαρίου 6: ἡμέρα κυριακὴ τὸ ἑσπέρας μετὰ τὸν ἑσπερινὸν ἔπιασε ἕνας βορέας καὶ ἐπεκράτησεν ὅλην τὴν ἡμέραν τοῦ προδρόμου καὶ εἰς τὰς 8: τὴν τρίτην ἔπιασε χιόνι ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ἐπεκράτησεν ὡς τὴν Τετάρτην (Α).

23. 1885: μαΐου 3: ἡμέρα παρασκευῇ εἰς τὴν μίαν ὥρα καὶ μιστὴ τουρκιστὶ ἦλθεν ὁ ἅγιος Ἰωαννίνων Κύριος Σωφρόνιος ἀπὸ κωνσταντινουπόλεω πθάνοντας εἰς τὸν ἅγιον Νικόλαον κοπάνο ἐσήμανε ἡ καμπάνα καὶ εἰς τὸ κορμέκη ἐκφώνησε λόγον ὁ κύριος Λαμπρίδης * καὶ ἦτον πλήθος λαὸς καὶ ἡ μαθηταὶ ἀπὸ τὸ σχολεῖον καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἦλθεν εἰς τὸ σπήτη τοῦ ἁγίου Νεομάρτυρος Γεωργίου τὸν ἐπερίμανον οἱ ἱερεῖς φορεμένοι μὲ τὰς ἱερατικὰς στολὰς ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἱερῶν μοναστηρίων ἐφόρεσε καὶ ὁ ἴδιος τὸν ἱερὸν μανδύαν ἐψάλαν οἱ ψάλται τὸν πολυέλεον ἕως τὴν ἱερὰν μητρόπολιν διὰ μέσου τῆς ἀγορᾶς ἐψάλλαν τὴν δοξολογίαν καὶ τὸν ὕμνον τοῦ σουλτάνου καὶ ἀπὸ τὴν ἱερὰν μητρόπολιν ἐψάλλαν τὸ ἅξιον ἐστὶν ὡς ἀληθῶς καὶ ἀνέστη ἀπάνω εἰς τὴν μητρόπολιν μαζὺ μὲ τοὺς ἱερεῖς

* (Εἰς τὴν παρακομπήν * ἀνταποκρίνονται ἐν τῇ ἐνθουμῆσει τάδε) * καὶ ὁ κύριος γρηγοριάδης καὶ ὁ ἴδιος ἀντεπεκράθη καὶ ἐχειροκρότησεν. ὁμοίως ἐκφώνησε λόγον ὁ ἅγιος Ἰωαννίνων εἰς τὴν μητρόπολιν.

ἱεροφορεμένους ἦτον καὶ τὰ προξενία μαζὺ του· καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ εἰς ἐνθύμησιν ἐκτίπησαν καὶ τὰ σήμαντρα τῶν ἐκκλησιῶν (E).

24. 1885 : μαρτίου 22: τῇ ἀγία καὶ μεγάλη παρασκευῇ εἰς τὰς 8 ὥρας π: M: ἀνεπαύθη ὁ κύριος πικρὰ Θεόδωρος ἐφημέριος τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας καὶ ἐνταφιάσθη τῇ 23: μαρτίου τὸ ἀγίω καὶ μεγάλω σαββάτῳ ἀφ' οὗ ἐδιτάσθη ἡ νεκρόσημος ἀκολουθία· καὶ εἰς τὰς 10: ὥρας τὸν ἐνταφίασαν καὶ εἰς ἐνθύμησιν (Γ).

25. 1885 : Ἰουλίου 7 ἡμέρα Κυριακὴ εἰς τὰς δέκα ὥρας μετὰ μεσημβρίας ἐπιασε ἓνα γαζέπη τρομερὸν ὀργῇ θεϊκῇ χαλάζῃ βροχῇ ἀέρας ἐτσακίσθησαν δένδρα ἐβούλσταν τὰ λαγούμια καὶ ἐμβήκε τὸ νερὸν εἰς τὰ σπίτια καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν ὅσοι εἶχον μπέμπυσε, ἐμβήκε μέσα τὸ νερὸν ἀπὸ τὸ μεγάλο τὸ γαζέπη ὅπου δὲν τὸ ἐνθυμάται κἀνένας αὐτὴν τὴν τρομερὰν καὶ βραγδέαν βροχὴν καὶ ρούφλας ὅπου ἔπεσε καὶ εἰς ἐνθύμησιν· καὶ εἰς τὰς 8 πάλιν βροχῇ καὶ ἀσραπόβροντα (H).

26. 1885 : αὐγούστου 19: ἡμέρα δευτέρα ἕκαμαν δοξολογίαν εἰς τὴν ἱερὰν μητρόπολιν διὰ τὸν σουλτάνον εἰς τὴν ἀνάδασιν τοῦ θρόνου καὶ τὸ βράδῃ τῇ δευτέρῃ ἕκαμαν ψέστα εἰς τὸ νησί μὲ φῶτα καὶ ἄλλα διάφορα φουσιέκα καὶ λοιπὰ ὥστε ἐσυνάχθησαν πλήθος καὶ εἰς τὸ νησὶ καὶ εἰς τὸ μόλο ὅπου ἔφθασε τὸ καΐκη ναῦλος αὐτὴν τὴν νύχτα ἕως 80: γρόσια καὶ περισσότερον καὶ εἰς ἐνθύμησιν (Θ).

27. 1885 : Κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώμβριον ἐσύναξε σρατὸν ἡ Τουρκία ἀπὸ Ἀλβανίαν καὶ Ἰωάννινα διὰ τὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος (IB).

28. 1885 : σημειώσεις διὰ τὸν Νοέμβριον ἕκαμε πολὺ καλῶς καὶ εἰς τὰς 30: τοῦ ἀγίου ἀνδρέος ἡμέρα σαββάτῳ αἰφνιδεῖος ἤλθε τὸ κρύο μὲ χιόνια καὶ παγοτὲς καὶ εἰς ἐνθύμησιν (IA).

29. 1885 : Νοεμβρίου 15: ἡμέρα παρασκευῇ τὸ βράδῳ ξημερόνοντας τοῦ ἀγίου ματθέου· ἐχίνονταν τὰ ἄστρα τετραγωνικῶς διόλης τῆς νυκτὸς ὥστε ἦτον θέαμα φρικτὸν καὶ εἰς ἐνθύμησιν (II).

30. 1885 : κατὰ μόνον δεκέμβριον ἔγεινε μία τσιούπρα τούρκα ἀπὸ χωρίον γρεδανήτη καὶ τὴν ἔφεραν εἰς Ἰωάννινα μπουλαμέναι ἤλθον καὶ οἱ γονεῖς τῆς εἰς τὴν ἱερὰν μητρόπολιν καὶ ἀνάφεραν τῶν ἀγίου Ἰωαννίνων Κυρίου Σωφρονίου καὶ εἰς τὰς 11: τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡμέρα τετράδῃ τὸ ἐσπέρας ἐπῆγεν ὁ Ἰωαννίνων εἰς τὸ σαρὰν καὶ ἐφόναξαν τὸ κορίτσι καὶ πρώτην φορὰν εἶπε ὅτι εἶναι τούρκα ὕστερον τὴν ἐπῆρεν ὁ σεδασμιότατος εἰς ἓνα δωμάτιον καὶ τὴν ἐκατήχησε

ἕως δέκα λεπτά καὶ ἐβήκαν μαζί με τὸν Ἰωαννίνων εἰς τὸ μετολήση καὶ ἀπεκρίθη ἡ κόρη καὶ εἶπεν χριστιανοὶ ἡμῶν χριστιανοὶ εἶμαι καὶ χριστιανοὶ θὰ ἀποθάνω λέγοντας αὐτὰς τὰς λέξεις τὴν ἔστειλεν εἰς τὴν Ἱερὰν μητρόπολιν μετὰ τὸν σταύρον διχασχιστὴν καὶ μετὰ τὸν ἀχμέτη ντάου τῆς ἐβγαλαν τὰ μπηρκαυλῆκια ὅπου τὴν εἶχαν μπουλομένη καὶ εἰς ἐνθύμησιν (11).

31. 1886 : μαρτίου 24 : ἡμέρα δευτέρα ἐσύναξαν τοὺς τούρκους εἰς τὸν κηρόλα καὶ τοὺς ἐμήρασαν ντουφέκια καὶ ἐκεῖ ὅπου τὰ ἐμήρασαν ἔλας τούρκος ἕως 30 ἐτῶν λαμβάνοντας τὸ ἄρμα καὶ πιγχιώνοντας εἰς τὸ σπήτη του ἐξεπότηχησεν εἰς τὸν δρόμον καὶ οἱ λοιποὶ τούρκοι τὸν ἐπήραν εἰς τὸ νταμπούτη καὶ τὸν ἔθαψαν ὁμοίως καὶ ἄλλος τούρκος ἑλμπάνης εἰς τὴν καλούτσιασμα ἕως ὅπου κάθονταν εἰς τὸ ἑλμπανκρῆ μετὰ τὸ ἄρμα εἰς τὸ χέρη ἐξεπότηχησεν καὶ τὸν ἔθαψαν καὶ αὐτὸν καὶ εἰς ἐνθύμησιν (1).

32. 1886 : σημεῖωσις διὰ τὸν ἀπρίλιον ἀπὸ 20 ἕως 26 : βροχὴς στροκρηθὸς ἀέρας χιόνια εἰς τὰ ὄρη καὶ κρύο ὥστε ἀναφαν μαγκάλια εἰς τὰ σπήτια ὅπου δὲν ἐνθυμήται κανεῖς αὐτὸ τὸ γαζέπη καὶ εἰς ἐνθύμησιν (1).

33. 1886 : κατὰ μὴναν μάρτιον θύμια τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος γεωργίου τοῦ τροπεοφόρου εἰς τὸ παρεκλήσιον τοῦ χωρίου μετσόβου εἰς τὴν περιοχὴν τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ἐσυνάχθη τὸ στρώσιμον τὸ τουρκικὸν καὶ ἔστησαν σκηνὰς οἱ ὅποιοι ἔκαμαν πολλὰς καταχρήσεις ἐντὸς τῆς περιοχῆς. ὁ στρατηγὸς αὐτῶν ἐκεῖ ὅπου ἐκημάτο παρουσιάσθη ὁ ἅγιος καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι νὰ τραβήξῃ τὸν στρατὸν ἀπὸ τὸν τόπον του· αὐτὸς δὲ δὲν ἠθέλησε, καὶ πάλιν ἔφηπος κρατῶν μάλιστα εἰς τὴν δεξιάν του καὶ τοῦ λέγει ἐγὼ σοῦ εἶπα νὰ ἀποσήρῃς τὸν στρατὸν ἀπὸ τὸν τόπον μου ἐσὺ ὁμοῦ δὲν ὑπήκουσες ὁ δὲ στρατηγὸς ἠρώτησεν αὐτὸν τῆς εἰ· ὁ δὲ ἅγιος ἀπεκρίθη αὐριον τὸ προῆ ἀπερνὰς ἀπὸ τὴν περιοχὴν μου καὶ με βλέπεις· λέγοντας αὐτὰ τὸν ἐράπησε τόσο ὅστε τοῦ ἔκαμε τὸ κορμὴ μαύρο εἶδὲ στρατιώται του οἷτινες ἐκημόντο ἐκεῖ πλησίον ἔβλεπον τὴν ταρχῆν καὶ τὰς κραυγὰς του καὶ ἐθαύμαζον τί εἶναι αὐτὸ συνήλθεν ὁ στρατηγὸς εἰς τὰς φρένας του καὶ τὸν ἠρώτησαν τῆ ἔκαμε ἔτσι καὶ τῆς τὸν ἐράβδῃσε παρατηρόντας τον εἶπον τὸ κορμὴ του ἀράδες· ἀράδες ἀπὸ ταῖς μάλιστα· ἀμέσως ἐπρόσταξε νὰ τὸν περιφέρουν ἐντὸς τῆς περιοχῆς ἀπερνώντας ἀπὸ τὴν θύραν τοῦ ναοῦ βλέπει τὸν ἅγιον ἔφηπον καθὼς τὸν εἶδεν καὶ εἰς τὸν ὕπνον του καὶ τοὺς λέγει ὁ στρατηγὸς εἶδαται αὐτὸς ἦτον ὅπου με ἐκτεποῦσε

ὕστερον ἐπρόσφεραν ἔλασεν καὶ κτήριον εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐγονι-
πετοῦσαν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας ζητῶντας συγχώρησιν· οἱ δὲ χοργακὴν
ἐθαύμασαν καὶ ἐστειλάν εἰδῆσιν αὐτὸς ὁμοῦς ἕως τὴν σήμερον ὅπου
γράφω ἦτον κατάκρητος τῆ 24: Ἰουνίου 1886: Σ: χ. Κ: (5).

34. 1886: αὐγούστου 15: ἡμέρα παρασκευῆ τὸ βράδυ εἰς τὰς
4: 1: ὥρας τῆς νυκτὸς ἐγένετο ἓνας σεισμός τρομερὸς ὅστις ἐδιήρκασε
πέντε λεπτά καὶ ἐταράχθη ἡ πόλις ὅλοι ἀπὸ τὸν φόβον τους καὶ εἰς
ἐνθούμησιν (Θ).

35. 1886: περὶ δὲ τῆς ἀνομβρίας ἀπὸ α': Ἰουλίου ἕως 24: αὐ-
γούστου ὅπου ἔριξε μία λεπτή βροχὴ ἡ δὲ ξηλοκαρπία ἀφθονη τὰ
ὀπορικὰ σταφύλια σίκα, ἀπὸ δὲ σχεδὸν ὅλα καὶ εἰς ἐνθούμησιν (Θ).

36. 1886: 13 Ὀκτωβρίου Δευτέρα. Ἐβαλαν μαστόρους διὰ τὸν
μπαζεῖ ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸν ἐκλίσαν με σίδερα.
Ἐπιτρόπων Ἰωάννου Χαίτα καὶ Κωνσταντίνου Κούρεντα (IB).

37. 1886: 26 Ὀκτωβρίου τοῦ ἀγίου Δημητρίου ἐκάτηκεν ἡ ἐκ-
κλησία τοῦ χωρίου Συρράκων εἰς τὸ ζητσοχώρι καὶ εἰς τὰς 28 ἡμέρα
Τρίτη ὥρα 10 ἦλθεν εἰς Ἰωάννινα ὁ Ἡγούμενος-Πασσᾶς καὶ τὸν ἐδέχθη-
κατ με παράταξιν (IB).

38. 1886: νοεμβρίου 27: ἡμέρα πέμπτη ἐτελεύτησεν ὁ ἐν μα-
καρία τῆ λήξει γενομένου Σπυρίδων: Θ: μανάρις ὅστις ἦτον ὁ πρῶ-
τος τῶν διδασκάλων ὑπὲρ τὰ σαράντα ἔτη· οἱ δὲ πόλις ἀπὸ τὴν με-
γίστην εὐχαρίστησιν τὸν ἐνατάφισαν με μεγάλης παράταξιν, οἱ δὲ
κηδῆα του ἐγγινε πρῶτον ἐσυνάχθησαν ὅλα τὰ Ἰσνάφια προξενεῖα
ὡς ὑπήκοος ἔλτην καὶ ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἀπὸ ὅλα τὰ σχολεῖα ἐστήθησαν
δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ βαστώντας ὁ καθεὶς τῶν ἐφόρων λαμπάδας εἶδε
μαθηταὶ ἐδαστοῦσαν στέφανα ἐξ ἀνθέων τὸν ἀπέρασαν ἀπὸ τὴν ἀγο-
ρὰν ἕως τὴν ἐκκλησίαν ἀρχιμανδρείου ἀφ' οὗ ἐτελείωσεν ἡ νεκρόση-
μος ἀκολουθία ἐκφώνησε λόγον πρῶτος ὁ εὐγενέστατος Κ. Κωστάκης
II: σακκελλαρίου, ὁ δεύτερος κύριος Γεώργιος στεφάνου καλοῦδι· ὁ
τρίτος κύριος συγκριώτας ὁ δὲ τέταρτος ὁ κύριος Γεωργίτης δικη-
γός· καὶ ἀφ' οὗ ἀνεχώρησεν ὁ περισσότερος λαὸς ἐκφώνησαν λόγον
τρεις μαθηταὶ τῆς τετάρτης γυμνασίου, καὶ ἐγενεαι αὐτῆ ἡ ἱερὰ τε-
λετὴ ἀπὸ τὰς 9: ἑσπέρας ἕως τὰς δώδεκα· καὶ ἔμεινεν εἰς τὴν ἐκκλη-
σίαν αὐτὸ τὸ βράδυ καὶ τὴν παρασκευὴν εἰς τὰς πέντε ὥρας ἐντα-
φιάσθη· καὶ εἰς ἐνθούμησιν (II).

39. 1886. ὁ δεκέμβριος ἦτον πλημῆρες ἀπὸ τὰς πολλὰς βροχὰς
καὶ εἰς ἐνθούμησιν (IA).

40. 1887: ἀπὸ α': Ἰανουαρίου ἕως εἰς τὰς 27: τοῦ αὐτοῦ τοῦ χρισσοτόμου ἔκαμε καλοκαιρίαν ὥστε δὲν ἐνθιμῆται κανεὶς ἀπὸ τοὺς γέροντας τὴν τώσπην καλοκαιρίαν ὥσαν νὰ εἶτον ἀπρίλιος καὶ εἰς τὰς 28 ἤλαξεν ὁ καιρὸς ἀπὸ μερικῶν χιόνη εἰς βροχὴ ὅπου ἐφθασαν τὰ κάρβουνα 12 καὶ 13 παράδες τὴν ὀκτά (Α).

41. 1887: φεβρουαρίου 26: ἡμέρα σαββάτω ὥρας 7: τῆς ἡμέρας ἀνεπαύθη ὁ ἐν μακαρίᾳ τηλήξῃ ἀλέξιος ἱερεὺς τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, καὶ τὴν κυριακὴν τῆς ὀρθοδοξίας τὸν ἐκῆδευσαν μὲ πλῆθος χριστιανῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν μὲ μεγάλην παράταξιν· καὶ εἰς τὰς 8 ὥρας τὴν αὐτὴν κυριακὴν τὸν ἐνταφίασαν καὶ εἰς ἐνθόμῃσιν, ὥστις ἐχρημάτισεν ἱερεὺς τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας τεσσαράκοντα ἔτη (Β).

42. 1887: μαρτίου $\bar{\alpha}$: κυριακὴ δευτέρα τῶν νυστειῶν ἐχρητονηθήθη ὁ διακοσπύρος ἀπὸ χωρίον κουσόλιανη Ἱερεὺς εἰς τὴν ἱερὰν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀρχιμανδρείου καὶ κατεστάθη ἐφημέριος εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐνωρίαν τοῦ ἐν μακαρίᾳ τηλήξῃ ἀλεξίου ἱερέως καὶ εἰς ἐνθόμῃσιν (Γ).

43. 1887: Μαΐου 17 τὸ ἑσπέρασ ὥραν 4^η τῆς νυκτὸς ἀπεβίωσεν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀρχιμανδρείου Κωνσταντῖνος, καὶ τὸν ἐκῆδευσαν τὴν 18^{ην} τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡμέραν Δευτέραν ὥραν 4^{ην} π. μ. τουρκισί. Ἐγράφη εἰς ἐνθόμῃσιν (Ε ἐν τῷ ὀπισθίῳ παραφύλλῳ).

44. 1887: ἀπὸ 27: Μαΐου Ἐτεράδῃ ἀρχήψε ἕνας βοργιάσ σημαντικὸς καὶ ἐπεκράτησεν ἕως τὴν Παρασκευὴν τὸ ἑσπέρασ καὶ τὸ Σάββατον ἔπιασε μία βροχὴ πολὺ ὠφέλημος ὁμοίως καὶ τὴν Κυριακὴν εἰς τὰς 31: τοῦ παρόντος τῶν Ἁγίων πάντων ἐχειροτονήθη ὁ παππὰ Γεώργιος υἱὸς τοῦ ἀνωτέρου παππὰ Κωνσταντίνου καὶ εἰς ἐνθόμῃσιν (Ε ἐν τῷ ὀπισθίῳ παραφύλλῳ).

45. 1887: περὶ δὲ τῆς ἀνομβρίας ἀπὸ Ἰούνιον ἕως 4: Σεπτεμβρίου ὅπου ἔπιασε βροχὴ ῥαγδέα ἢ δὲ κάψας τὸν Αὐγουστον ὑπερβολικὰς καὶ ἀνηπόφερτες ἕως ὅπου τὸ θερμόμετρον ἐφθασε εἰς 37: γράδα· καὶ τὸ Σάββατον εἰς τὰς 5 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐσύσθη ἢ γῆ δύο φορὰς ἢ μία εἰς τὰς 2: ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ ἡ ἄλλη εἰς τὰς ἑπτὰ καὶ εἰς ἐνθόμῃσιν (ΙΑ).

46. 1887: περὶ δὲ τῆς ἀνομβρίας δὲν εἶδομεν, εἰμὴ μερικὴ καὶ λεπτὴ βροχὴ διὰ δὲ ταῖς καύσαις ἀνηπόφερτες ἀπὸ $\bar{\alpha}$: αὐγούστου ἕως 7: αὐτοῦ ὥστε εὐθὺς τὸ θερμόμετρον τριάντα ἑπτὰ γράδα καὶ κύριος γινώσκει ἕως τὸ ὕστερον (Θ).

Ε.Υ.Δ. Π.Π.Ι.Ι.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

47. 1887: Νοεμβρίου 15 ἡμέραν Κυριακὴν ἔγινε μνημόσυνον τοῦ σεβαστοῦ καθηγητοῦ τῆς Ζωτικῆς Σχολῆς Σ. Μανάρη καὶ ἐξεφώνησε λόγον ὁ κύριος καθηγητὴς Ε. Σγκριώτης καὶ εἰς ἐνθούμῳσιν. τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀπέθανε καὶ ὁ Λέων Μελάς καὶ ἔγινε ἡ κηδεῖα του μὲ μεγάλην παράταξιν καὶ εἰς ἐνθούμῳσιν (ΓΓ).

48. 1887: σημείωσις διὰ τὸν δεκέμβριον πλημῆρες χιόνια καὶ κρύο καὶ εἰς τὸ τέλος βορρῆας δυνατὸς ἔπεσε δένδρα καὶ ἓνα κηπαρίσι εἰς ἓνα τζαμὴ τώσον σφοδρὸς ἦτον (ΙΔ).

49. 1888: σημείωσις διὰ τὸν Ἰανουάριον βροχῆς χιόνια κρύο ἀνηπόφερτο ἀσθένειαις εἰς τὸν κόσμον· περὶ δὲ τὸν φεβρουάριον 2: ἡμέρες καλῆς εἰς τὸ πρῶτον εἶδὲ ἀπὸ τὰς 3: φεβρουαρίου ἕως τὰ τέλη αὐτοῦ κακοχερία χιόνια κρύα βροχῆς, ἀέρας καὶ λοιπὰ ὥστε νὰ μὴν φαντασθῇ ἓ ἄνθρωπος καὶ εἰς ἐνθούμῳσιν (Β).

50. 1888: ἀπριλίου 5: ἐπιτροπευῶντων Κυρίου Δημητρίου Χαρισσιᾶδη καὶ ἀθανασίου ἀλιέως ἔβαλαν μᾶστορα καὶ ἐδιόρθωσαν τὸ σήμανδρον ὅπου θὰ ἔπεφτε καὶ ἐμετατόπησαν καὶ τὸ παγκάρι (Δ).

51. 1888: Ἰουνίου 13: δευτέρα τοῦ ἀγίου πνεύματος εἰς τὴν μνησὴν ὄρα μετὰ μεσημβρίας ἔπεσεν ἀστραπή εἰς τοῦ κομπητὶ τὸ μπαχσὲ καὶ ἐπαήλητησαν ἄνθρωποι καὶ εἰς ἐνθούμῳσιν (Ε).

52. 1888: περὶ τῆς ἀνομβρίας ἀπὸ 12 Ἰουνίου μέχρι τὰς 6: Σεπτεμβρίου (ΙΑ).

53. 1888: περιδὲ τῆς ἀνομβρίας ἀπὸ 12: Ἰουνίου Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς ἕως 25: Ἰουλίου βροχὴ δὲν εἶδωμεν εἰμὴ καύσες ἀνηπόφερτες ὥστε τὸν Ἰούλιον τώσῃ φλόγα ἔκαμε ὅπου ἐληγοθήμηνσαν δύο γυναῖκες εἰς τὴ βρῆσι τοῦ παζαργίου ἢ μία Χριστιανὴ καὶ ἄλλη Ὠθωμανήτισσα καὶ εἰς ἐνθούμῳσιν (πρόσθετα κατόπιν) καὶ εἰς τὰς 26: κρύο σημαντηκὸ ὡς τὸν χιμόνα καὶ βορρῆας καὶ βροχὴ ἐπηκράτησεν ἕως τὰς 30: τοῦ αὐτοῦ. καὶ εἰς τὰς 31: Κυριακὴ ἀρχίψε πάλιν ἡ ζέστη (Η).

54. 1888. περὶ τὸν αὐγουστον ἀφ' οὗ καὶ ἀρχίσε καὶ κρύον μὲ καύσες ἀνηπόφερτες μὲ ἀέριδες καὶ βορρῆαδες μὲ σεισμοὺς μὲ ἀσθένειαις ἕως τὸ τέλος αὐτοῦ εἰμὴ μία λεπτὴ βροχὴ εἰς τὰς 27: αὐτοῦ ἕσον ἐδρόσησε καὶ ὄχι γενηκὴ· ὅπου δὲν εἶδωμεν βροχὴ καὶ εἰς ἐνθούμῳσιν ὑγιένεται οἱ ἀναγινώσκοντες (Θ).

55. 1888: ὀκτωβρίου 29: ἡμέρα σαθράτω ἔγινε μεγάλη φορτούνα ἀπὸ βροχὴ καὶ χιόνη καὶ εἰς τὸ χωρίον λαγκαῶδες μάννα καὶ θυγατέρα ἐπήγαν εἰς τὸν λόγκον. διὰ ξύλα καὶ ταῖς ἔκλησε ἡ φορ-

τούνα καὶ ταῖς ἡδραν ξεπαιχισμένες ἐπιθῆς ἐπήγαν τὰ ἄλλογα φορτομένα καὶ ἡ γυναῖκες δὲν ἐπήγαν ἐνόμισεν ὁ ἄνδρας τῆς ὅτι ἐπήγαν εἰς ἓνα παλιγκλήση καὶ τῆς ἡδραν καὶ ταῖς ἔθαψαν εἰς τοὺς ἀγίους ἀναργύρους καὶ εἰς ἐνθύμησιν (ΙΓ).

56. 1888: 9) Νοεμβρίου ἡμέρα Κυριακὴ Ἐκαμε κρῦο καὶ ἔπεσε χιόνι στὸ Μητακέλι κ' ἦρθεν ἕως τοὺς Ληγγιάδες (ΙΒ).

57. 1888: σημεῖωσις διὰ τὸν νοέμβριον καὶ δεκέμβριον ἔκαμε ὀρέος καιρὸς ὡσάν νὰ ἦτον ἀπρίλιος. εἴμη εἰς τὰς 19: δεκεμβρίου εἶδομεν μίαν ἡμέρα ἀκατάστατη βροχὴ καὶ χιόνη εἰδὲ ἐπίληπες ἡμέρας καιρὸς ὀρέως καὶ εἰς ἐνθύμησιν (ΙΔ).

58. 1889: περὶ δὲ τὸν φεβρουάριον ἀπὸ ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ μηνὸς ἀέριδες χιόνια βροχίαι χαλάζια ἀστραπόβροντα ἕως εἰς τὰς 20: τοῦ αὐτοῦ ὕστερον ἔκαμεν ὀλίγη καλοκερία καὶ εἰς ἐνθύμησιν (Β).

59. 1889: περὶ δὲ τὸν μάρτιον κακοκεριά βροχίαι χιόνια ἀέριδες σιούγκραδον μόνον τρεῖς ἢ καὶ τέσσαρες ἡμέρας ἡδομεν ἥλιον εἰδὲ ὅλος ὁ μὴν σχεδὸν βροχερὸς καὶ κρῦο (Γ).

60. 1889: ἀπριλίου ᾱ. τὸ ἀγίω καὶ μεγάλῃ σαββάτῳ ἐτελεύτησεν ὁ πρόξενος τῆς ρουσίας τὸ ὄνομά του ἄνδρας καὶ ἡ κηδεῖα του ἔγεινε τὴν δευτέραν τὰς 3: ἀπριλίου ὥρας 8' καὶ πλήθος λαὸς χριστιανοὶ τούρκοι ἔβραῖοι ψάλλοντας ἀπὸ τοῦ ταγαρά ὅπου εἶναι τὸ προξενεῖον τὸ ρουσικὸν ἕως εἰς τὴν ἱερὰν μητρόπολιν τοῦ ἔψαλαν τὴν ἀκολουθείαν τῆς ἀναστάσεως καὶ ἐκφόνησαν λόγους τρεῖς καὶ εἰς τὸν τάφον ἐδγήκεν μόνος του ὁ ἀρχιερεὺς Κύριος Σωφρόνιος καὶ ἓνας πρόξενος ἐκφόνησε λόγον φράγκηκα· καὶ εἰς ἐνθύμησιν (Δ).

61. 1889: Μαΐου 21: ἡμέρα Κυριακὴ τῶν πατέρων ἐπίασε μίαν βροχὴ σημαντικὴ καὶ (ἔπονται δύο στίχοι διαγεγραμμένοι) σχεδὸν ὅλος ὁ Μάϊος μὲ βροχάδες τὸν ἀπεράσαμεν ἐκτὸς μόνον νὰ ἔκαμεν ἥλιος κάμποσες ἡμέρας καὶ εἰς ἐνθύμησιν· καὶ εἰς τὰς 23: Μαΐου ἡμέρα Τρίτη τὸ ἑσπέρας ἀνεπαύθη ὁ Ἀθανάσιος Ἀλιεὺς δεστικὸς ἐχρημάτισεν ἐπίτροπος εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐθαύθη τὴν 24: ἡμέρα Τετάρτη τὸ ἑσπέρας καὶ εἰς ἐνθύμησιν (Ε ἐν τῷ ὀπισθίῳ παραφύλλῳ).

62. 1889: Μαΐου 27: ἡμέρα Σαββάτῳ τὸ προὴ ἔφυγεν ἀπὸ Ἰωάννινα ὁ Ἰγούφκασιας καὶ εἰς ἐνθ. διὰ Κωνσταντινούπολιν. (πρόσθετα διὰ μολυβδίδος ἄλλη χειρὶ) καὶ εἰς τὸ 1893—Μαΐου 9—ἀπέθανε (Ε ἐν τῷ ὀπισθίῳ παραφύλλῳ).

63. 1889 : (Ὀκτωβρίου) Περὶ τὴν ἔξοδον τοῦ Ἁγίου Ἰωαννίνων Σωφρονίου διὰ Θεσσαλονίκην ἦλθεν τηλεγράφος μὲν ὥρα νύχτα παρασκευὴ καὶ τὸ Σάββατον ἐφώνησε τὴν δημογεροντίαν καὶ ἐτηλεγράφησε γὰρ νὰ μείνῃ ἐπὶ τὴν θέσιν του. Καὶ πάλιν ἄλλος τηλεγράφος ὅτι εἶναι ἀμετάβλητος διὰ νὰ μείνῃ. Βλέπων τὸ ἀμετάθετον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὅτι δὲν ἔχει πλέον ἐλπίδας διὰ νὰ μείνῃ Ἰωαννίνων ἀλλὰ θὰ πηγαίνῃ εἰς Θεσσαλονίκην χωρὶς λόγον ἐνάντιον ἐπήγειν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ εὐλόγησε τοὺς μαθητάς, δεῦτερον ἐπεριπάτησεν εἰς τὰ σπητιὰ πρώτης καὶ δευτέρας τάξεως καὶ τοὺς ἀποχαιρέτησε τρίτον ἐλειτούργησε εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν 15 Ὀκτωβρίου καὶ ἐκήρυξε λόγον καὶ ἐζήτησε συγχώρησιν ἀπὸ ὅλην τὴν πόλιν τέταρτον ἐδιαμήρασε ἐλεγμοσύνην εἰς φυλακὰς νοσοκομεῖα σπητάλια καὶ ὄρφανοτροφεῖον καὶ τῶν Ἱερῶν τῶν ἐκκλησιῶν ἀπὸ ἑνα Μετζίτη τοῦ καθενὸς διὰ νὰ τὸν μνημονεύουν, πέμπτον καὶ τελευταῖον εἰς τὰς 20 ἡμέρας παρασκευὴ ὥρας τρεῖς ἐσυνάχθησαν εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν πλήθος Χριστιανοὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ τὰ προξενεῖα Ρωσσίας καὶ Ἑλλάδος· ἐκατέβη εἰς τὴν ἐκκλησίαν φορὸν τὸν τίμιον σταυρὸν κρεμῆμενος ἀπὸ τὸν λαϊκὸν καὶ ἐχαιρέτησε τὰς ἀγίας εἰκόνας τοῦ τάφου τοῦ Ἁγίου. Ἐδῆγῃ καὶ διὰ τῆς ἀγορᾶς οἱ Χριστιανοὶ τοῦ φιλοῦσαν τὴν δεξιὰν καὶ μερικοὶ ἑβραῖοι. Ἐδῆγῃ καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ νεομάρτυρος καὶ εἰς τὸ σπητι ἐνομαζόμενον λάμπρες εἶχε διορισμένους τοὺς αἰδεσιμότατον Παπᾶ-Σπύρον ἀπὸ χωρίον Κοσόλιανη καὶ τὸν Δόδον ἐμήρῃζαν εἰς τοὺς πτωχοὺς χρήματα καὶ αὐτὸς ἐπήγειν εἰς τὸν Ἁγίον καὶ ἀποχαιρέτησε. Εἰς τὴν πόρταν τοῦ Ἁγίου ἔβγαλε λόγον ὁ γυμνασιάρχης τῆς Ζωσιμαίας σχολῆς Σωτηριάδης τελειώνοντας αὐτὸς ἐκήρυξε καὶ ὁ ἴδιος· καὶ ἦταν πλήθος ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ σχολείου καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα τὰ σχολία παιδιᾶ. Ἀπὸ τὸ ὄρφανοτροφεῖον καὶ ἀπὸ τὰς λάμπρες δὲν ἐβόλοῦσε νὰ περάσῃ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ πολὺ πλῆθος ἐμῶθηκε σὸ καὶ ἐεὐλόγησε τὴν πόλιν καὶ ἀνεχώρησε κλαίοντας.

Περὶ δὲ τὸν Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώμβριον ἔγινε νέος καρπὸς κούμπουλα (IB).

64. 1889 :· νοεμβρίου 5: ἡμέρα κυριακὴ ὥρας 10 μ. μ: ἔγεινε σεισμὸς τρομερὸς καὶ τὴν αὐτὴν αὐτὴν νύκτα εἰς τὰς 6: ὥρας πάλιν ἐσήσθη καὶ εἰς ἐνθούμησιν (II ἐν τῷ ὀπισθίῳ παραφύλλῳ).

65. 1889 : Νοεμβρίου 14 ἡμέρα Σάββατον: ἐτελεύτησεν ὁ Παπανικόλας ἀπὸ χωρίον κηρημίτσας καὶ ἐτάφη τὴν Κυριακὴν (IB).

66. 1889 : περί δὲ νοέμβριον καὶ δεκέμβριον ἦτον ὠραίος καιρὸς (ΙΔ).

67. 1889 : περί δὲ τὸν 10κέμβριον πολὺ λαμπρὸς εἰμὴ μερικὴ βρογιάδες καὶ κρύα σημαντικῶ ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ εἰς τὰς 31: Κυριακὴ ἐχάλασε ὁ καιρὸς καὶ ἔρηξε καὶ ὀλίγον χιόνη καὶ εἰς ἐνθύμησιν (ΙΔ).

68. 1889 : Δεκεμβρίου 7. ἡμέρα Πέμπτη περί τῆς ἐλεύσεως τοῦ ἁγίου Ἰωαννῶνα κυρίου Γρηγορίου τὴν ὁποῖαν ἔκαμην ἡ πόλις. Οἱ ἱερεῖς τῶν ἐκκλησιῶν ἱεροφορεμένοι καὶ ἄλλα τὰ ἱσνάφια ἔκαμην τὸ κάθε ἱσνάφι γυροῦν μὲ βαῖτα περικηκλωμένος καὶ τὸ κάθε ἱσνάφι εἶχον τὸ ὄνομά του γραμμένο· ἡ ἁγία μητρόπολις ἐστολισμένη μὲ δάφνες καθὼς εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν ἱεράν μητρόπολιν καὶ ὁ λαὸς πρόθυμὸς διὰ τὴν ὑποδοχὴν του ἔκκλησεν ἡ ἀγορὰ καὶ ἐβγήκεν ὁ λαὸς ἄνδρες καὶ γυναῖκαις εἰς ὑποδοχὴν καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Μηλὲς μπαχτσέ καὶ ἐκήρυξαι λόγον καὶ ἔβαλε καὶ τὰ σημεῖα καὶ ἦλθεν εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον καὶ ἐφόρεσεν τὸν μανδύαν καὶ ἦτον ὁ Ἄνθιμος Τσιατσιόπουλος ὁ Βελλᾶς Βασίλειος ὁ Παραμυθείας Ἰωάννης καὶ οἰγούμενος τῶν μοναστηρίων καὶ προτοσύγγελος καὶ ἱερεῖς πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὸν ἐπήραν ψάλλοντες ἀπὸ τὸ σπήτι τοῦ ἁγίου κατερθίαν εἰς τὴν ἱεράν μητρόπολιν καὶ εἰς τὸν δρόμον ἀπὸ τὰ σπήτια καὶ μπαλκόνια ἔρηπταν γκιούλσες καὶ ἀνθοδέσματα· καὶ ἅμα ἔφθασεν εἰς τὴν ἱεράν μητρόπολιν ἦτον τὰ κορίτσια μὲ δάφνες οἱ μαθηταὶ καὶ ἔψαλον ᾠσματα· καὶ ἀφοῦ ἐμβήκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἔβαλεν εὐλογητὸν καὶ ἐδιᾶδασαν τὸ τροπάριον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου καὶ ἁγίου Γεωργίου ὕστερον ἀνέβη ὁ κύριος Παραμυθείας Ἰωάννης καὶ ἐδιᾶδασε τὸ φερμάνη ὕστερον ἔβαλεν λόγον ὁ ἴδιος καὶ μετὰ τὸν λόγον ἔβαλεν ὁ Χριστὰκ ἐφέντης Σακελαρίου καὶ τελειώνοντας τὸν λόγον ἐγκομίασεν τὸν σουλτάνον καὶ ἀνέβη εἰς τὴν ἱεράν μητρόπολιν. Τὴν δὲ Κυριακὴν εἰς τὰς 10: τοῦ 10κεμβρίου ἐλητούργησεν εἰς τὴν ἱεράν μητρόπολιν μὲ τρεῖς ἀρχιερεῖς· καὶ ἔγεινε παράταξις μεγάλῃ· ἐσυνάχθησαν πλῆθος Χριστιανοὶ καὶ ἐτελείωσεν ἡ ἐκκλησία εἰς τὰς 6. ὥρας τῆς ἡμέρας· καὶ εἰς τὰς 12: τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος ἐλητούργησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀρχιμανδρείου καὶ τὸν ὑπεδέχθησαν μὲ μεγάλην παράταξιν μὲ βαῖτα καὶ ἄλλα πολλά· καὶ τελειώνοντας ἡ ἱερά μυσταγογία ἐμήρασε τὸ ἀντίδωρον τῶν Χριστιανῶν (ΙΔ).

69. 1889 : περί τῆς νέας ἀσθένειας ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστοῦ

γέννων ἔπεσε μία ἀντάρρα τελειόνοντας ἢ θεία λειτουργία τὸ προῦ καὶ αὐτὴ ἢ ἀντάρρα ἐπροξένγησεν αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν θερμὴ πονοκέφαλον σφαχιά εἰς ὅλον τὸ σῶμα ὥστε δὲν ἔμεινε κανένας ὁποῦ νὰ μὴν τὸν ἐπίασε σχεδὸν καὶ ὅλον τὸν Ἰανουάριον καὶ οἱ ἰατροὶ τὴν ὀνόμασαν ἠφλοέντζηα (Α).

70. 1890 περὶ τὸν μῆτον ἔκαμε λαμπρὸς μὲ βροχαῖς πυκναῖς καὶ ὁ καιρὸς θροσερὸς καθὼς καὶ ὅλος ὁ χειμὼν τῶν 89: δὲν εἶδομεν χιόνια καὶ μήτε κρῦσ πολλὴ καθὼς ἔκαμε εἰς ἄλλα μέρη εἰμὴ ἐδῶ βρογιάδες καὶ εἰς ἐνθούμησιν (Ε).

71. 1890: Ὀκτωβρίου 7 ἡμέρα Κυριακὴ τὸ βράδυ ἔγινε ἡ βραδυὰ αὐτὴ φοσερὰ ἀπὸ βροντῆ καὶ ἀστραπῆς καὶ βροντῆς φοσερῆς ὥστε ἀνετρόμαξαν ὁ κόσμος ἀπ' αὐτὸ τὸ γαζέπι.

72. 1890: Ὀκτωβρίου ἡμέρα Δευτέρα ὥρα 8 μ. μ. διαταγὴ τῆς ἱεράς Μητροπόλεως εἰς τὰς 9 ὥρας νὰ παρεδρηθοῦν οἱ ἱερεῖς τῶν ἐκκλησιῶν εἰς τὴν ἱεράν μητρόπολιν καὶ ὁ ἑσπερινὸς δὲν ἐδιαβάσθη αὐτὸ τὸ ἑσπέρας καὶ ἐσφάλησαν αἱ ἐκκλησίαι εἰς τὰς 25 Δεκεμβρίου τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγενῶν καὶ ἔγινε μεγάλη χαρὰ εἰς τοὺς χριστιανούς.

73. 1890: ἀπὸ 22: Ὀκτωβρίου ἡμέρα Δευτέρα τὸ ἑσπέρας διαταγὴ ἀπὸ τὸ πατριαρχεῖον καὶ ἐσφάλισαν αἱ ἐκκλησίαι εἰς ὅλον τὸ μέρος τῆς τουρκίας: καὶ εἰς τὰς 28: ἡμέρα κυριακὴ ἐσυνάχθησαν οἱ χριστιανοὶ διὰ νὰ πηγαίνουν εἰς τὸ σκράνη νὰ παρακλέσουν τὸν δικιχητὴν ὅπως τηλεγραφήσῃ διὰ νὰ ἀνήξουν ὁ δὲ δικιχητὴς καὶ ὁ ἀλίπεγς τὸ πῆραν εἰς ἄλλον τρόπον ἐθάρησαν ὅτι θὰ κάμουν ἐκανάστασιν: καὶ ἐπῆραν καὶ μερικοὺς χριστιανούς τοὺς ἐφυλάκησαν καὶ τῆ Δευτέρᾳ ἐπῆραν ἄλλους καὶ τοὺς ἐφυλάκησαν ἀπερνῶντας κάμποσες ἡμέρας ἄλλους ἐδίωξαν καὶ ἐθάσταξαν μερικοὺς καὶ τοὺς ἐξόρισαν διὰ κωνσταντινούπολιν: καὶ εἰς τὰς 25: δεκεμβρίου τὴν ἡμέραν τῆς χριστοῦ γενέσεως: ἦλθε τηλεῖγραφος πρὸς τὸν ἀρχιερέα γρηγόριον εἰς τὰς τέσσαρας ἢ καὶ πέντε ὥρας τῆς ἡμέρας ἔδωσεν εἰδογῆν εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ ἐκτίπησαν τὰ σῆμνῶρα: ἀκούωντας οἱ χριστιανοὶ ἔτρεξαν ἀμέσως εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ ἔγεινεν χαρὰ μεγάλη εἰς ὅλην τὴν πόλιν καθὼς καὶ εἰς τὰ χωρία ἐκτεποῦσαν οἱ καμπάνες: καὶ εἰς τὰς 8: ἔκαμε δοξολογίαν ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὴν ἱεράν μητρόπολιν καὶ ἐγκομίασε τὸν σουλτάνον καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας οἱ ἱερεῖς ἔκαμαν καθολικὸν εἰ δὲ ἱερεῖς εἰσὶν αὐτοὶ σφυρίδων κουσουλιανίτης, σφυρίδων καὶ ἀναστάσιος ἀπὸ κούρεντα δημήτριος ἀπὸ βκίνετη κοσμάς ἀπὸ ἄλλο

χωρίον γεώργιος ἀπὸ κόντσι, ἀ σταύρος Ἰωαννίτης βασιλείος ἱεροδικά-
κονος κονσιότης, κωνσταντίνος νάθος πρασιφάλλτης παναγιώτης γκού-
τζης κανδιλανάπτε σωτήρις, βασιλῆς, κωνσταντίνος (1Δ).

74. 1891: περὶ τὸν Ἰανουάριον ἀπὸ 6 ἕως τέλος, χιόνια περίσια
καὶ κρίον σημηκτικὸν ψώφησαν πρόβατα ἔπεσαν σπήτια ἐξεπάγγισαν
ἄνθρωποι ἐκλήστηκαν οἱ δρόμοι καὶ τὰ κάρβουνα ἐπουλήθησαν τριάν-
τα παράδες καὶ ἕως τέλος δὲν ἐπάρθη τὸ χιόνι, ἀπὸ τὰ σπήτια ὁ δὲ
φεβρουάριος ἀπὸ τὰς 21 ἕως τὰς 4: βοργιάς σημηκτικὸς ἔπεσαν σκε-
πὲς ἐτσακλήσθησαν δένδρα ἔπεσαν γρήλες τῶν ἀρχόντων ἐσυντρίφτι-
καν γάστρες καὶ ἔγγινε κατκαστροφὴ μεγάλη καὶ εἰς ἐνθύμησιν καὶ
ἀπὸ τὰς 5 τοῦ αὐτοῦ ἡμέρα τρίτη τὸ ἑσπέρας ἕως τὴν παρσκευὴν
τὸ βράδι 10: φεβρουαρίου ἕτερος βοργιάς σφοδρότερος καὶ κρουαδε-
ρός ὥστε ἡ λίμνη ἔκαμε μεγάλη φορτοῦνα καὶ ἀπὸ τὰ κήματα ἐσχι-
ματήσθησαν πολλὰ κρούσταλα ὡς δένδρα. καὶ ξύλα ὅπου βρῖσκονταν
εἰς τὸν μόλο δένδρα καὶ λοιπὰ ἀξιοπεριεργα πράγματα ὅπου ἀπόρε-
σαν ὁ κόσμος καὶ δὲν ἐστάθη ποτὲ εἰς αὐτὸ τὸ συμβῶν ὅπου ἔγεινεν
δὲν τὸ ἐνθυμεῖται κανένας ἀπὸ τοὺς γέροντας αὐτὰ τὰ κρούσταλα καὶ
μάλιστα ἡ γῆς ὅπου εἶναι εἰς τὸν μόλον ἦτον ὅλον κρούσταλα ὡς ἂν νὰ
ἦταν μάρμαρα στρομένα καὶ τὸ χιόνι ἀκόμη δὲν ἐπάρθη ἀπὸ τὴν γῆν
καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἐκρουστάλιχσε εἰς τοὺς δρόμους καὶ ἔγεινε γιαλὸς καὶ
ἐπάγγωσε καὶ ἡ λίμνη (B).

75. 1891: σημεῖωσις διὰ τὸν Ἰανουάριον χιόνια περίσια καὶ εἰς
τὰς 7: καὶ 8: τοῦ αὐτοῦ μηνός ἔρχετο ἕως μία πηθαμὴ καὶ περισσό-
τερον ἕως εἰς τὰ χωρία κύριος εἶδεν καὶ ἀπὸ τὴν μεγάλην φορτού-
ναν εἰς τὸ βῆρος ἔπεσαν σπήτια ἐξεπάγγισαν ἄνθρωποι ἐτσακλήσθησαν
δένδρα ἐψώφησαν ζωντανὰ ὥστε ἔγεινεν ἐλεγχὸν θέαμα εἰς τὴν πό-
λιν μας καὶ εἰς τὰ περίχωρα ἐπουλήθησαν τὰ κάρβουνα τριάντα παρά-
δες τὴν ὀκτὴ καὶ εἰς ἐνθύμησιν καὶ εἰς τὰς 25: τοῦ αὐτοῦ μηνός ἔπεσε
καὶ ἄλλο χιόνι καὶ ἔγγινεν ἓνα μήγμα μὲ τὸ παλαιὸν 3 πηθαμὲς καὶ
εἰς τὰς 26: ἔπεσε βοργιάς καὶ κύριος γνωρίζῃ, πότε θὰ παρθῇ τὸ
χιόνι ἀπὸ τὴν πόλιν μας καὶ ἀπὸ τὰ χωρία (A).

76. 1891 ζημερόνωντας ὁ μαῖος ἔκαμε ἓνας βοργιάς σημηκτικὸς
καὶ ἐπεκράτησε ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ἦτον καὶ κρηαθηρός καὶ εἰς
ἐνθύμησιν (B).

77. 1891: ἀπὸ Ἰούλιον μέχρι 28: αὐγούστου ἀνομβρία καὶ εἰς
τὰς 28: ἔδραξαν βαγδάκια καὶ εἰς ἐνθύμησιν περὶ δὲ ἀσθενείας ἡ εὐ-
λογία ἔκαμε θράσιν οὐκ ὀλίγην καὶ ἀσθενεία ἔπεσε (B).

78. 1891: Σεπτεμβρίου 13: ἡμέρα Παράσκευῃ τὸ γεύμα ἔπεσε ἀρχαῖα εἰς τὸ τζιζιμί Σαδρατιέ καὶ ἐσκοτώσε ἓνα παιδί καὶ τὸ ἄλλο τὸ σήκουσαν μισητοποθαμένο καὶ εἰς τὸ προσκόνημα ἐδάρεσε καὶ μερικοὺς Τούρκους ὅχι ὁμῶς διὰ θάνατον (IA).

79. 1891: (Ὀκτώβριος) Τηλεγράφημα ὅτι Πατριάρχης ἐμδῆκε ὁ Νεόφυτος ὁ Παλαγωνίας.

80. 1891: Ὀκτωβρίου 18. Ἐβρεξε χιόνι εἰς τὸ Μητσκέλι καὶ ἔκαμε τρεμερὰ κρύο τὸ ὅποσον μᾶς ἦλθε διὰ μιᾶς.

81. 1891: περὶ τὸν ὀκτώμβριον καὶ νοέμβριον δευτέρα ἀνοιξίς δὲν εἶδομεν κρύον διόλου ὥσται πολαῖς ὀλίγες βροχάδες καὶ ἀπὸ τὴν φιλιπιάδα ἔφερον χημονικά κινουόργια καὶ κομοδῆρια καὶ πατριτζιάνια ὅπου δὲν τὸ ἐνθυμοῦνται κανεῖς ἀπὸ τοὺς γεροντοτέρους καὶ ἦτον δευτέρα ἀνοιξίς καὶ εἰς ἐνθύμησιν (II' ἐν τῷ ὀπισθίῳ παραφύλλῳ).

82. 1891: Δεκεμβρίου 9: ἡμέρα Δευτέρα ὥραις 3: καὶ \leq : ἐκρέμασαν τὸν Ἀθανάσιον Μπαλατσὸν ἀρχιεπιστὴν εἰς τὸ Μπάς κουλούκη εἰς τὸν πλάτωνα καὶ ἦτον ὅλος ὁ ὁ στρατός καὶ εἰς τὰς 6. ὥρας τὸν ἐξεκρέμασαν καὶ τὸν ἐνταφίασαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν Ἀρχιμανδρείου

καὶ εἰς ἐνθύμησιν. Σ. Χ. $\bar{\kappa}$. (πρόσθετα κατόπιν) καὶ εἰς τὰς 20. Δεκεμβρίου ἔφεραν τὸν πολυέλεον τὸν κρουσταλένιον ἀφιέρωμα τοῦ κυρίου Φώτου Ἰωάννου Χάιτα καὶ εἰς ἐνθύμησιν (IA).

83. 1892: ὁ Ἰανουάριος πολὺ λαμπρὸς μῆτε κρύο μῆτε χιόνια ἀλλὰ πολαῖς ὀλίγες βροχάδες (A).

84. 1892: φεβρουαρίου 23: κυριακὴ τῆς ὀρθοδοξίας. ἐχειροτονήθη Ἐπίσκοπος ναζιανζοῦ κύριος πανάρετος προτοσύγγελος τοῦ ἀγίου Ἰωαννίνων καὶ δῶο αἵτεροι ἐπίσκοποι ὁ ἅγιος πραιμουθίας καὶ βασίλειος κονίσης καὶ ἔγειναι αὐτὴν τὴν ἡμέραν μεγάλη παράταξις καὶ πλῆθος χριστιανοὶ ἐσυναχθῆσαν εἰς τὴν ἱεράν μητρόπολιν καὶ ἡ κυβέρνησις ἔστειλε στρατὸν καὶ ἐφύλαξαν τὴν πόλιν καὶ εἰς ἐνθύμησιν Σ: χ: κ: καὶ εἰς τὰς 24: δευτέρα ἔριξε χιόνι. ἀπὸ Ἰανουάριον καὶ φεβρουάριον ἀσθένειαις μεγάλαις καὶ θανατηκὸν περισσότερον εἰς νέους καὶ νέας. ἦτον προτήτερα καὶ εὐλογία καὶ πολὺ ἀπέθανον ἀπὸ αὐτὴν τὴν εὐλογημένην ἀσθένειαν ὅχι ἐδῶ μόνον ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ περίχωρα (B).

85. 1892: φεβρουαρίου 26: ἡμέρα τετάρτη εἰς τὰς 9: ὥρας μετὰ μεσημβρίας εἰς τὴν ἱεράν μητρόπολιν ὁ τάφος τοῦ ἀγίου γεωργίου ἀρχιζε καὶ ὕδρασε τόσον πολὺ ὅπου ἀπόρεσαν οἱ χριστιανοὶ καὶ

ἔτρεξαν ὄλοι εἰς τὴν μιὰ ὥρα νύχτα ὥστε ἐπήγεν ἡ ἀστυνομία εἰς τὸν ἀρχιερέα καὶ ἐκατέβηκεν καὶ ἐπαρτήμερισε τοὺς χριστιανοὺς καὶ τὴν πέμπτην ὄλην τὴν ἡμέραν δὲν ἐπήγγασαν ὁ κόσμος ἐπήγεναν καὶ ἐπροσκυνοῦσαν τὸν τάφον ἄνδρες γυναῖκες πεδιὰ καὶ ἐμάζοναν ἀπ' αὐτοῦ τὸν Ἱδρωτα μὲ ραμπάκη καὶ μάλιστα ἐπήγαν καὶ τούρκοι καὶ αἰθριοὶ καὶ ἀπόρισαν βλέποντας αὐτὸ τὸ αἰξέσιον θαύμα καὶ εἰς τὰς 28 : τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡμέρα παρασκευὴ εἰς τὰς 3 : π : μ : ἀνεχώρησεν ὁ ἅγιος Ἰωαννίνων κύριος γρηγόριος διὰ κωνσταντινούπολιν μὲ ἕνα γαζέπη βροχή βαγδάα καὶ εἰς ἐνθύμησιν (B).

86. 1892 τὸν Ἰούνιον μῦνον εἰς τὰς 13 : ἐβγήκεν ὁ δήμαρχος ἔξω τὰ περίχωρα μὲ μερικοὺς στρατιώτας καὶ ἐπεῖρε καὶ τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὰ χωρία καὶ τοὺς ἔδωσε ξύλα καὶ ἐκυνήγησαν τὴν ἀκρίδα ὅπου ἔπεσε εἰς τὰ χωράφια καὶ ἀμπέλια καὶ εἰς ἐνθύμησιν (C).

87. 1892 σημεῖωσις περὶ τὸν αὐγουστον ἀπ' ἀρχῆς ἕως 12 : αὐτοῦ δὲν ἔληψεν ὁ βορέας νύχτα καὶ ἡμέραν περὶ δὲ τῆς ἑορτῆς τῆς Θεοτόκου ἦτον συνήθεια ὅτι τὸ κουδούκλιον ὅπου βάνομεν εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς μετὰ τὴν κοίμησιν ὡς τὰς 16 : τοῦ αὐτοῦ ἐδιέταξεν ὁ ἐπίσκοπος ναζιανζοῦ κύριος πανάρετος ὅστις εἶναι εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀγίου Ἰωαννίνων κυρίου γρηγορίου καὶ ἐσήκωσαν τὸ κουδούκλιον μαζὺ μὲ τὴν κοίμησιν ὅπου ἐστέκονταν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἕως τὴν ἀπόδωσιν καὶ εἰς ἐνθύμησιν. καὶ εἰς τὰς 19 : ἔκαμιν δοξολογίαν τοῦ σουλτάνου εἰς τὴν ἀνάβασιν τοῦ θρόνου καὶ ἔκλησε τὸ παζάρη ἀπὸ τὰς 3 . ἕως τὰς ἕξη καὶ τὸ ἑσπέρας ἔκαμιν φῶτα πολλὰ καὶ εἰς τὸ σαράη πησλὰ ἅγιον νικόλαον παζαριοῦ καὶ ἐβραίνηκα μνήμηκα εἰς τὸ μπὰσ κουλούκη μὲ πλήθος φῶτα καὶ σημεῖαι παντοῦ εἰς σπήτια ἐργαστήρια καὶ ἔγεινεν τῶσον ὅπου ἄλλη, χρονιὰ δὲν ἔγεινε μὲ τῶσα φῶτα. καὶ εἰς τὰς 23 : κυριακὴ εἰς τὰς 7 : ὥρας ἔκαμε σημός.

περὶ τῆς ἀνομβρίας ἀπὸ 27 : Ἰουνίου ἕως 30 αὐγούστου δὲν εἶδαμεν βροχὴ καὶ εἰς τὰς 30 ἡμέρα κυριακὴ ἔπιασε βροχὴ βαγδαία καὶ ἐπεκράτησε καὶ τῆ δευτέρᾳ 31 : καὶ ἔριξε χαλάζη εἰς τὰ ἀμπέλια ἔπεσαν καὶ δύο ἀστροπελέκια καὶ εἰς ἐνθύμησιν (D).

88. 1892 : Σεπτεμβρίου 13 : ἡμέρα Κυριακὴ ἐχηροτονήθη ἱερεὺς Στέφανος Διαμντιδῆς χρυσοχόος (IA).

89. 1892. Σεπτεμβρίου 13 . ἡμέρα Κυριακὴ. Ἐχειροτονήθη ἱερεὺς εἰς ἐνορίαν Καραδατιᾶς ὁ Στέφανος Χρυσοχοῖδης καὶ εἰς ἐνθύμησιν (I διὰ μολυβδίδος).

90. 1892 : (Ὀκτώβριος) Περὶ τὰ σταφύλια ἀπὸ τὰ 35 τὰς ἑκατὸ ἑκάδες ἐφθασαν 12 τὰς ἑκατὸ ἑκάδες.

91. 1892 : 8 ἡμέρας 9 Πάρασκευῃ τὸ βράδυ : Ἐπιασε ἓνα γαζέπι μὲ ἀστροπελέκια καὶ βροχὴ καὶ ἄερας ὅπου ἀνετρόμαξαν ὁ κόσμος ἀπὸ τὸ αἰφνίδιον γαζέπι.

Καὶ ἀπὸ τὰς 9 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἔκαμα μεγάλη καλοκαιρία ὡσάν τοῦ Μαΐου (IB).

92. 1893 : Ὁ Ἰανουάριος βροχάδες χιόνια ὀλιγοστά κρύο ἀνηπόφερτο ἄερας ἀσθένειαις ἐπικίνδυνες καὶ πολλὰ ὀλίγοι θάνατοι εἰς νέους καὶ γέροντας καὶ εἰς ἐνθύμῃσιν. Ξ. χ' : (A)

93. 1893 : περὶ δὲ τὸν Μάρτιον εἰς τῆς ἀρχῆς ὀραῖος ὕστερον βορέας καὶ χιόνη καὶ κρύο φυλο εἶδὲ τὸ τέλος εἰς τὴν τριάντα μία βροχὴ ἄερας κρύο χιόνια εἰς τὰ ὄρη τόσον ὅπου ἐκλήσθησαν ὁ κόσμος εἰς τὰ σπήτια τους καὶ ἦτον τετάρτη τοῦ πάσχα καὶ εἰς ἐνθύμῃσιν Σ. Κ : (Γ).

94. 1893 : περὶ δὲ τὸν Μάιον βροχάδες ἀέριδες κρύο χιόνια εἰς τὰ ὄρη πολὲς ὀλίγες ἡμέρες ἐφάνη Μάιος καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Μάιον ὁ Ἀχμέτ ἐφέντης υἱὸς Βεῆπ ἐφέντη δήμαρχος ἐδιώρησαι καὶ ἐφκίασαν τὸν δρόμον ἐπάνω εἰς τὸ πηγάδι καὶ τὸ ἐνήκισαν εἰς τὸν Νικολάκην Σαλταδόρου καὶ Μιχαὴλ Γκριτζιάλα καὶ ἐδιώρησε νὰ γίνῃ τὸ αὐτὸ παζάρη εἰς τὴν ἀγίαν Μαρίναν λεγόμενον πληθοκοπιὸ (E ἐν τῷ ὀπισθίῳ παραφύλλῳ).

95. 1893 : Σεπτεμβρίου 29 ἡμέρα Τετάρτη τὸ βράδυ ὥραις τρεῖς τῆς νυκτὸς ἐπιασε ἓνα γαζέπι χαλάζει ἕως 20 : δράμια καὶ βροχὸ καὶ ἀσπρακόβροντα ὡστε δὲν τὰ ἐνθυμήται εἰς τὰς ἡμέρας μας κανεῖς καὶ εἰς ἐνθύμῃσιν (IA).

96. 1894 : περιδὲ τοῦ χειμόνος δὲν εἶδομεν τίποτις καθὼς εἰς ἄλλους τόπους εἰμὶ ἐδῶ βρογιάδες καὶ ὀλίγον χιόνη τὸν δεκεμβριον τὸν δὲ Ἰανουάριον καιρὸς λαμπρὸς ὡσάν καλοκέρη ἀσθένειαις ὅμως πολλὰς καὶ ξεχωριστὰ ἢ φλυέτζα ὅπου δὲν ἄφησεν κανέναν ὅπου νὰ μὴν τὸν τραβήξῃ ἀπὸ μικρὸν ἕως μεγάλον καὶ εἰς ἐνθύμῃσιν (A).

97. 1894 : φεβρουαρίου 6 : ἡμέρα κυριακὴ ὁ ἅγιος ἐπίτροπος Ἰωαννίνων κύριος πανάρετος ἐχειροτόνησεν τὸν ἀναστάσιον κλήτσα διάκονον καὶ ἓνας νησιώτης ὀνομαζόμενος πακατσὰς ἐφόναξεν ἐκεῖ ὅπου εἶπον οἱ διάκονοι τὸ κέλεψον αὐτὸς ἐφόναξεν ἀνάξιος καὶ τὸν ἐστεῖλεν αὐτὴν τὴν ὥραν ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ κουλούκη μὲ τὸν διασαχτοῦν καὶ τὸ ἀποθησόμενον τῇ θᾶ γίνῃ κύριος γινῶσκη. καὶ εἰς

ἐνθύμῃσιν καὶ ἐπὶ τέλους δὲν τοῦ ἔκκμην τίποτε, οὔτε τοῦ ἐνὸς οὔτε τοῦ ἄλλου (B).

98. 1894 : φεβρουαρίου 10· ἡμέρα πέμπτη, ἀνεπαύθη ἐν κυρίῳ Νικόλαος ἰωσήφ, ἕστις ἐχρημάτισεν ἐπίτροπος καὶ ἐπιστάτης εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας καὶ εἰς ἐνθύμῃσιν (B).

99. 1894 : διὰ τὸν μάρτιον βρογιάδες κρύς ἀνηπόφερτο καὶ εἰς τὰ ὄρη χιόνια καὶ εἰς ἐνθύμῃσιν σ· κ· (Γ).

100. 1894 : περὶ δὲ τὸν ἀπρίλιον βρογιάδες ἀδιάκοπος καὶ ἀέρας καὶ χιόνια εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰς 27 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐγγινεν ἕνα γαζέπη μέγαν καὶ ἔπεσαι μία λέαινα εἰς τὸν μαχαλὰν μῆρ τὸ σιάδῃ καὶ ἐδάγκασε μιά τσιούπρα χριστιανοὶ ἕως ὃ· χρόνον καὶ ἔβαλαν φωνὲς ἢ γυναῖκες καὶ ἐδγήκαν οἱ νηζάμηδες ὅπου κατοικοῦσαν ἐκεῖ καὶ τὴν ἐκνήγιτησαν καὶ ἐμδήκεν εἰς ἕνα χωρικὸ σπήτη καὶ τὴν ἐσκότουςαν καὶ τῆς ἕδραν τρία μωρὰ καὶ ἀρνιά εἰς τὴν κηλίαν τῆς ὅπου δὲν τὰ εἶχε χονέψη· καὶ εἰς ἐνθύμῃσιν. σ· κ· (Δ).

101. 1894 : Μαΐου 23· ἡμέρα Δευτέρα ἦλθεν ὁ ἅγιος Ἰωαννῖνων Κύριος Γρηγόριος ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεω καὶ τὸν ἐδέχθηκεν ὁ λαὸς καὶ τὸ ἱερατεῖον τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἐμδήκεν εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον καὶ ἐχερέτησε καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐμπήκεν εἰς τὴν καρότσα καὶ ἐπήγεν εἰς τὴν ἱεράν μητρόπολιν καὶ ἔβαλαν παράκλησιν καὶ εἰς ἐνθύμῃσιν (E ἐν τῷ ὀπισθίῳ παραφύλλῳ).

102. 1894 : περὶ δὲ τῆς ἀνομβρίας ἀπὸ Μαΐου ἕως 7· Σεπτεμβρίου ὅπου εἶδομαί βροχὴ καὶ εἰς τὰς 8· τοῦ αὐτοῦ τὸ βράδυ βροχὴ καὶ ἀτραπόδορτα καὶ εἰς ἐνθύμῃσιν (IA).

103. 1894 : αὐγούστου 10 ἐτελεύτησεν ὁ ἐν μακκρίζ τῇ λήξῃ Σκυρίδων ἱερεὺς ἀπὸ χωρίον κούρεντα ἕστις ἐχρημάτισεν ἐφημέριος εἰς τὴν ἐκκλησίαν χρόνους πεντήκοντα ἕστις ἐνταφιάσθη εἰς τὸ χωρίον του. καὶ ἀντικατεστάθη εἰς αὐτὴν τὴν ἐνορίαν ὁ αἰδεσιμώτατος στέφανος διαμάντου χρυσοχόου. καὶ εἰς ἐνθύμῃσιν (Θ).

104. 1894 : αὐγούστου 20· ἡμέρα σαββάτω τὸ ἑσπέρας εἶδομεν βροχὴν ὅπου δὲν εἶχε βρέξη ἀπὸ τὰς 3· μαΐου καὶ εἰς ἐνθύμῃσιν.

καὶ εἰς τὰς 22· ἡμέρα δευτέρα ἔφεραν ἕνα μπατηράκη ἀπὸ κωνσταντινουπόλεω μὲ μεγάλην παράταξιν ἐδγήκεν καθαλαρία καὶ ἐδιάταξαν εἰς τὸ παζάρη νὰ σηκοθοῦν ὄλοι καὶ νὰ τὸ προηπαντήσουν καὶ τὸ πήγαν εἰς τὸ σαράη καὶ τὸ ὑπεδέχθηκεν ὁ βαλῖς καὶ οἱ λοιποὶ μεγάλοι καὶ μικροὶ καὶ τὸ ἐπροσκύνησαν καὶ ἔκαμαν ντογά καὶ εἰς ἐνθύμῃσιν.

καὶ εἰς τὰς 29: τοῦ αὐτοῦ μυνός ἡμέρα δευτέρα ἤφεραν καὶ ἄλλην σημαίαν μετὴν αὐτὴν παράταξιν (Θ).

105. 1894 Ὀκτωβρίου 22. Ἀπέθανεν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας Ἀλέξανδρος ὁ τρίτος ἡμέρα σαββάτω καὶ τὴν Κυριακὴν ἐτελέσθη μνημόσυνον εἰς τὴν ἱερὰν Μητροπόλιν μετρεῖς ἀρχιερεῖς, Ἰωαννίνων Γρηγόριος, Βαλλῆς Βασίλειος καὶ Παραμυθίας Λεόντιος καὶ ἦταν πληθος λαοῦ καὶ ἄλλα τὰ προξενεῖα εἶχαν τὰς σημαίας ὑψωμένες (ΙΒ).

106. 1895: σημεῖωσις διὰ τὸν Ἰανουάριον ὅλος βροχερός ἡμεῖς δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας εἶδομεν ἥλιον ὁ δὲ ἐπίληπος βροχερός καὶ μεγάλη νηροποντία καὶ εἰς ἄλλους τόπους ἔγειναν μεγάλας ζημίας. Ἐνεκα τῆς νηροποντίας καὶ χιόνια καὶ ἄλλα πολὰ καθὼς ἠδικλάμβανον ἢ ἔφθμερίζε: ὁ δὲ φεβρουάριος ὡς καὶ 4: ἡμέρας εἶδομεν ἥλιον ὁ δὲ ἐπίληπος χιόνια βροχὰς ἀερίδες κρύς τρομερό (Β).

107. 1895: μαρτίου 27: τετάρτη μέγας κανὼν ὁ ἅγιος Ἰωαννίνων κύριος γρηγόριος ἔδωσεν εἰδοῖσιν εἰς τὰς ἐκκλησίας νὰ ψάλουν τὸν μέγαν κανόνα εἰς τὰς δέκα καὶ μισθὴ καὶ νὰ τελειώσουν εἰς τὰς δωδεκά καθὼς καὶ τὸν ἀκάθιστον ὕμνον καὶ εἰς ἐνθύμησιν διὰ δὲ τὴν μεγάλην ἐβδομάδα δὲν γνωρίζομαι πῶς θὰ κατασταθεῖν τὰ πράγματα (Γ).

108. 1895 μαΐου 1: ἡμέρα δευτέρα εἰς τὰς 5: ὥρας νύκτις ἔγινεν ἓνας σεισμός τρομερός καὶ εἰς τὴν παραμυθίαν καὶ περίχωρα ἔκαμε ζημίαν μεγάλην ἔπεσαν σπήτια ἐφονεύθησαν ἄνθρωποι καὶ ἄλλοι ἔμειναν λαβομένοι καὶ εἰς ἐνθύμησιν. Σ: χ: κ (Ε).

109. 1895 ἀπὸ τὰς 12 αὐγούστου Βορέας ἄνεμος δυνατός ἕως τὰς 28 τοῦ ἰδίου (Θ ἐν τῷ ὀπισθίῳ παραφύλλῳ διὰ μελοῦδίδος).

110. 1895: Δεκεμβρίου 25 ἡμέρα δευτέρα ἔκαμε ἓνας βορρικός σημαντικός ὥστις ἐκλήστηκαν ὁ κόσμος εἰς τὰς σπήτια τους καὶ εἰς ἐνθύμησιν Σὺ. χ. Κρ. (ΙΔ).

111. 1896 διὰ τὸν μαΐον ὅλος βροχερός καὶ εἰς τὰς 21: τοῦ αὐτοῦ μυνός ἡμέρα δευτέρα ἐρίξαι ἓνα χαλάζι τρομερό εἰς τὸ χωρίον ζέλοβα καὶ ἔκαμε ζημίαν μεγάλην ὥστις δὲν ἐνθυμῆται κανεῖς αὐτὸ τὸ τρομερὸν σημεῖον καὶ εἰς ἐνθύμησιν. Σ: χ: κ: (Ε).

112. 1897 Ἰουνίου 26 ἡμέρα Πέμπτη τὸ πρωτὸ ἢ ὥρα 7 1/2 ἐκρέμασαν οἱ Τούρκοι ἓνα Χριστιανὸν Σέργιον Ἰωάννην παρώνυμον ὀνομαζόμενον ὁ ὅποιος κατήγετο ἀπὸ τὰ περίξ τῶν Τρικκάλων ὁ ὅποιος ἐστάθη γενναίως εἰς τὰς ἀνκρήσεις ἐπὶ ἐννέα μῆνας εἰς τὰς

φυλακὰς (διὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ ὀρθοκρίαν μας διαγεγραμμένα) καὶ ὁ ὁποῖος ἐράνη ἐκ τῶν πρώτων ἀνταρτῶν (Ἦ ἐν τῷ ὀπισθίῳ παραφύλλῳ).

113. 1898 Ἰανουαρίου 14 Ἀπέθανεν ἓνας Ἱερεὺς Φώτιος εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Ἰωαννίνων ἐκ τοῦ χωρίου Κουκλῆς (ἐκ τῆς περιστασίας τῆς Μ. Τετάρτης ἀνωθε δι' ἄλλης χειρὸς τῆς γραφάσης τὰ κχιωτέρω ἐν τῷ Α) εἰς ἀδικὸν κατηγορίαν καὶ ἔγεινεν ἡ κηδεῖα ἐξ ὅλων τῶν Ἱερέων Ἀρχιμανδρείου καὶ Ἀγίου Νικολάου μὲ πρᾶταξιν (Α) ¹.

114. 1898 Ἰανουαρίου 17 ἀπέθανεν καὶ ἕτερος Ἱερεὺς Ἀναστάσιος εἰς τὰς φυλακὰς ἀπὸ Γκρίνα τῆς Παραμυθίας ἐκ τῆς αὐτῆς ἀδικίου κατηγορίας τῆς Μ. Τετάρτης καὶ ἡ κηδεῖα του ἔγεινε ἐξ ὅλων τῶν Ἱερέων καὶ ψαλτῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ πλῆθος Χριστιανῶν συνώδευσαν αὐτόν· καὶ ἔγεινε λαμπρὰ ἡ κηδεῖα του (Α).

115. 1898 Μαρτίου 10 = Ἡμέρα Τρίτη ὥρα 2 $\frac{1}{2}$ π. μ. Ὁ ἐν Πρεβεζῇ πρᾶκτωρ τῆς Ρωσσίας κ. Σκέφερ, ἦλθεν εἰς Ἰωάννινα ὅπως ἀποχαιρετήσῃ τὸν ἐνταῦθα Γενικὸν Πρόξενον τῆς Ρωσσίας κ. Σκριάμπελ μετατιθέμενον ἐντεῦθεν δι' Ἀδριανούπολιν. Ἐξερχόμενος ὁ ἀνωτέρω πρᾶκτωρ μετὰ τοῦ κ. Νέστορος Γεωργίτση Δικηγόρου, καὶ φθάσας ὀλίγον περετέρω τοῦ ἀρχιφυλακείου κειμένου ἐν τῇ πλατείᾳ τῶν Ἑβραϊκῶν μνημάτων εἰς στρατιώτης ὑπὸ φανατισμοῦ κινούμενος, ἐπέτέθη αἰφνης κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐβράβισεν ἐπανελημμένως. Τὸ ὑπὸ στέματος κοσμούμενον πλιθήκιον τοῦ πρᾶκτορος ἐκυλίσθη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὁ ἀθαδιάσας στρατιώτης ἐτρέπη εἰς φυγὴν. Καὶ ταῦτα ἐπὶ παρουσίᾳ πολλῶν στρατιωτῶν μενόντων ἀνκλήτων θεατῶν τῆς σκηνῆς. Πάραυτα ὁ πρᾶκτωρ ἀνεφέρθη εἰς τὸν φρουροῦντα ἀξιωματικὸν τοῦ ἀρχιφυλακείου. Καὶ μὲ ἕλλας τὰς ἐβθεν προσκαθείας τῆς ἀστυνομίας ὁ στρατιώτης μέχρι σήμερον 18 τρέχοντος μένει ἀγνωστος εἰς τὰς ἀρχάς. Τὴν αὐτὴν στιγμήν ὁ Ἱερεὺς Νικόλαος Κρομούδας ἐφημέριος τῆς Ἐκκλησίας Ἀγίου Νικολάου, ἰστάμενος πρό τινος ἀρτοπωλείου εἰς τὸ κεντρικότερον μέρος τῆς ἀγορᾶς κειμένου (εἰς Κριθαροπάζαρον), αἰφνης καὶ παρ' ἐλπίδα στρατιωταί τινες διερχόμενοι ἐκαίθη, τὸν ἤρπασαν ἀνευ τινὸς αἰτίας ἐκ τῆς γενειάδος· καὶ ῥίψαντες αὐτὸν

¹ Ἀνωθεν Γεώργιος Ἱερεὺς, εἶνε δ' οὗτος ὁ γράψας ταύτην καὶ τὴν ἀκόλουθον ἐνθύμησιν διὰ μολυβδίδος ἐν τῷ παραφύλλῳ τῷ συνεσταχθέντῳ μετὰ τοῦ περικαλύμματος.

χαμαί τὸν ἐκτόπησαν εἰς τρόπον ὥστε ὁ δυστυχὴς Ἱερεὺς ἐκυλίσθη λιπόθυμος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους (Γ).

116. 1898 : Μαρτίου 18 = Ἡμέρα Πέμπτη καὶ ὦραν 4^{ην} ἀνεχώρησεν ὁ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ρωσσίας κ. Σκριάμπελ οἰκογενειακῶς, μεταβαίνων εἰς Ἀδριανοῦπολιν (εἰς Ἀγίων 40). Ἀνεχώρησε δὲ ἐν κρατάξει, συνοδευόμενος ὑπὸ τριάκοντα ἰππέων στρατιωτῶν. Πραεπεμψαν δὲ αὐτὸν ἐπίσης μέχρι τινὸς ἔξω τῆς πόλεως, οἱ Πρόξενοι καὶ πράκτορες τῶν λοιπῶν δυνάμεων, ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Γρηγόριος, ὡς καὶ πλῆθος λαοῦ, ἵνα ἐκφράσῃ τὴν πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του ἀγάπην (Γ).

117. 1898 : Ἰουλίου 19: ἡμέρα Κυριακὴ τὸ πρωτὴ ἔφαλαν ἡ ἐκκλησίαι καὶ ἔγεινε σεισμός τρομερὸς ὥστε ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἀρχιμανδρείου ἔπεσαν κορνίζες ἀπὸ τοὺς κουμπέδες καὶ τὰ μυσότιχα εἰς τὴν σκιηπὴν καὶ ἐκτῆπησαν ἄνθρωποι καὶ ἔγεινε ταραχὴ μεγάλη ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ εἰς τὴν πόλιν ἔπεσαν οἰκοδομὲς μπουχαριά καὶ ἔγεινε ταραχὴ μεγάλη ὁμοίως τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰσίσθη πάλιν κατὰ τὸ μεσημέρη ὅχι ὅμως τόσον ὅσον τὸ πρωτὴ καὶ ἐγράφη διὰ ἐνθύμησιν (Η).

118. 1898 : Ἰουλίου 19: ἡμέρα Κυριακὴ καὶ ἐν ὦρα τῆς ἱερᾶς λειτουργίας ὅτε ἔλεγεν ὁ διάκονος τὸ μετὰ φόβου θεοῦ σεισμός φοβερός ἔγεινεν ἔπαθεν ἡ ἐκκλησία καὶ διορθώθη αὐτὸ τὸ ἔτος — ἀλλὰ τόσον φοβερός ὁ σεισμός ὥστε οἱ ἄνθρωποι ἐφώναζαν Παναγία βοήθη μας καὶ μεγάλη βοή ἀπὸ ἄνδρας καὶ γυναικόπαιδα, διότι ἔπιπτον ἡ κορνίζες ἀπὸ τὰς κουμπίδες, καθὼς καὶ ἀπὸ τῶν Πολυελέων καὶ κανδηλικ ἀπὸ τὸ πολυκάνδηλον καὶ ἄλλα, ἔτρεχον οἱ ἄνθρωποι νὰ φύγουν ἀλλὰ αἱ θύραι εἶχον κλεισθῆ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐφώναζον Παναγία. Δ. Κ. (Ζ).

119. 1899 : Σεπτεμβρίου 12 ἐχηροτονήθη ὁ κύριος Μελέτιος ἡγούμενος Ἐλεούσης κύριος Μελέτιος ἐπίσκοπος τοῦ ἁγίου Ἰωαννίνων κύριον Γρηγόριον καὶ εἰς ἐνθύμησιν. Σωτήριος Κράχτης. (ΙΑ).

120. 1899 : Σεπτεμβρίου 12 ἡμέρα Κυριακὴ ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος ὁ Μελέτιος εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς ἦσαν Ἰωαννίνων Γρηγόριος Γρεβενῶν Δωρόθεος Παραμυθίας Βασιλειος καὶ ἦτον πλῆθος λαοῦ καὶ ἀφοῦ ἔτελείωσε ἡ θεία λειτουργία ἀμέσως ἀνέβη εἰς τὴν Μητρόπολιν καὶ ἀπ' ἐκεῖ διὰ μέσου τῆς ἀγορᾶς μὲ πλῆθος λαοῦ καὶ ἱερεῖς ἕως τὸν Μόλον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ Νησίον ἐγράφη εἰς ἐνθύμησιν (I διὰ μολυδίδος).

121. 1899 : 76ρίου 28 ἡμέρα τρίτη ἡ ὦρα δώδεκα τὸ βράδυ

ἐράνη εἰς ἀστὴρ πολὺ λαμπρὸς καὶ διηρθύθη πρὸς τὴν λίμνην ἄφηνε δὲ ὀπίσω πολλοὺς σπινθήρας μὲ διαφόρους λάμπες καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσε εἰς τὸ τέλος ἔκαμε μεγάλον κρότον (I διὰ μολυβδίδος).

122. 1900: σημείωσις διὰ τὸν μαῖον ἔκαμε προχίρος κρῦο ἀέρας καὶ εἰς μερικὰ μέρη, ἔρουξε χιόνη καὶ σχεδὸν ἔλος ὁ μαῖος ἀκατάστατος καὶ εἰς ἐνθύμησιν Σ: χ: κ:

123. 1902: Μαΐου 9 κρῦον φοδερὸν ὡς ὁ Νοέμβριος ὁ Μῆν καὶ ἐχιόνησεν εἰς τὸ Μιτσκάλι (E).

124. 1902: Μαΐου 11 τὸ ἑσπέρας Σάββατον τῆς Σαμαρείτιδος περὶ ὥραν 8', ἔρουψε χαλάζι δυνατὸ καὶ ἐστρώθη εἰς τὸ ἔδαφος ὡσοὶ χιόν' καὶ εἰς ἐνθύμησιν. ΔI Γάϊκος (E).

125. 1904: Φεβρουαρίου 22: Ἐχειροτονήθη Ἱερεὺς ὁ Τριαντάφυλλος Ἀ. Μέλλης εἰς ἐνορίαν Παπᾶ Δημητρίου Βαενίτη καὶ εἰς ἐνθύμησιν (I διὰ μολυβδίδος).

126. 1905. Ἐτοποθετίθη τὸ Τέμπλον τῆς Ἱερᾶς ταύτης Ἐκκλησίας. Ἱερεὺς Σακῦρος Ἰωαννίδης (Σ ἐν τῷ ὀπισθίῳ παραφύλλῳ).

127. 1905. Ἐκκμην ἀρχὴν καὶ... (ἀτελές) (Θ ἐν τῷ ὀπισθίῳ παραφύλλῳ).

128. 1907. Φεβρουαρίου 10^η ἡμέρα Σάββατον τὸ ἑσπέρας ἤλθον αἱ 9 νέαι εἰκόνες τῆς Ἐκκλησίας, αἵτινες ἐζωγραφίσθησαν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει καὶ ἔστω δι' ἐνθύμησιν Φεβρουαρίου 11^η ἡμέρα Κυριακὴ τοῦ τελώνου καὶ φαρισαίου τὸ ἑσπέρας ἀπέθκνεν αἰφνιδίως ἐκ συγκοπῆς τῆς καρδίας ὁ Κ^{ος} Κωνσταντῖνος Ξανθόπουλος, χρηματίσας τῆς ἐνθάδε Ἐκκλησίας ἀριστερὸς ψάλτης ἐπὶ 16 μῆνας (B).

129. Σήμερον τῇ 11^ῃ Ἰουλίου 1908. ἀνεκηρήχθη ἐπισίμως τὸ Σύνταγμα παρὰ τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως, ἐχαιρετίσθη διὰ 21. κανονισμοῦ, ἐγένοντο διαδηλώσεις παρ' ὄλων τῶν ἐθνηκοτήτων δι' ἀπέρων πυροβολισμῶν καὶ ἐκφωνήσεων καὶ ζητωκραυγῶν, ὡς δὲ τὰς 20. Τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐκρεμάσθησαν οἱ Κώδωνες (Καμπάνες) εἰς ἔλος τὰς Ἐκκλησίας; καὶ ἐγράφη δι' ἐνθύμησιν.

Οἰκονόμος Στέφανος Χρυσοχοϊδῆς (Z).

130. 1912. Μαΐου 9^η ἡμέρα τετάρτη ὥρα ἕκτη τῆς ἡμέρας ἀπεδίωπεν ὁ τῆς Ἱερᾶς Ἐκκλησίας Ἀρχιμανδρείου Οἰκονόμος Ἱερεὺς Στέφανος Χρυσοχοϊδῆς χρηματίσας ἐπὶ 20 ἔτη Ἱερεὺς καὶ ἐτάφη τὴν 11 ὥραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἔστω δι' ἐνθύμησιν. ΣΑ. Ἱεροδιάκονος (E).

131. 1912 ἡμέρα παρασκευὴ τοῦ Σταυροῦ ἐγένεεν σεισμὸς δυνατὸς κατὰ τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας (I διὰ μολυβδίδος).

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν Ἐνθυμήσεων τοῦ Ἀρχιμανδρείου, γεγραμμένων τῶν πλείστων ὑπ' ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ ἀγραμμάτων, σημειούντων τὰ κατ' αὐτοὺς ἀξία ἀπομνημονεύσεως ἐν αὐτῇ τῇ καθωμιλημένῃ, καθιστάνει πασιδῆλον ὅπως ὀλίγοι εἶνε αἱ τουρκικαὶ λέξεις αἱ ἀναμεμιγμέναι μετὰ τῆς ἑλληνικῆς τῆς λαλουμένης ὑπὸ τοῦ Ἡπειρωτικοῦ λαοῦ. Ἐξαιρουμένων δ' ὀλίγων τινῶν γνωστοτάτων καὶ κοινῶν εἰς ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας, αἱ ὅπως-δήποτε ἀγθέστεραι τῶν ἐν ταῖς Ἐνθυμήσεσιν εὕρισκομένων εἶνε αἱ ἐξῆς, ὧν ὑπελάβομεν ἀναγκαῖον νὰ δώσωμεν τὴν ἐρμηνείαν.

ἀλμπαναγιὸ (31) πετχλωτήριον. Ἴδε καὶ κατωτέρω ἐλμπάνης. — γαζέπη, γαζέπι (4, 11, 25, 32, 71, 85, 90, 95, 100) θύελλα. — γκιουραγία (12) τὰ ἱερά σφάγια τοῦ μπαϊραμίου. — διασαχτοῆς (30, 97) κλητήρ. — ἐλμπάνης, ἀλμπάνης (31) πετχλωτής. — ἰονάφι (68) συντεχνία. — Καλουτσιασμέ, Καλούτσιασμα (15, 31) τοπωνυμία = βρύσις αἵματος. — κουλούκη, κουλούκι (86, 97) φυλακτεῖον, ἀστυνομικὸς σταθμὸς. — λαγούμι (25) ὑπόνομος. — μπαηράκη (104) σημαία. — μελητιέ (12) δημάρχεϊον. — μπέμπτες (25) ὑπόγειοι ἀποθήκαι. — μπηρμπουλάκια (30) καλύμματτα. — μπουχαριά (117) κλπνοδόχαι. — νιζάμι, νιζάμιδες (12, 100) κληρωτοί, τακτικοὶ στρατιῶται. — νιαμπούτη (31) νεκροκράδωτος. — μπαηλιτζω (51) λιποθυμῶ. — νιογὰ (104) δέησις. — πηολὰ (86) στρατῶν. — σαράη, σαράϊ (30, 86, 104, 137) διοικητήριον. — Σιαποιατημιὰ (12) συνοικία τῶν Ἰωαννίνων. — τζηριτζηφέδες (13) κουφώματα.

Πρὸς τούτοις σημειωτέον, ὅτι ἡ μὲν λέξις πλάτωνα (82) ἐγράφη ἀντὶ τοῦ πλάτανον, τὸ κομοδόρια (81) εἶνε ἡ ἰταλικὴ λέξις romiti d'oro, ἣτοι αἱ ἄλλως καλούμεναι τομάτες, καὶ πατριτζιάνια (81) αἱ κοινῶς λεγόμεναι μελιτζάνας. Πρὸς Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. Β' σ. 160.

Ἀξία ἰδίας προσοχῆς εἶνε ἡ λέαινα τῆς ὑπ' ἀριθ. 100 ἐνθυμήσεως. Ἡ λέξις αὕτη ἐγράφη βεβαίως ἐκ παραδρομῆς ἀντὶ τοῦ λύκαινα, καίτοι λίαν παράδοξος, καὶ περὶ λυκαίνης ὄντος τοῦ λόγου, εἶνε ἡ μαρτυρία, ὅτι ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς φονευθείσης εὐρέθησαν τρία μωρὰ καὶ ἀρνιά ἅτινα δὲν εἶχε χωνεύσει.

(Ἐλεται τὸ τέλος τῶν Ἡπειρωτικῶν ἐν τῷ προσεχέϊ τεύχεϊ).